

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNDE FİNANSMAN TEMİN EDEN
KURULUŞLARIN İHALE SÜREÇLERİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hande Özçin KIRANT**

Anabilim Dalı : Mimarlık

Programı : Proje ve Yapım Yönetimi

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hakan YAMAN

HAZİRAN 2011

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNDE FİNANSMAN TEMİN EDEN
KURULUŞLARIN İHALE SÜREÇLERİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hande Özçin KIRANT
(502091423)**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06 Mayıs 2011

Tezin Savunulduğu Tarih : 09 Haziran 2011

**Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hakan YAMAN (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Elçin TAŞ (İTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Begüm Sertyeşilşik (YTÜ)**

HAZİRAN 2011

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurumları tanıtılmakta ve bu finansman kurumların finanse ettikleri projelerde öngördükleri ihale prosedür ve süreçleri incelenmektedir. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana yol gösteren, her aşamasında yakın ilgi, destek ve sabrını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Hakan Yaman'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca her anımda, bana güvenerek, her alanda destekleri ile yanımda olan sevgili anneme, babama, kardeşime ve her zaman yanımda olan tüm dostlarıma teşekkür ederim.

Haziran 2011

Hande Özçin KIRANT
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
SUMMARY.....	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	2
1.2 Tezin Kapsamı	3
1.3 Literatür Özeti	5
1.4 Tezin Yöntemi.....	7
2. ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNDE FİNANSMAN SAĞLAYAN KURUMLAR.....	9
2.1 Türkiye’de Uluslararası İnşaat Projeleri Finansmanı	9
2.1.1 Doğrudan müsteşarlık tarafından finansman temin edilmesi.....	11
2.1.2 Dış finansmanın yüklenici firma tarafından temin edilmesi.....	11
2.2 Uluslararası ve Bölgesel Finans Kuruluşları.....	12
2.2.1 Finanse ettikleri projelerde “FIDIC Genel Şartnamesi”ni esas alan finansman kuruluşları.....	12
2.2.1.1 Afrika Kalkınma Bankası.....	14
2.2.1.2 Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası.....	15
2.2.1.3 Asya Kalkınma Bankası.....	15
2.2.1.4 Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası.....	16
2.2.1.5 Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası.....	16
2.2.1.6 Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası.....	17
2.2.1.7 Karayipler Kalkınma Bankası.....	17
2.2.1.8 Dünya Bankası.....	18
2.2.2 Diğer uluslararası ve bölgesel finans kuruluşları	18
2.2.2.1 Avrupa Yatırım Bankası.....	18
2.2.2.2 Japon Uluslararası İşbirliği Bankası.....	19
2.2.3 Uluslararası kuruluşlar.....	20
2.2.3.1 Avrupa Birliği.....	20
3. ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNE FİNANSMAN TEMİN EDEN KURULUŞLARIN İHALE PROSEDÜRLERİ.....	21
3.1 Dünya Bankası	21
3.1.1 Dünya Bankası’nın organizasyon yapısı	22
3.1.1.1 Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (International Bank For Reconstruction And Development-IBRD).....	23
3.1.1.2 Uluslararası Kalkınma Birliği (International Development Association-IDA).....	23

3.1.1.3 Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Corporation-IFC)	23
3.1.1.4 Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (Multilateral Investment Guarantee Agency-MIGA)	24
3.1.1.5 Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (International Centre for Settlement of Investment Disputes-ICSID)	24
3.1.2 Dünya Bankası'nın başlıca faaliyetleri	24
3.1.2.1 Finansman sağlanması	25
3.1.2.2 Proje finansmanında Dünya Bankası'nın üstünlüğü	25
3.1.3 Dünya Bankası'nın proje döngüsü	27
3.1.3.1 Ülke yardım stratejisi	28
3.1.3.2 Proje tanımlama	29
3.1.3.3 Proje hazırlık	29
3.1.3.4 Proje değerlendirme	30
3.1.3.5 Müzakereler ve kredi onayı	30
3.1.3.6 Proje uygulama ve denetim	31
3.1.3.7 Tamamlama	31
3.1.3.8 Değerlendirme	31
3.1.4 Dünya Bankası ihale prosedürleri ve genel özellikleri.....	32
3.1.5 Uluslararası rekabetçi ihale (ICB).....	33
3.1.5.1 Tedarik planı	33
3.1.5.2 Seçilebilirlik (Uygunluk)	34
3.1.5.3 Sahtecilik ve yolsuzluk	34
3.1.5.4 İki aşamalı ihale	34
3.1.5.5 Teklif sahiplerinin ön yeterliliği	35
3.1.5.6 İhale belgeleri	35
3.1.5.7 Tekliflerin geçerlilik süresi ve teklif teminatı	36
3.1.5.8 Dil	39
3.1.5.9 İhale belgelerinin açıklığı	39
3.1.5.10 Standartlar	39
3.1.5.11 Fiyatlandırma	40
3.1.5.12 Nakliye ve sigorta	40
3.1.5.13 Alternatif teklifler	40
3.1.5.14 Kesin teminat mektubu	41
3.1.5.15 Tekliflerin hazırlanması için süre	41
3.1.5.16 Tekliflerin incelenmesi	41
3.1.5.17 Tekliflerin değerlendirilmesi ve karşılaştırılması	42
3.1.5.18 Yurtiçi tercihleri	42
3.1.5.19 Tekliflerin geçerlilik süresinin uzatılması	42
3.1.5.20 Teklif sahiplerinin son yeterliliği	42
3.1.5.21 İhalenin verilmesi	43
3.1.5.22 İhalenin verildiğinin duyurulması	43
3.1.5.23 Sözleşmenin imzalanması	43
3.1.5.24 Tüm tekliflerin reddedilmesi	43
3.1.5.25 Sorgu	44
3.2 Avrupa Birliği	44
3.2.1 Avrupa Birliği organizasyon yapısı	45
3.2.2 AB bütçesi	46
3.2.2.1 Katılım öncesi mali yardımlar	48
3.2.2.2 AB'nin Türkiye'ye mali desteği	49

3.2.2.3 Türkiye’de AB mali yardımı ile finanse edilen örnek projeler	49
3.2.3 AB proje döngüsü.....	49
3.2.4 AB ihale prosedürleri ve özellikleri	53
3.2.5 Uluslararası rekabete açık ihale.....	54
3.2.5.1 Uygunluk; ihaleye kimler katılabilir?	54
3.2.5.2 İhaleye dâhil edilmeme	55
3.2.5.3 İhale duyurusu	55
3.2.5.4 Geçici teminat	55
3.2.5.5 Teknik şartnameler	56
3.2.5.6 İhale dosyası içeriği	56
3.2.5.7 İsteklilerin finansal ve ekonomik kapasitelerinin doğrulanması	57
3.2.5.8 İsteklilerin teknik, profesyonel kapasitelerinin doğrulanması	57
3.2.5.9 Dil	59
3.2.5.10 İsteklilerin seçilme ve ihale alma kriterleri	59
3.2.5.11 Geçerlilik süresi	59
3.2.5.12 Tekliflerin alımı ve kaydedilmesi	60
3.2.5.13 Ön görüşme	60
3.2.5.14 Tekliflerin açılması	60
3.2.5.15 Tekliflerin değerlendirilmesi	60
3.2.5.16 Yüklenici seçimi	61
3.2.5.17 Değerlendirme komitesinin kararı	62
3.2.5.18 İhalenin kapatılması	62
3.2.5.19 İhalenin verilmesi	63
3.3 KİK Kapsamında Konunun İrdelenmesi	65
3.4 Japon Uluslararası İşbirliği Bankası ve Uluslararası Havaalanı Geliştirme – Örnek Proje İhale Süreci	66
3.4.1 Japon Uluslararası İşbirliği Bankası.....	66
3.4.2 Örnek projenin genel tanımı	67
3.4.3 Uluslararası havaalanı geliştirme örnek proje inşaatı bilgileri.....	68
3.4.4 Uluslararası havaalanı geliştirme örnek proje ihale süreci	68
3.4.4.1 İhale daveti	69
3.4.4.2 İsteklilere talimatlar	70
3.4.4.3 Seçilebilirlik	70
3.4.4.4 Yeterlilik kriterleri	70
3.4.4.5 İhaleye katılma isteği bildirimi	72
3.4.4.6 Tek katılımcı tek teklif	72
3.4.4.7 İhale belgeleri içeriği	72
3.4.4.8 Dil ve ölçü birimi	73
3.4.4.9 Teklifi formları	73
3.4.4.10 Teklif fiyatı ve teklifte geçen para birimi	73
3.4.4.11 Teklif geçerlilik süresi ve teklif teminatı	73
3.4.4.12 Alternatif teklifler	74
3.4.4.13 Teklif öncesi toplantı	74
3.4.4.14 Tekliflerin teslimi ve değerlendirilmesi	74
3.4.4.15 Kesin teminat	74
3.4.4.16 Teklif formları listesi	74
3.4.4.17 İhale kapsamında firmalardan istenen minimum yeterlilikteki personel listesi	74
3.4.4.18 İhale kapsamında firmadan istenen minimum yeterlilikteki ekipman listesi	75

3.4.4.19 Sözleşme belgeleri	75
3.4.4.20 İhale belgeleri ekleri	75
3.4.4.21 Genel şartname	78
3.4.4.22 Teklif değerlendirme prosedür ve kriterleri	78
4. ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNE FİNANSMAN SAĞLAYAN KURUMLARIN PROJE DÖNGÜLERİNİN VE İHALE SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	81
4.1 Uluslararası İnşaat Projelerine Finansman Sağlayan Kurumların Proje Döngülerinin Karşılaştırılması.....	81
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	87
KAYNAKLAR.....	93
EKLER	95

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ADB	: Asian Development Bank
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFDB	: African Development Bank
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
CAS	: Country Assistance Strategies
CEB	: The Council of Europe Development Bank
EBRD	: The European Bank for Reconstruction and Development
EC	: European Commission
EIB	: European Investment Bank
ENR	: Engineering News Reocrd
EU	: European Union
FIDIC	: The International Federation of Consulting Engineers
GSMH	: Gayrı Safi Milli Hasılat
IADB	: Inter-American Development Bank
IBRD	: The International Bank for Reconstruction and Development
ICB	: International Competitive Bidding
ICSID	: International Centre for Settlement of Investment Disputes
IDA	: International Development Association
IFC	: International Finance Corporation-IFC
IPA	: The Instrument for Pre-Accession Assistance
JBIC	: Japan Bank for International Cooperation
JV	: Joint Venture
KfW	: Kreditanstalt für Wiederaufbau
KİK	: Kamu İhale Kurumu
MDB	: Multilateral Development Banks
MFIB	: Merkezi Finans ve İhale Birimi
MIGA	: Multilateral Investment Guarantee Agency
PCN	: Project Concept Note
PRAG	: Practical Guide of EC External Actions
SBD	: Standard Bidding Forms
SDR	: Special Drawing Rights
UKİ	: Uluslararası Kredili İhale
UNDB	: United Nations Development Business
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Türkiye’de Avrupa Yatırım Bankası Tarafından Finanse Edilen AYB İnşaat İhale Kılavuzuna Göre İhale Edilmiş Örnek Projeler.....	19
Çizelge 3.1. : IBRD ve IDA Kredileri Karşılaştırma Çizelgesi.....	25
Çizelge 3.2. : Türkiye’de Finansmanı ve ihalesi Dünya Bankası Tarafından SağlananYapımProjeleri.....	27
Çizelge 3.3. : Dünya Bankası Proje Döngüsünde Tarafların Sorumlulukları.....	37
Çizelge 3.4. : Dünya Bankası’nın Uluslararası Rekabete Açık İhalede İsteklilerden İsteddiği Değerlendirme ve Yeterlilik Belgeleri.....	36
Çizelge 3.5. : Dünya Bankası Uluslararası Rekabete Açık İhale Standart İhale Belgeleri.....	37
Çizelge 3.6. : Dünya Bankası Uluslararası Rekabete Açık İhale’de İsteklilerin Teslim Etmesi Gereken Standart Belgeler.....	38
Çizelge 3.7. : AB’nin Faaliyet Gösterdiği Alanlar	46
Çizelge 3.8. : Türkiye’de finansmanı ve ihalesi AB tarafından sağlanan inşaat Projeleri	51
Çizelge 3.9. : AB Uluslararası Rekabete Açık İhale’de İsteklilerin Teslim Etmesi Gereken Belgeler.....	58
Çizelge 3.10 : AB Uluslararası Rekabete Açık İhale Standart İhale Belgeleri.....	59
Çizelge 3.11 : AB Uluslararası Rekabete Açık İhale’de İsteklilerin Yeterlilikleri İçin Teslim Etmesi Gereken Belgeler.....	60
Çizelge 3.12 : Türkiye’de JBIC Tarafından Finanse Edilen İnşaat Projeleri	69
Çizelge 3.13 : Havaalanı Yıllık Yolcu ve Seferleri.....	69
Çizelge 3.14 : Japon Uluslararası İşbirliği Bankası’ndan Alınan Kredi Bilgileri.....	70
Çizelge 3.15 : Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi	70
Çizelge 3.16 : Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi İhale Daveti Kapsamında Olan İşler.....	71
Çizelge 3.17 : Havaalanı Geliştirme Projesi İhalesi İçin JBIC Uluslar arası Rekabete Açık İhale Teklif Formlar	76
Çizelge 3.18 : Proje İhalesi İçin İstenen Personel Yeterlilik Listesi.....	77
Çizelge 3.19 : Havaalanı Geliştirme Projesi İhalesi İçin İstenen Ekipman Yeterlilik Listesi.....	78
Çizelge 3.20 : Havaalanı Geliştirme Projesi İhalesi İçin JBIC Teklif Formlarında Verilen Önemli Bilgiler	79

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1	: Dünya Bankası Organizasyon Yapısı	22
Şekil 3.2	: Kategorilere Göre Dünya Bankası Kredileri Dağılımı	24
Şekil 3.3	: Dünya Bankası Proje Döngüsü	28
Şekil 3.4	: 2010 Yılı AB Bütçesi Dağılımı	45
Şekil 3.5	: AB Organizasyon Yapısı	46
Şekil 3.6	: Anahtar Sektörlerde AB Destekleri, reformlar ve gelişimler	47
Şekil 3.7	: Senelere göre AB'nin Türkiye'ye desteği	50
Şekil 3.8	: AB İhale Akış Şeması	52
Şekil 3.9	: AB İhale Usulleri.....	55
Şekil 3.10	: AB Uluslararası Rekabete Açık İhale TekliflerinDeğerlendirilmesi Süreci	62
Şekil 3.11	: AB Uluslararası Rekabete Açık İhale İhalenin Verilmesi ve Sözleşmenin İmzalanması Süreci	64
Şekil 3.12	: İhale Belgeleri Ekinde Verilen Uluslararası Havaalanı Projesi Genel İş Programı	72

ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNDE DIŞ FİNANSMAN TEMİN EDEN KURULUŞLARIN İHALE SÜREÇLERİ

ÖZET

İnşaat sektörü gelişirken daha büyük projeler gündeme gelmekte, projeler büyüdükçe özellikle gelişmekte olan ülkeler için proje finansmanı unsuru ortaya çıkmakta bu da beraberinde projelerin uluslararasılaşmasını getirmektedir. Uluslararası projelerde yer almak yüklenici inşaat firmaları için sektörde ayakta kalmak ve adını duyurmak açısından gerekli ve önemlidir. Uluslararası projelerde yer alan yüklenici inşaat firmaları edindiği tecrübenin yanı sıra aynı zamanda uluslararası alanda çevre edinmekte ve yabancı kuruluşlara kendini tanıtmış olmaktadır. Türk yüklenici inşaat firmalarının uluslararası alandaki başarısı göz ardı edilmemelidir. Ancak firmaların başarı listesindeki sıralarını ve sayılarını daha da yükseltmelerinde uluslararası inşaat projeleri ihale prosedürleri ve finansman sağlayan kurumların proje döngüleri hakkında bilgi sahibi olmalarının katkısı büyük olacaktır. Finansman sağlayan kurumların öngördüğü inşaat ihale prosedürleri ile ülkemizde uygulanan ihale mevzuatı farklılık göstermektedir. Uluslararası inşaat ihale prosedürlerinin daha karmaşık ve detaylı süreçlere sahip olması, ihaleye katılan isteklileri değerlendirirken öngörülen yeterlilik kriterleri gibi unsurlar ihalelere katılmak isteyen daha önce uluslararası tecrübesi olmamış Türk yüklenici inşaat firmaları için adaptasyon sorunu yaratabilmektedir. Sektörde özellikle Dünya Bankası ve AB inşaat ihale prosedürleri ile ilgili eğitimler düzenlenmekte, yüklenici inşaat firmaları konu hakkında danışman firmalardan yardım almaktadırlar. Türk inşaat sektöründeki, konu ile ilgili bilgi ihtiyacından yola çıkarak tez çalışmasında inşaat projeleri finansmanı konusu, finansman sağlayan kurumları tanıtılmakta ve finansman sağlayan kurumların finanse ettikleri projelerde öngördükleri uluslararası ihale prosedürleri incelenerek, aralarındaki fark ve benzerlikleri ortaya konulmaktadır. Bu çalışma ile :

- Yüklenici inşaat firmalarının teklif vermek istedikleri uluslararası ihaleler ve prosedürleri ile ilgili danışabilecekleri yardımcı bir kaynak oluşturulması,
- Uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurum ve kuruluşların neler olduğunun belirlenmesi,
- Bu finansman kurum ve kuruluşların tanıtılması,
- Türkiye'deki inşaat projelerinin dış finansmanının hangi mevzuat altında gerçekleştirildiğinin araştırılması,
- Dünya Bankası, Avrupa Birliği, JBIC proje döngüleri ve ihale prosedürlerinin karşılaştırılması, aradaki fark ve benzerliklerin ortaya konulması, JBIC tarafından finanse edilen örnek uluslararası havaalanı projesinin ihale sürecinin incelenmesi,
- Türkiye'de ve KİK tarafından uluslararası kredili inşaat projeleri ihale mevzuatının nasıl ele alındığının incelenmesi,

- İncelenen finansman kurumların ihale prosedürlerinin ülkemizde baz alınan KİK açık ihale usulü ile arasındaki farkların ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Yapılan çalışmada uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurumlar ve inşaat ihale prosedürleri resmi ihale kılavuzları baz alınmış, Türkiye’deki uluslararası ihale prosedürlerine göre ihale edilen dış finansmanlı proje örnekleri incelenmiş, Türkiye’deki inşaat projelerinin dış finansmanı ve bu projelerde uygulanması öngörülen ihale mevzuatı, irdelenmiştir.

Tez çalışmasının birinci bölümünde; tezin amacı, kapsamı, literatür özeti ve tezde kullanılan yöntem açıklanmıştır.

İkinci bölümde Türkiye’deki uluslararası inşaat projelerinin finansmanı konusu ele alınmış,uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan uluslararası ve uluslararası kurumlar tanıtılmış, Türkiye’de dış finansmanlı, uluslararası ihale prosedürlerine göre ihale edilmiş olan proje örnekleri verilmiştir.

Üçüncü bölümde proje finansmanı konusunda en aktif kurumlar olan, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği inşaat projesi döngüleri ve inşaat ihale prosedürleri, ihale kılavuzları ve standart ihale belgelerine dayanılarak incelenmiş, Türkiye’de dış finansmanlı uluslararası inşaat projelerinin ihalesinde hangi mevzuatın uygulandığı, Kamu İhale Kurumu açısından bu tür ihalelerin nasıl ele alındığı incelenmiştir. Bu bölümde aynı zamanda, incelenen uluslararası inşaat ihale prosedürlerine bir örnek vermek amacıyla Japon Uluslararası İşbirliği Bankası (JBIC) tarafından bir bölümü finanse edilen ve JBIC ihale kılavuzuna göre ihale edilen örnek bir Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi ihale süreci anlatılmıştır. İhalelere katılacak olan yüklenici inşaat firmaları için önemli olan ihale belgeleri, yeterlilik kriterleri ve sunulması gereken belgeler çizelgeler halinde açıklanmıştır. Ele alınan Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve JBIC ihale süreçleri ile uluslararası inşaat ihalesine girecek olan bir yüklenici inşaat firmasının ihtiyacı olan kılavuz niteliğinde bilgiler sunulmaya çalışılmıştır. Kurumların ihale süreçleri anlatımı ekte bulunan şemalarla da desteklenmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda, uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan, tez çalışmasının ikinci bölümünde tanıtılan diğer finansman kurumların inşaat ihale prosedürlerinin de temelde benzer oldukları belirlenmiş, tez çalışmasında uluslararası inşaat projelerinin finansmanın sağlanmasında en sık karşılaşılan Dünya Bankası, AB ihale prosedürleri ve örnek projede kullanılan JBIC’nin ihale prosedürü ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde uluslararası finansman sağlayan kurumların proje döngüleri ve aralarındaki farkları ortaya koymak amacıyla Dünya Bankası ve AB finansman kuruluşlarının proje döngü karşılaştırılması yapılmaktadır. Ayrıca, İkinci bölümde incelenen Dünya Bankası, AB ve JBIC ihale prosedürlerine dayanılarak oluşturulan ve tezin ekinde bulunan karşılaştırma çizelgesi ve şemalar baz alınarak finansman sağlayan kurumların ihale prosedürleri karşılaştırılmıştır.

Beşinci bölümde ise, yapılan karşılaştırma sonuçlarına da dayanarak uluslararası inşaat projeleri ihalelerine katılmak isteyen yüklenici inşaat firmalarının dikkat etmeleri gereken hususlar belirtilmiş, ekte bulunan karşılaştırma çizelgesi baz alınarak Kamu İhale Kanunu’nda değişikliklere gidilebileceği ve Türkiye’de uluslararası kredili ihale mevzuatı oluşturulabileceği sonucuna varılmıştır.

THE TENDERING PROCEDURES OF MULTILATERAL BANKS AND ORGANIZATIONS WHO FINANCE INTERNATIONAL CONSTRUCTION PROJECTS

SUMMARY

While construction industry is developing larger projects arise, while larger projects arise project financing is occurring especially in developing countries and it brings with it the internationalization of the projects. For construction company contractors it is important to take part in international projects for surviving and making a name in the construction sector. Contractors which take places in international projects introduce themselves in the international area beside having experience in international projects. The succes of Turkish construction firms in the international area should not be ignored, but the contribution of having knowledge about the tendering procedures of the multilateral banks and organizations and their project cycles will be high to increase their order and numbers in the succes lists. The tendering procedures of the financing organizations differ from the public procurement legislation in Turkey. Having more complex and detailed processes for the construction tendering procedures of the banks and financing organizations and the eligibility criterias for evaluating bidders create the problem of adaptation for Turkish contractors which haven't international experience before. In sector, trainings are organized about especially the World Bank and EU tendering procedures, contractors take support from consulting companies. Based the requirement of the knowledge about the subject in Turkish construction sector, in the thesis study financing of the construction projects and financial organizations are introduced and the tendering procedures of those organizations are examined , their similarities and differences are explained. It is aimed in this study:

- The creation of a helpful resource about international tenders and the procedures for the construction companies ,
- Describing which organizations and institutions are providing financing in international construction projects,
- The introduction of financing organizations,
- Researching under which legislation in Turkey construction projects are foreign-financed,
- Comparing the World Bank and the European Union, the JBIC tender procedures and project cycles, explaining the differences and similarities between of them and examination of an application of an international airport development project tendering procedure half-financed by the JBIC,
- Examination how international funded construction projects tendering procedures in Turkey are handled by KİK ,
- Explaining the differences between the examined financing organizations ICB tendering procedures and KİK open tender procedure.

In thesis study, financial institutions and their construction procurement procedures are written based on their procurement manuals, provided examples of the foreign-funded and tendered construction projects in Turkey, the foreign-financing of construction projects in Turkey and the tender legislation to be implemented in those projects are examined.

In the first section of the thesis work, the thesis purpose, scope, summary of the literature and the method is described.

In the second section foreign financing of the construction projects in Turkey is discussed, the international and transnational financial institutions are introduced, the examples of the projects which are foreign-funded and tendered according to the financing organizations' tendering procedures in Turkey are given.

In the third section, the project cycles and tendering procedures of the World Bank and EU which are the most active institutions in the project financing according to the statistics in the international tender announcement web sites (DgMarket...etc.) based their procurement manuals and standard bidding documents are handled and which tendering procedure is applied in foreign-funded projects tendering in Turkey and how it is handled in KİK are examined. In this chapter also an international airport development project's tendering procedure which is half -financed by JBIC and tendered according to JBIC tendering procedures is examined in order to set an example of foreign funded construction projects tendering procedure. The tender documents, eligibility criterias and documents to be submitted which are important for the construction companies are described in tables. By handling the tendering procedures of the World Bank, the European Union and the JBIC, it is tried to create a guide for the construction contractors which will participate an international competitive bidding. The explanation of the tendering processes of those financing organizations are supported by the attached schemas.

As a result of the research it is determined that the tendering of the other financing organizations which are introduced in the second section oh the thesis study are similar basically. Because of the inability of researching all financing organizations tendering procedures in thesis study the World Bank, the EU and the JBIC tendering procedures are examined in detail.

In the fourth section for putting forth the differences and similarities between the project cycles of the financing organizations, the World Bank and the EU's project cycles are compared. Also according to the schemas in the annexes those are created related to the tendering procedures of the World Bank, the EU and the JBIC which are examined in the previous sections the comparison is made between the tendering procedures of those financing organizations.

In the fifth section on the basis of the comparison results those are made in the fifth section the important points are indicated for the contractors which will participate in a foreign-funded construction project tendering and also based on the comparison table in the annexes it is indicated that in KİK legislation some changes should be made and an international tender process should be created for foreign-financed construction projects in Turkey.

1. GİRİŞ

Yüklenici inşaat firmaları da diğer ticari işletmeler gibi hayatta kalabilmek için, iş almak ve bu işlerden kar elde etmek için ihalelere katılmaktadır. Günümüzde artan rekabet ortamında inşaat firmalarının kar amacına ulaşabilmeleri daha da önem kazanmıştır. İhalelerin, yüklenici inşaat firmalarının varlığını sürdürebilmek ve prestijini arttırmak açısından önemli rolü vardır. Yüklenici inşaat firmalarının varlığını sürdürmelerinin yanında, ihale süreci önemli bir performans göstergesidir. Bu sayede firma, sektör içindeki gücünü ve nerede olduğunu da ortaya koymaktadır. Teklif hazırlama hayati bir karar sürecidir. Çünkü, yüklenici inşaat firmaları varlıklarını devam ettirmek için ihalelere katılmak zorundadır. Bu noktada girilecek ihalenin prosedürlerinin teklif verecek yüklenici inşaat firması tarafından incelenmesi ve ön hazırlık yapılması, ihaleyi kazanma şansını artırması bakımından önem kazanmaktadır.

Ülkemizde çoğu durumda aile şirketi kültüründe olan, çok büyük sermayeleri olmayan, sadece mümkün olduğunca düşük fiyata işi almaya odaklanmış şekilde hazırladıkları tekliflerle işi alarak büyümeye çalışan, ama aslında teknik, mali vb. birçok açıdan aldıkları iş için gerekli kapasiteye sahip olmayan yüklenici inşaat firmaları mevcuttur. Günümüzde boyutları büyümekte olan ve karmaşılaşan inşaat projeleri, söz konusu inşaat projeleri için kurulması gereken ulusal/uluslararası ortaklıklar göz önüne alındığında ve girilecek ihalenin prosedürlerinin de uygulanan yerel prosedürlerden farklılık göstermesi durumunda, yüklenici inşaat firmaları zorluklarla karşılaşmakta ve teklif veremez duruma gelebilmektedir. Bu nedenle, çoğunluğu orta ve büyük ölçekli olarak anılan yüklenici inşaat firmalarının oluşturduğu Türk inşaat sektöründe, sadece büyük inşaat firmaları uluslararası ve/veya büyük proje ihalelerine katılabilmektedir. Küçük ve orta büyüklükte yüklenici inşaat firmalarının bu tür ihalelerde daha çok adını duyurabilmesi için, uluslararası ihale prosedürlerinin ve ihale süreçlerinin farklılıkları ve ihalelerde karşılaşılabilecek zorluklar açısından bilinçlendirilmesi gereklidir.

Uluslararası ihale prosedürleri, ülkemizde gerçekleştirilmekte olan kamu ihalelerinde baz alınan Kamu İhale Kurumu (KİK) mevzuatı ile karşılaştırıldığında, daha ayrıntılı ve karmaşık süreçlere sahiptir. Uluslararası ihalelerde, ihale dosyalarının istenilen kriterlere uygun şekilde hazırlanmasından başlayarak; teklif veren ve ihaleyi kazanan firmanın sağlaması gereken teknik zorunluluklara, mali profilden, kadro yeterliliğine kadar yerel mevzuattan birçok açıdan kesin ve net çizgilerle ayrılmakta olan standart ihale prosedürleri bulunmaktadır. Aynı zamanda, yerel mevzuata göre yürütülen ihalelerde olduğu gibi ihaleyi kazanan teklif, diğer bütün kriterler göz ardı edilerek verilen en düşük teklif değil, söz konusu proje için verilmesi gereken en uygun teklif olarak değerlendirilmekte ve aşırı yüksek teklifler gibi, aşırı düşük teklifler de sorgulanmaktadır.

Uluslararası ihale süreçlerinin genellikle karmaşık bir yapıya sahip olması ve firmalar tarafından yeterince anlaşılamaması, idarenin inşaat firmalarında araması gereken yeterlilik kriterlerinin çokluğu, birçok firmanın bu tür ihalelere katılmasını işin başında engellemektedir. Firmaların ihale prosedürünü iyi bilmemesi ve önemli hususları gözden kaçırmaması, firmaların usulüne uygun başvuru yapamamasına neden olmaktadır. Bu durum ise, yeterlilik aşamasını geçerek ihaleye katılabilen firmaların ihaleden kolaylıkla elenmesine ve hatta teminatını kaybetmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, bu tür ihalelerde rekabet edebilir teklif fiyatını belirlemek kadar, ihale prosedürlerine uygun teklif dosyası hazırlanmasının da önemli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

1.1 Tezin Amacı

Teklif vermek isteyen yüklenici inşaat firmalarının uluslararası ihale prosedürleri hakkında bilinçlendirilmesini sağlamak üzere, yeteri düzeyde olmasa da seminerler verilmekte; bazı durumlarda da yüklenici inşaat firmaları bu konuda danışman firmalardan yardım almaktadır. Uluslararası inşaat proje ihaleleri genellikle büyük boyutlu ve karmaşık projelerdir. Uluslararası büyük boyutlu inşaat projelerinin finansmanı da, çoğunlukla uluslararası finansman sağlayan kurumlar tarafından sağlanmaktadır. Uluslararası inşaat projelerinin finansmanı tek bir kurum tarafından karşılanabileceği gibi, söz konusu inşaat projelerinin finansmanı projelerin gerçekleştiği ülkelerdeki kamu-özel sektör ortaklıkları yolu

ile de karşılanabilmektedir. Uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurumlar, genellikle gelişmekte olan ülkelerin eğitim, sağlık, altyapı gibibirçok alanda desteklenmesini amaç edinmiş ve bu amaçla kamu yararına olan projelere destek sağlayan çok uluslu kalkınma bankaları ve yardım fonlarıdır.

Literatür araştırması sırasında, büyük çaplı uluslararası inşaat projelerinde finansman sağlayan kurumların rolünün proje finansmanı dışında, projelerin ihale prosedürlerinin belirlenmesinde de önemli olduğu görülmüş, özellikle ‘Dünya Bankası Kredilerinin Kamu Yatırımları Üzerindeki Rolü’ adlı tez çalışmasında, Dünya Bankası kredilerinin diğer kredilere üstünlüğü belirtilmiştir. ‘Dünya Bankası Finansmanlı İnşaat Projeleri için Uygulanan İhale Prosedürlerinin İncelenmesi’ isimli tez çalışmasında da Avrupa Birliği’ne girmeyi hedefleyen ülkemiz için Avrupa Komisyonu prosedürlerinin incelenmesinin önemi vurgulanmıştır.

Ayrıca tez çalışmasında, Türk yüklenici inşaat firmaları tarafından yürütülmüş olan ve finansmanı uluslararası kurumlar tarafından sağlanmış olan bir inşaat projesinin ihale prosedürünün ve adımlarının incelenmesi de amaçlanmıştır. İhale prosedürü incelenen söz konusu inşaat projesi, Japon Bankası tarafından finanse edilmiş olan uluslararası bir havaalanı projesidir. İhale prosedürleri incelenip karşılaştırılan Dünya BankasıAvrupa Birliği, JBIC dışında, ülkemizde ve dünyada uluslararası inşaat projeleri finansmanı konusu ayrıca ele alınmış ve diğer finansman sağlayan kurumlar da kısaca tanıtılmıştır.

Buradan hareketle, tez çalışmasının temel amaçları, uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurum ve kuruluşların neler olduğunun belirlenmesi, uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan bazı kurum ve kuruluşların ihale prosedürlerinin incelenmesi, Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve JBIC ihale prosedürlerinin karşılaştırılması, söz konusu kurum ve kuruluşların ihale prosedürlerinin KİK mevzuatı ile farklılıklarının, Türkiye’de uluslararası inşaat projeleri ihale mevzuatının nasıl ele alındığının incelenmesi şeklinde belirlenmiştir.

1.2 Tezin Kapsamı

Tez çalışmasının amaçlarından biri, uluslararası inşaat projeleri ihale süreçlerinin

ele alınmasıdır. Kamu ve özel sektör mal, hizmet, iş ihale bilgilerini içeren, uluslararası ihale ve satın alma portalı olan DgMarket'ta uluslararası alanda taranan yapım işleri ihale ilanlarında, ilan kaynaklarının çeşitli uluslararası bankalar ve yardım fonlarının olduğu görülmektedir [URL-1]. Bu kurumlar dünya çapındaki çeşitli kalkınma bankaları ve yardım fonlarından oluşmaktadır. Bunların en başında, Dünya Bankası gelmektedir. Dünya Bankası, bünyesinde birçok alt kurumu barındıran, dünya çapında ülkelerin kalkınması ve finansman konusunda en aktif ve büyük çaplı olan kurumdur. Dünya Bankası prosedürleri 'Dünya Bankası Finansmanlı İnşaat Projeleri için Uygulanan İhale Prosedürlerinin İncelenmesi' konulu tez çalışmasında ayrıntılı olarak ele alınmakla birlikte, tez kapsamında karşılaştırma amaçlı olarak ayrıca incelenmiştir. Aynı çalışmada, Avrupa Birliği'ne girme sürecinde olan ülkemiz için Avrupa Komisyonu prosedürlerinin incelenmesi gerekliliği vurgulanmıştır (Kutlu, 2005). Bu amaçla, Avrupa Birliği'nin bir alt kurumu olan Avrupa Komisyonu ihale süreçleri, ihale kılavuzu ve standart belgeler baz alınarak ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Tezin, uluslararası inşaat projelerinin finansmanı bölümünde, uluslararası inşaat projeleri finansmanında ön planda olan kurumların tanıtılması amaçlanmıştır. Bu yüzden, finanse ettikleri projelerde FIDIC resmi sitesinde yayımlanan "FIDIC Genel Şartnamesi" (MDB Harmonized) kullanılmasını şart koşan bankalar başta olmak üzere, uluslararası inşaat projeleri finansmanında önemli rol oynayan kurumlar tanıtılmıştır. Tezde incelenen uluslararası finans kurumları ve ihale prosedürleri aşağıda görüldüğü şekilde gruplanmıştır.

İncelenen Uluslararası Finans Kurumları şunlardır:

Finanse ettikleri inşaat projelerinde genel şartname olarak, "FIDIC Genel Şartnamesi" (MDB Harmonized), bir başka deyişle FIDIC pembe kitabının kullanılmasını talep eden uluslararası ve bölgesel finans kurumları:

- Afrika Kalkınma Bankası
- Asya Kalkınma Bankası
- Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası
- Karayip Kalkınma Bankası
- Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası

- Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası
- Amerikalılararası Kalkınma Bankası
- Dünya Bankası

Tanıtılan diğer uluslararası ve bölgesel finans kurumları şunlardır:

- Avrupa Yatırım Bankası
- Japon Bankası
- Tanıtılan uluslarüstü örgütler:
- Avrupa Birliği

İnşaat ihale prosedürleri incelenen finansman sağlayan kurumları şunlardır:

- Dünya Bankası
- Avrupa Birliği
- Japon Uluslararası İşbirliği Bankası

Bu çalışmada, dünya çapında diğer finansman kurumlarına göre üstünlüğü bulunan ve daha aktif olan Dünya Bankası ile, uluslarüstü bir örgüt olan, ülkemizin de adaylık sürecinde olduğu Avrupa Birliği inşaat projeleri ihale prosedürleri ve örnek proje bölümünde ele alınan Japon Uluslararası İşbirliği Bankası ihale prosedürleri ayrıntılı olarak incelenmektedir.

1.3 Literatür Özeti

TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı web sitesinde yayımlanan 2010 yılı sektör raporunda, “Engineering News Record (ENR) Dergisi” tarafından bir yıl içerisinde üstlenilen projelerin toplam bedeli üzerinden her yıl belirlenen dünyanın en büyük 225 yüklenici inşaat firmasını gösteren listede, 2010 yılında Türk yüklenici inşaat firmalarının uluslararası operasyonlardan elde ettikleri gelire göre yapılan sıralamada, 33 firma ile Çin’den sonra 2. sırada yer aldığı ve söz konusu firmalardan 7 adedinin, söz konusu listede ilk 100 firma arasında yer aldığı görülmektedir [URL-2]. TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı yıllık yüklenici inşaat firmaları hizmetleri raporunda, Türk yüklenici inşaat firmaların ağırlıklı faaliyet gösterdikleri bölgeler olarak, Orta Doğu ülkeleri, BDT ülkeleri,

Afrika ülkeleri, Asya ülkeleri, Avrupa ülkelerinin başta geldiği görülmektedir [URL-3].

Türk yüklenici inşaat firmalarının bu başarısı yadsınamaz olmakla beraber, "Dünya Bankası Finansmanlı İnşaat Projeleri için Uygulanan İhale Prosedürlerinin İncelenmesi" adlı tez çalışmasında, "inşaat projelerinin gittikçe büyümesi ve uluslararasılaşmasının inşaat firmalarını, projeler için finansman temin etme problemi ile ve finansman temini için uygulanan karmaşık prosedürler ile karşı karşıya getirdiği" belirtilmiştir (Kutlu, 2005).

"Dünya Bankası Kredilerinin Kamu Yatırımları Üzerindeki Rolü" isimli çalışmada "Türkiye'nin, tasarrufların düşüklüğü, kamu açıklarından kaynaklanan kamu kesimi borçlanma gereği, ulusal finans piyasasının sıkı oluşu, var olan kaynakların etkin ve verimli alanlarda kullanılmaması gibi sebeplerden dolayı, uzun yıllardır dış finansman kullanma zorunluluğu içinde olduğunu; bu sorunlar nedeniyle, kamu yatırımlarına da yeterli kaynak sağlanamadığı ve bu durumun uluslararası mali kuruluşların kredi imkânlarına sıklıkla başvurulmasına neden olduğunu" ortaya koymuştur (Güç, 2006).

Yine, "Dünya Bankası Finansmanlı İnşaat Projeleri için Uygulanan İhale Prosedürlerinin İncelenmesi" adlı çalışmada, "özellikle gelişmekte olan ülkelerde uluslararası finansman sağlayan kurumlardan yardım alındığı ve söz konusu projelerde finansman sağlayan kurumun ihale prosedürlerinin uygulandığı, ihaleye katılan firmaların ihale prosedürlerini iyi bilmemesi ve önemli hususları gözden kaçırmaması sonucu, usulüne uygun başvuru yapamamasına neden olduğu, bu durumun ise, firmaların ihaleden elenmesine ve hatta teminatını kaybetmesine neden olduğu" belirtilmiştir (Kutlu, 2005).

"Uluslararası İhalelerde Örnek Alınan FIDIC Şartnamelerinin ve Türkiye Uygulaması'nın İncelenmesi" isimli tez çalışmasında, "Türkiye'de, özellikle finansmanı dışarıdan (yabancı ülkelere ya da uluslararası kuruluşlardan) sağlanan büyük projeler için uluslararası ihaleler açıldığı, uluslararası bir ihale söz konusu olduğunda söz konusu projelere finansman desteği veren kuruluşların da, ilgili projenin FIDIC standartlarına uygun olup olmadığına baktıkları" belirtilmiştir (Güvenç, 2006).

Yine aynı çalışmada, “4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu’nda Uluslararası Kredili İhale (UKİ) yönteminin istisna olarak ele alındığından” bahsedilmiştir. Bir başka deyişle, Türkiye’deki yurtdışı finansmanlı projelerde 4734 sayılı kanunun uygulanmamakta olduğu anlaşılmaktadır.

Bu tez çalışmasında aynı zamanda Türkiye’deki dış finansman sağlanan uluslararası inşaat projelerinin hangi mevzuat altında yürütüldüğü de incelenmiştir.

1.4 Tezin Yöntemi

Tezin amaçları doğrultusunda, öncelikle uluslararası inşaat projeleri ihaleleri hakkında bilgi sahibi olmak için, uluslararası inşaat ihalelerinin duyurulduğu İnternet siteleri incelenmiş, bu şekilde ihaleye kaynak sağlayan finansman kurumları hakkında ön bilgi elde edilmiştir. Daha sonra finansman sağlayan kurumlar hakkında İnternet ortamında ve YÖK tez veri tabanında yapılan literatür araştırmalarına dayanarak, tezde ihale prosedürleri ile birlikte ayrıntılı olarak ele alınacak kurumlar ile, inşaat projeleri finansmanı bölümünde bahsedilecek kurumlar belirlenmiştir. Tez çalışmasında ihale prosedürleri detaylı olarak incelenecek kurumlar, incelenen uluslararası ihale duyurularından yola çıkılarak Türkiye’de ağırlıklı olarak proje finanse eden kurumlar olarak belirlenmiştir.

Uluslararası inşaat projeleri ihale süreçleri ve projelerin finansmanını sağlayan kurumlar hakkında literatür araştırması yapılmıştır. İhale süreçlerini incelemek için kurumların standart ihale kılavuz ve formlarına resmi web sitelerinden ulaşılmıştır. Dünya Bankası prosedürleri ve proje döngüsü için “IBRD Kredileri ve IDA Kredileri Kapsamında Tedarike İlişkin Pembe Kılavuz”, Dünya Bankası resmi web sitesi [URL-4], Avrupa Komisyonu prosedürleri ve proje döngüsü için ”Practical Guide to Contract Procedures for EU External Actions” resmi web sitesi [URL-5], “Merkezi Finans ve İhale Birimi” [URL-6], Türkiye’deki uluslararası inşaat projeleri için uygulanan mevzuat araştırması ve ihale ilanları araştırması için KİK resmi sitesi [URL-7], diğer uluslararası kalkınma bankaları tanıtımı için [Url-8]ve kurumların kendi web siteleri, uluslararası ihale ilanları ve ihale kaynakları için kaynaktaki web adresi incelenmiştir [URL-1].

İhale prosedürleri ile birlikte ayrıntılı olarak ele alınan ve sadece tanıtılan kurumlar hakkında literatür araştırması yolu ile bilgi toplanmıştır. Literatür araştırması sonucu elde edilen ihale süreçleri ile ilgili bilgiler, Microsoft Visio yazılımı ile akış diyagramı grafikleri şeklinde tek bir ortak dilde ele alınmış; gerekli belgeler ve kriterler Microsoft Excel çizelgeleri haline getirilmiş; bu şekilde süreçler arasındaki benzerlikler ve farkların net bir şekilde görülmesi amaçlanmıştır.

Uluslararası inşaat projeleri finansmanı bölümünde, Türkiye'deki uluslararası inşaat projelerinin dış finansmanı ve öngörülen ihale prosedürleri hakkında ilgili kurumların web sitelerinden yapılan literatür araştırmaları sonucu elde edilen bilgiler tez çalışmasına aktarılmıştır. Tezin uluslararası inşaat projeleri finansmanı bölümünde Türkiye'deki uluslararası inşaat projelerinin finansmanı mevzuatı TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'ndan, Türkiye'deki dış finansmanlı uluslararası inşaat projeleri ihale mevzuatı için de TC Devlet Bakanlığı mevzuatından faydalanılmıştır.

Tezin sonunda ele alınan, Uluslararası Havalanı İnşaatı Projesi ihale süreci için Japon Uluslararası İşbirliği Bankası resmi sitesinden [URL-9], JBIC ihale kılavuzundan 'Guidelines for Procurement under JBIC ODA Loans' bilgi edinilmiş ve projede çalışmış kişilerle karşılıklı görüşmeler yapılmıştır.

2. ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNDE FİNANSMAN SAĞLAYAN KURUMLAR

Bu bölümde, uluslararası inşaat projelerinin finansmanı ele alınmakta ve uluslararası inşaat projelerini finanse eden kurumlar tanıtılmaktadır. Öncelikle Türkiye’deki büyük inşaat projelerinin finanse edilmesi ve söz konusu projelerin ihalesinde hangi ihale mevzuatının baz alındığı incelenmektedir. Daha sonra, uluslararası inşaat projeleri finansmanında dünya çapında aktif olan önemli finansman kuruluşlar kısaca tanıtılmaktadır.

2.1 Türkiye’de Uluslararası İnşaat Projeleri Finansmanı

09.04.2002 tarihli ve 4749 sayılı “Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun”, “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde proje kredileri; “projelerin gerçekleşmesi için herhangi bir dış finansman kaynağından sağlanan finansman imkânı” olarak tanımlanmıştır.

Büyük ölçekli projelerin gerçekleşmesinde finansman temini büyük önem kazanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde bu tür projeler hazine bütçesi gibi tek bir kaynaktan finanse edilebilirken; gelişmekte olan ülkelerde, hükümet kaynaklarının yetersiz olması nedeniyle finansmanın sağlanmasında tek kaynak yeterli olmamaktadır. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerin, önemli kalkınma projelerini dış finansman ile gerçekleştirmesine neden olmaktadır. (Bodur, 2001)

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de, bazı kamu ve özel sektör yatırımlarının finansmanı, uluslararası yabancı kaynaklardan kredi ya da hibe olarak sağlanmaktadır. Bu yabancı kaynaklardan sağlanan finansman miktarı yıllara göre değişkenlik gösterse de, hemen her yıl toplam kamu yatırımların içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Uluslararası finans kaynakları, finansmanını sağladıkları kamu yatırımlarının ihalelerinin uluslararası rekabete açık olmasını, birinci koşul olarak öne sürmektedir. Bu tür finans kaynaklarının ikinci önemli şartı ise, yapım ihalelerinde ulusal mevzuat ve şartnameleri yerine, 1913 yılında kurulan ‘Müşavir Mühendisler Uluslararası

Federasyonu'nun' (Federation Internationale Des Ingenieurs Conseils, FIDIC) tarafından hazırlanmış olan örnek şartname ve ilkelerinin kullanılmasıdır (Güvenç, 2006).

"Yıllık Yatırım Programında Yer Alan Projelere Dış Finansman Sağlanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Kanun"a göre, sıklıkla kullanılmakta olan bazı kavramlara ilişkin tanımlar aşağıda verilmektedir [URL-10].

Dış finansman: Yabancı ülkeler, yabancı ülkeler tarafından oluşturulan birlikler, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar ile uluslararası finansman piyasalarında faaliyet gösteren bankalar, satıcı veya alıcı kredisi sağlayan kuruluşlar ile firmalardan dış proje kredisi olarak veya hibe yoluyla temin edilen imkânlarını,

Dış finansman kaynağı: Dış finansman sağlayan yabancı ülkeler, yabancı ülkeler tarafından oluşturulan birlikler, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar ile uluslararası finansman piyasalarında faaliyet gösteren bankalar, satıcı veya alıcı kredisi sağlayan kuruluşlar ile firmalarını,

Uluslararası Kredili İhale: İlgili mevzuatta yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla bir tanesi Avrupa Birliği Resmi Gazetesi (Official Journal of European Communities) olmak üzere en az iki yabancı gazetede duyurusu yapılan ihaleyi tanımlamaktadır.

Projenin gerçekleştirilmesi için ilgili kuruluş, TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'na müracet eder. TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı projenin uygunluğu için Devlet Planlama Teşkilatı'ndan görüş alır ve Bakan'dan alınan onay çerçevesinde Uluslararası Kredili İhale (UKİ) izni verilebilir. TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın sorumluluğu sadece talep edilen dış finansmanın sağlanması ile sınırlıdır. Projenin teknik ve ekonomik açıdan yapılabilirliği de dâhil, proje ile ilgili dış finansman sağlanması dışındaki her türlü sorumluluk, tamamen ilgili kuruluşa aittir. Kuruluş ihale mevzuatı da dâhil olmak üzere, tabi olduğu mevzuata uymakla yükümlü olup, dış finansman temini izni verilmiş olması, kuruluşun bu husustaki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz .

İhaleyi kazanan tarafın getirdiği finansman teklifi, İdare tarafından TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'na iletilir. Söz konusu projenin finansmanı için getirilecek teklifin bir "dış finansman kaynağı" marifetiyle getirilmiş olması gerekir.

17 Aralık 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan ”4749 Sayılı Kanun Kapsamında Dış Finansman Sağlanmasına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik”e göre, dış finansman temini aşağıdaki şekilde olmaktadır:

- Doğrudan Müsteşarlık Tarafından Finansman Temin Edilmesi
- Dış Finansman Teklifinin Yüklenici Firma Tarafından Temin Edilmesi [URL-11]

2.1.1 Doğrudan müsteşarlık tarafından finansman temin edilmesi

İlgili kuruluş projenin gerçekleştirilmesi için gerekli dış finansmanı, uygun göreceği dış finansman sağlayan yabancı ülkelerden, ülkeler tarafından oluşturulan birliklerden, resmi finansman fonlarından, uluslararası ve bölgesel kuruluşlardan veya belirli sayıda bankanın teklife davet edilmesi sonucunda iletilecek tekliflerin arasından yapılacak değerlendirme sonucunda seçeceği herhangi bir dış finansman kaynağından temin edebilir. Bu durumda ilgili kuruluş, sadece ihale konusu projenin teknik özelliğine ve fiyatına ilişkin teklif alır.

Buradan anladığımız üzere, ülkemizde dış finansman yardımı ile hayata geçirilecek bir inşaat projesi için, öncelikle TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’ndan onay alınır ve proje finansmanı TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı aracılığı ile temin edilir.

Ülkemizde, yukarıda anlatılan mevzuat kapsamında irtibata geçilen uluslararası ve bölgesel fon kurumlarının önemli bir kısmı, tez çalışmasının bu bölümünde tanıtılmaktadır.

2.1.2 Dış finansmanın yüklenici firma tarafından temin edilmesi

Kuruluşa, dış finansman teklifinin yüklenici firma tarafından temin edilmesi koşuluyla izin verildiği durumlarda, ihaleye katılanlar, ihale konusu projenin teknik özelliğine ve fiyatına ilişkin teklifin yanı sıra, dış finansman teklifi de vermek zorundadır. Yüklenicinin temin ettiği dış finansman teklifi, ticari sözleşmenin imzalanmasını müteakip, müzakere edilerek sonuçlandırılmak üzere kuruluş tarafından TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’na iletilir.

2.2 Uluslararası ve Bölgesel Finans Kuruluşları

Bu bölümde, başta FIDIC sözleşmelerinin uluslararası alandaki öneminden dolayı “FIDIC Genel Şartnamesi” (MDB Harmonized), bir başka deyişle FIDIC Pembe Kitap’ı kabul eden finansman sağlayan kurumlar olmak üzere, uluslararası inşaat ihalelerinin yer aldığı İnternet sitelerinde, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’nda ismi geçen kurumlar ve uluslarüstü örgüt olan Avrupa Birliği’nin ilgili kurumlar ele alınmıştır.

Bir inşaat projesi finanse edilirken, projeyi tek bir kurum ya da birçok kurum işbirliği ile finanse edilebilmektedir. Böyle durumlarda ihale prosedürü olarak, kurumlar arasından belirlenen birinin ihale prosedürleri geçerli olmaktadır. Örnek olarak araştırılan Dünya Bankası ihalelerinde, Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası ile işbirliği içinde olunan bazı ihalelerde, Dünya Bankası ihale prosedürlerinin baz alındığı görülmüştür. Bu ihale ilanları örnekleri tez çalışmasının Dünya Bankası bölümünde çizelgeler halinde görülmektedir.

2.2.1 Finanse ettikleri projelerde “FIDIC Genel Şartnamesi”ni esas alan finansman kuruluşları

FIDIC (Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils) Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu müşavir mühendisleri temsil eden ulusal birlikleri şemsiyesi altında toplayan bir kuruluştur ve müşavir mühendisler ile hükümetler, finans kuruluşları, bankalar, sanayi ve ticaret kuruluşları, yükleniciler, üreticiler ve diğer inşaat endüstrisi paydaşları arasındaki ilişkileri sağlamak ve geliştirmek üzere kurulmuştur.

Türkiye’de FIDIC’i temsil eden Türk Mimar Mühendis Müşavirler Birliği (TMMMB), 1987 yılında Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu FIDIC’e üye olmuştur ve söz konusu örgütün Türkiye’deki tek temsilcisidir

FIDIC, uluslararası standart sözleşmeler arasında en çok kabul görmüş olanı ve en yaygın kullanılanıdır. Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Afrika Kalkınma Bankası vb. birçok kuruluş tarafından kullanılmaktadır. Hatta, Avrupa Birliği ve Alman Kalkınma Bankası (KfW) gibi kendi özel tip sözleşmeleri olan bazı kuruluşlar bile FIDIC sözleşmelerini bazı durumlarda

önerirler ve tercih edeler. FIDIC tip sözleşmeleri, tüm dünyadaki ilgililer ve paydaşlar tarafından bilinirler. Bu nedenle bir uygulama söz konusu olduğunda tip sözleşmenin her noktası taraflarca tekrar irdelenmez. Ancak, bu durum sözleşmelerin değiştirilemez olması demek değildir. FIDIC tarafından hazırlanan sözleşmeler genel şartları içeren sözleşmelerdir. Özel şartlar eklenerek bu sözleşmelerin her istediğimiz maddesi değiştirilebilir, iptal edilebilir ve yeni maddeler ilave edilebilir. (Uluslararası finans kuruluşları finanse ettikleri projelerde bazı maddelerin değiştirilmesine sınırlamalar getirebilirler.) FIDIC, tüm bu tip sözleşmelerde sözleşmenin geçerliliğini kazanması için ilave edilmesi gereken minimum düzeydeki bilgiyi de ayrı bir çizelge haline getirmiştir. Bu nedenle kullanılmak istenen tip şartnameye hiç dokunmadan sadece bu çizelge doldurularak sözleşme tamamlanabilir.

FIDIC tip sözleşmeleri aşağıda sıralanmaktadır:

- İşveren Tarafından Tasarımın Yapılması Durumunda İnşaat ve Mühendislik Sözleşmesi (Kırmızı Kitap)
- Elektrik ve Mekanik Tesisler için ve Tasarımın Yüklenici Tarafından Yapılması Durumunda İnşaat ve Mühendislik İşleri Sözleşme (Sarı Kitap)
- Tasarla - İnşa Et - Anahtar Teslimi İşler için Sözleşme (Turuncu Kitap)
- Tasarla - Temin Et - İnşa Et/Anahtar Teslimi Projeler için Sözleşme (Gümüş Kitap)
- Kısa Formlu Sözleşme (Yeşil Kitap)
- İşveren Müşavir Örnek Hizmet Sözleşmesi (Beyaz Kitap)
- Tasarla-İnşa Et-İşlet (Altın Kitap)
- Tasarımı işveren tarafından yapılmış Yapım işleri için İnşaat Sözleşme Koşulları – Çok Taraflı Kalkınma Bankaları için hazırlanmış versiyon (MDB Harmonised Book, Pembe Kitap)

Tip sözleşmelere ilave olarak FIDIC'in İhale Prosedürleri El Kitabı "Mavi Kitap", "Ortaklık Tip Sözleşmesi", "Taşeron Tip Sözleşmesi" gibi konu ile ilgili kişilerin rehber olarak yararlanabileceği birçok yayını mevcuttur(Kerestecioğlu, Acar).

Yıllarca birçok çokuluslu kalkınma bankaları FIDIC hükünlerini benimsemiş ve kredi verirken veya çıkılan ihalelerde FIDIC hükümlerinin kabulünü öngörmüştür [URL-12]. Ancak bunun için ilgili kuruluşlar her seferinde FIDIC sözleşmelerinde, kendi işlerine adapte edebilmek için, benzer değişiklikler yapmaktaydılar [URL-12]. İlgili kuruluşları bu yükten kutarmak amacı ile FIDIC, 2005 yılında Pembe Kitap (MDB Harmonised Book) standart sözleşmesini yayımlamıştır. Bu standart sözleşme, ilgili sözleşmeyi alım prosedürlerine dahil etmeye yetkili bir grup kalkınma bankaları tarafından hazırlanmış ve onaylanmıştır.

Bu bölümde, finanse ettikleri projelerin genel şartnamesinin “FIDIC Genel Şartnamesi” (MDB Harmonized), bir başka deyişle FIDIC pembe kitabı olmasını şart koşan ve şartnamede adı geçen bankalar tanıtılmaktadır.

2.2.1.1 Afrika Kalkınma Bankası

Kısa adı AFDB olan Afrika Kalkınma Bankası, bağımsız Afrikalı ülkeler arasında ekonomik işbirliğini geliştirmek amacıyla 10 Eylül 1964 tarihinde kurulmuştur. 1972 yılında Afrikalı olmayan ülkelere açık ve bankanın bir yan kuruluşu olan Afrika Kalkınma Fonu oluşturulmuştur. Fon aracılığıyla üye ülkelere düşük faizli borçlanma olanakları tanınmaktadır. 1982 yılında banka stütüsünde yapılan bir değişiklik ile Afrika dışındaki ülkelere de üyelik hakkı verilmiştir. Çok taraflı kalkınma bankası statüsünde olan Afrika Kalkınma Bankası'nın 53'ü Afrika ülkesi ve 24'ü Afrika dışındaki Amerika, Asya ve Avrupa kıtalarından olmak üzere toplam 77 üyesi mevcuttur. 1964 yılında kurulan bankanın merkezi Abidjan, Fildişi Sahili'ndedir (Côte d'Ivoire). 1967 yılında faaliyetlerine başlayan banka Afrika'nın önde gelen finansal kalkınma kuruluşudur. Afrika Kıtası'nın ekonomik dokusu gereği, Banka'nın öncelikli hedefleri yoksullukla mücadele, halkların ekonomik ve sosyal refah düzeyinin arttırılması olmuştur. Banka ayrıca, teknik yardımlar, öz sermaye yatırımları ve krediler yoluyla bölgedeki istihdamı ve dolayısıyla refahı geliştirmek için çaba göstermektedir [Url-8], [URL-13].

Afrika Kalkınma Bankası inşaat projeleri ihale prosedürleri için [URL-9] internet sitesinden bilgi edinilebilir.

2.2.1.2 Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası

Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası'nın (IADB) kurulması Eylül 1958'de Washington'da toplanan 21 ülkenin Dışişleri Bakanlarının ortak teklifiyle Amerika Ülkeleri Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin Nisan 1959'daki toplantısında gündeme getirilmiştir. Banka Ekim 1960'da çalışmalarına başlamıştır. Banka sadece bölge ülkelerinin katılımına açık olmakla birlikte 1976'dan bu yana Amerika kıtası dışından 18 ülkenin daha üyeliğe alınması kabul edilmiştir. Banka gelişmekte olan bölge ülkelerinin ekonomik ve sosyal gelişim sürecine katkıda bulunmak amacıyla, özel ve kamu sermayesinin yatırımlarda bulunmasını teşvik eder, üye ülkelerin kalkınmalarının finansmanı için kendi kaynaklarını kullanır, özel yatırım projelerini teşvik eder ve özel sermayenin yeterli olmadığı durumlarda özel yatırımlara sermaye yardımıyla bulunur, kalkınma politikalarının uygulanmasında üye ülkelerle işbirliğinde bulunur, kalkınma plan ve projelerinin hazırlanmasında, geliştirilmesinde ve finansmanında teknik yardım sağlar. Banka görevlerini yerine getirirken, mümkün olduğunca ulusal ve uluslararası kuruluşlarla ve yatırım sermayesi sağlayacak özel kuruluşlarla işbirliği içinde çalışmaktadır. 19 Kasım 1984'de 34 ülkenin temsilcilerinin katıldığı görüşmeler sonucunda Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankasına bağlı bir kuruluş olan Amerika Ülkeleri Yatırım İştirakinin oluşturulmasına dair anlaşma imzalanmıştır [URL-8], [URL-14].

2.2.1.3 Asya Kalkınma Bankası

1966 yılında kurulmuş olan Asya Kalkınma Bankası (Asian Development Bank / ADB), Asya ve Pasifik bölgesinde kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. 1999 yılında "yoksulluk azaltma stratejisi"ni benimsemiş olan ADB, çalışmalarını bu alana yoğunlaştırmış ve özellikle Asya ve Pasifik ülkelerinde yaşayan, günlük geliri 2 doların altında olan 1.9 milyar insanın yaşam standartlarını yükseltmeyi temel hedef olarak kabul etmiştir.

ADB'nin projeleri ve programları, ekonomik büyüme, insani kalkınma, cinsiyet ve kalkınma, iyi yönetim, çevre korunması, özel sektör gelişimi ve bölgesel işbirliği konularını öncelikli olarak ele almaktadır. ADB, kalkınmakta olan üye ülkelerdeki hükümetlere, kamu ve özel sektör kuruluşlarına kredi vermektedir. ADB'nin başlıca

araçları, hükümetlere öncelikli kalkınma projeleri ve programları için temin edilen krediler ile teknik yardımlardır. [Url-8], [URL-15].

Asya Kalkınma Bankası inşaat projeleri ihale prosedürleri için, [URL-15] İnternet sitesinden bilgi edinilebilir.

2.2.1.4 Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası

Türkiye, kuruluş tarihi 1956 olan Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (CEB)'nin kurucu üyelerinden biridir. CEB'nin amacı doğal afetlerle mücadele, küçük ve orta ölçekli işletmelerde istihdam yaratılması, mesleki eğitim, eğitim, sağlık, sosyal konut ve az gelişmiş yörelerde yaşam şartlarının iyileştirilmesi, çevrenin korunması, kırsal kesimin modernizasyonu ve kültürel mirasın korunması amacıyla yürütülen projelere finansman sağlamaktır. CEB finansmanı proje toplam maliyetinin % 50'sinden fazlasını kapsayamaz. Ancak bu sınır öncelikli projeler (doğal afet gibi) için aşılabılır. Ayrıca, projelerin başka kuruluşlarla (EIB gibi) eş-f finansmanı da söz konusu olabilmektedir [URL-8].

CEB inşaat projeleri ihale prosedürleri için, [URL-16] internet sitesinden bilgi temin edilebilir.

2.2.1.5 Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Orta ve Doğu Avrupa ile eski Sovyet ülkelerinde demokratik bir ortamda özel sektörün yaratılması ve geliştirilmesi amacıyla 1991 yılında kurulmuştur. EBRD günümüzde orta Avrupa'dan Orta Asya'ya kadar piyasa ekonomilerini ve demokrasiyi hakim kılmak için çalışmaktadır. Bölgedeki en büyük yatırımcı olan EBRD 61 ülke ve 2 devletlerarası kurum tarafından yönetilmektedir. Paydaşları kamu olsa da, EBRD ticari kuruluşlarla ortaklıklar kurarak daha çok özel sektör girişimlerinde yer almaktadır. EBRD bankalar, sektörler ve ticari girişimler için proje finansmanı sağlamaktadır. Ayrıca kamu şirketleriyle birlikte çalışarak, özelleştirmelere, bu şirketlerin yeniden yapılandırılmasına ve hizmetlerin geliştirilmesine destek vermektedir. EBRD'nin destek verdiği projeler özellikle tarım, enerji, finansal kurumlar, imalat, çevre altyapısı, doğal kaynaklar, turizm, telekomünikasyon, bilişim teknolojileri, medya ve ulaştırma alanlarını kapsamaktadır. EBRD, şu anda Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti,

Estonya, Gürcistan, Macaristan, Kazakistan, Kırgızistan, Letonya, Litvanya, Makedonya, Moldova, Moğolistan, Karadağ, Polonya, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna ve Özbekistan’da projeler yürütmektedir [Url-8], [URL-17].

Türk firmaları, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası’nın faaliyet gösterdiği ülkelerde finansman sağladığı tüm projelerin mal ve hizmet alımı, yapım işleri veya müşavirlik ihalelerine katılabilirler. Katılım tüm üye ülke firmalarına açıktır. Bu ihaleler Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası İhale yöntemlerine göre yapılmaktadır [Url-18].

İnşaat projeleri ihale prosedürleri için, [URL-17] internet sitesinden bilgi temin edilebilir.

2.2.1.6 Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası

Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası, bölge halkının ekonomik kalkınmasını sağlamak; üye ülkelerin geçiş sürecine katkıda bulunmak; bölgesel projeleri geliştirmek ve finansman sağlamak; üye ülkelerdeki kamu ve özel sektör projelerini ve üye ülkeler arasındaki ticari faaliyetleri desteklemek üzere 1 Haziran 1999 tarihinde kurulmuştur. Kurucu üyeler arasında Türkiye ile birlikte, Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Yunanistan bulunmaktadır. Banka’nın kayıtlı sermayesi 1 milyar SDR olup, taahhüt edilmiş sermayesi 300 milyon SDR’dir. Bu tutarın 297 milyon SDR’si ödenmiş durumdadır. KEİ ülkeleri arasında tarihi değerler, gelişmişlik düzeyi, doğal kaynaklar ve sosyo-politik sistemler gibi konular açısından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Söz konusu farklılıkların giderilmesine ve ülkelerin eksik ve geri kalmış alanlarda birbirlerine destek verebilmelerine yönelik ülkeler arası projelere öncelik verilmektedir [Url-8], [Url-18].

İnşaat projeleri ihale prosedürleri için kaynaktaki internet sitesinden bilgi temin edilebilir [URL-19].

2.2.1.7 Karayipler Kalkınma Bankası

Bankanın rolü üye Karayip ülkelerinin uyumlu ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak, ekonomik entegrasyonu sağlamak ve ihtiyacı olan az gelişmiş ülkelere yardımcı olmaktır. Banka’nın kayıtlı sermayesi 693,6 milyon Amerikan dolarıdır. Üyelerin toplam sermayesi 143,4 milyon doları ödenmiş sermaye olmak üzere, 648,4

milyon dolardır. Banka, danışmanlık servisinin finansmanı, büyüme alanında yapılacak çalışmaların ve projelerin desteklenmesi, proje hazırlığı, bankacılık ve yatırım öncesi kaynak sağlanması alanlarında kullanılmak üzere Teknik Yardım Fonu kurmuştur. Banka ayrıca, kamu sektöründe istihdam edilen gelişmekte olan üye ülkelerin personelinin tüm proje safhalarında (tanımlama, hazırlık, onay, kurma ve geliştirme) ve kamu hizmetlerinde eğitilmelerini sağlamak amacıyla bir eğitim birimi oluşturmuştur [URL-3], [URL-20].

İnşaat projeleri ihale prosedürleri için kaynaktaki internet sitesinden bilgi temin edilebilir [URL-20].

2.2.1.8 Dünya Bankası

Dünya Bankası, kurumsal yapısı, finansman olarak rolü, proje döngüsü, Türkiye’de finanse ettiği projeler ve ihale prosedürleri ile birlikte tez çalışmasının Uluslararası İnşaat Projeleri İhale Prosedürleri bölümünde ele alınmıştır.

2.2.2 Diğer uluslararası ve bölgesel finans kuruluşları

Bu bölümde uluslararası ve bölgesel finans kurumlarından, Avrupa Yatırım Bankası ve Japon Uluslararası İşbirliği Bankası tanıtılmaktadır.

2.2.2.1 Avrupa Yatırım Bankası

Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Birliği’nin finansman kuruluşu olup, kamu ve özel sektör kuruluşlarına uzun vadeli finansman sağlamak suretiyle Birliğin politik hedeflerinin hayata geçirilmesine yardımcı olmaktadır. Avrupa Yatırım Bankası, kâr amacı gütmeyen bir kurum olup, özellikle kalıcı projelerin finansmanını sağlamaktadır. Banka, Avrupa Birliği’ne üye devletlere ait olup, kurulduğu 1958 yılından bu yana Birliğe üye ve partner ülkelerdeki projelerin desteklenmesi için 540 Milyar Euro’dan fazla finansman sağlamıştır. Avrupa Yatırım Bankası, 60’lı yılların ortalarından beri Türkiye’de aktif olarak faaliyettedir. Bankanın, AB üyesi olmaya hazırlanan bu ülkeye sağlamış olduğu finansman miktarı 2001-2005 seneleri arasında 3,1 Milyar Euro’ya ulaşmış bulunmakla, bu miktar aynı zamanda ülkenin ekonomik gelişmesine destek sağlamaya yönelik taahhüdünün de bir göstergesidir. EIB fonlarından faydalanan kamu ve özel sektör mensupları: yabancı yatırımcıların yanı sıra, merkezi ve yerel yönetimler, yerel bankalar ve sanayi kuruluşlarıdır. Avrupa

Yatırım Bankası, Türkiye'nin Birliğe üye olma sürecindeki gelişimini desteklemektedir [Url-8], [URL-21].

Avrupa Yatırım Bankası inşaat projeleri ihale prosedürleri için, [URL-21] internet sitesinden bilgi temin edilebilir.

Aşağıdaki proje örnekleri Avrupa Yatırım Bankası'nın Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası işbirlikleri ile finanse ettiği, Avrupa Yatırım Bankası inşaat ihale prosedürlerine göre ihale edilmiş olan projelerdir. Projeler seçilirken enerji tesisleri, altyapı projeleri elenmiş, Marmaray Projesi ve benzeri önemi taşıyan projelerden örnekler verilmiştir. İhale ilanlarına kaynaktaki web adresinden ulaşılmıştır [URL-1].

Çizelge 2.1: Türkiye’de Avrupa Yatırım Bankası Tarafından Finanse Edilen Avrupa Yatırım Bankası İnşaat İhale Kılavuzuna Göre İhale Edilmiş Örnek Projeler

PROJE	İLAN YILI	FİNANSMAN	GENEL ŞARTNAMESİ
Üsküdar-Ümraniye-Çekmeköy Metro Hattı İnşaatı 1. Kısım Üsküdar-İhlamurkuyu Arası	2010	EIB, EBRD	
Marmaray Projesi Cr3(Cr1)	2010	EIB, CEB	FIDIC Gümüş Kitap
İzmir Banliyö Hattı Karşıyaka Tünel ve İstasyonların İnşaatı	2008	EIB,EBRD	
Kadıköy-Kartal Metrosu İnşaatı	2007	EIB, EBRD	
Marmaray Projesi Cr1	2004	EIB, EBRD	FIDIC Gümüş Kitap

2.2.2.2 Japon Uluslararası İşbirliği Bankası

1 Ekim 1999 tarihinde Japonya İhracat-İthalat Bankası ve Denizaşırı Ekonomik İşbirliği Fonu'nun birleştirilmesiyle kurulmuş kamusal finans kurumudur. Banka tümüyle Japonya hükümetine aittir ve bankanın bütçesiyle işlemleri devlet eliyle yürütülmektedir. Genel merkezi Japonya'nın başkenti Tokyo'da bulunan banka, dünyanın 18 ülkesinde 21 şubeyle faaliyet göstermektedir. Bankanın birincil amacı Japonya ve denizaşırı ülkeler arasında ekonomik işbirliğini geliştirmek, yabancı yatırımlara kaynak sağlamak ve uluslararası ticareti canlandırmaktır. Banka, Japonya'nın ithalat ve ihracatında; ayrıca Japon şirketlerinin az gelişmiş yabancı ülkelere yaptığı yatırımlarda da büyük rol oynamaktadır [URL-9], [URL-22].

JBIC inşaat projeleri ihale prosedürleri için kaynaktaki internet sitesinden bilgi temin edilebilir [URL-23].

Japon Uluslararası İşbirliği Bankası kurumsal yapısı, finansman olarak rolü ve örnek proje olarak incelenen, finanse ettiği yurt dışı lokasyonlu uluslararası havaalanı projesi ihale prosedürleri ile birlikte tez çalışmasının altıncı bölümünde incelenmektedir.

2.2.3 Uluslarüstü kuruluşlar

Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve Japon Uluslararası İşbirliği Bankası ile birlikte finansman olarak ve ihale prosedürleri açısından ele alınan uluslarüstü bir kuruluştur.

2.2.3.1 Avrupa Birliği

Avrupa Birliği kurumsal yapısı, finansman olarak rolü, proje döngüsü, Türkiye’de finanse ettiği projeler ve inşaat projeleri ihale prosedürleri, tez çalışmasının Uluslararası İnşaat Projeleri İhale Prosedürleri bölümünde anlatılmıştır.

Tezin, uluslararası inşaat projeleri finansmanını sağlayan kurumlar konulu ikinci bölümünde, öncelikle Türkiye’deki inşaat projelerinin dış finansmanında uygulanan mevzuat ve bu projelerin ihale mevzuatı açıklanmıştır. Daha sonra hem ülkemizde hem de dünya çapında proje finansmanında önemli rol sahibi finansman sağlayan kurumlar tanıtılmış, tanıtılan tüm finansman sağlayan kurumların inşaat ihale prosedürleri için kaynak web adresleri verilmiştir. Üçüncü bölümde uluslararası inşaat projeleri ihale prosedürleri adı altında içlerinden en önemlileri olarak belirlenen Dünya Bankası ve AB inşaat ihale prosedürleri incelenmektedir.

3. ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNE FİNANSMAN TEMİN EDEN KURULUŞLARIN İHALE PROSEDÜRLERİ

DgMarket gibi uluslararası inşaat projeleri ihaleleri web siteleri incelendiğinde, ilan kaynağı bölümünde, diğer finansman sağlayan kurumların yanı sıra ağırlıklı olarak Dünya Bankası ve AB ya da AB ile ilişkili olan Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası gibi kurumlar görülmektedir. Ülkemizdeki dış finansman kaynaklı hayata geçirilen projeler incelendiğinde, bu tür projelerin Dünya Bankası ve AB finansmanı ağırlıklı projeler oldukları görülmektedir. Tez çalışmasının bu bölümünde, söz konusu iki kurumun finanse ettikleri inşaat projelerinde öngördükleri ihale prosedürleri ve JBIC ihale kurallarına göre ihale edilen örnek uluslararası havaalanı projesi ihale süreci ayrıntılı olarak incelenmektedir. Kurumların inşaat ihale kılavuzları incelendiğinde, finanse ettikleri projelerde diğer yöntemlerin yanı sıra, uluslararası rekabete açık ihale yönetimini ağırlıklı olarak uyguladıkları görülmektedir.

Bu bölümde Dünya Bankası ve Avrupa Birliği'nin kurumsal yapıları ve proje döngüleri, finanse ettikleri projelerde öngördükleri ihale prosedürleri ve bir diğer finansman sağlayan kurum olan JBIC ihale prosedürleri uygulaması olarak yurtdışında hayata geçirilen örnek uluslararası havaalanı projesi ihale süreci anlatılmaktadır. Anlatılan ihale süreçleri kurumların ihale kılavuzları incelenerek aktarılmaktadır. Ekte bulunan, ihale süreçlerini gösteren şemalarla anlatım desteklenmektedir. Örnek uluslararası havaalanı projesi ihale süreci için JBIC ihale kılavuzu ve projede çalışan yetkili kişilerle yapılan görüşmeler kaynak olarak kullanılmıştır.

3.1 Dünya Bankası

Dünya Bankası genel anlamda bir banka olmayıp, Birleşmiş Milletler'in uzman kuruluşlarından birisidir ve 184 üye ülkeden oluşmaktadır. Dünya Bankası Grubu, birbiriyle yakından bağlantılı beş kuruluştan oluşmaktadır:

- Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası

- Uluslararası Kalkınma Birliği
- Uluslararası Finans Kurumu
- Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
- Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi

Fakat "Dünya Bankası" terimi günümüzde bu beş kuruluştan yalnızca, “Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası” (International Bank For Reconstruction And Development-IBRD) ve “Uluslararası Kalkınma Birliği” (International Development Association-IDA) için kullanılmaktadır. IBRD orta gelirli ve yoksul olmakla birlikte kredi değerliliğine sahip ülkelere, IDA ise IBRD’den borçlanamayacak kadar fakir olan ülkelere düşük faizli kredi, faizsiz kredi ve hibeler sağlamaktadır. IBRD ve IDA, kamu sektörüne borç verirken, Uluslararası Finans Kurumu, doğrudan özel sektöre borç vermektedir [Url-4].

3.1.1 Dünya Bankası’nın organizasyon yapısı

Şekil 3.1 : Dünya Bankası Organizasyon Yapısı [Url-4].

Yukarıda Dünya Bankası organizasyon yapısı görülmektedir. Dünya Bankası’nı oluşturan kurumlar Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası , Uluslararası Kalkınma Birliği, Uluslararası Finans Kurumu, Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı,

Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi olarak sıralanabilir.

3.1.1.1 Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (International Bank For Reconstruction And Development-IBRD)

1945 yılında kurulmuş olup, orta gelirli ve yoksul olmakla birlikte kredi değerliliğine sahip ülkelerde yoksulluğu; krediler, garantiler ve kredi dışı olanaklar aracılığıyla sürdürülebilir kalkınmaya destek vererek ve analitik ve danışma hizmetlerinde bulunarak azaltmayı hedeflemektedir. IBRD tarafından verilen krediler; otoyollar, okul, hastane gibi altyapı yatırımlarına ve hükümetlerin ülke ekonomilerinin işleyişini geliştirmek üzere hazırladıkları programlara yöneliktir. 184 üye ülkeye sahip olan IBRD’de üye ülkelerin oylama gücü, her üyenin göreceli ekonomik gücüne göre belirlenmektedir. IBRD’nin bugüne kadar sağladığı kümülatif kredileri 360 milyar dolardır [Url-4].

3.1.1.2 Uluslararası Kalkınma Birliği (International Development Association-IDA)

1960 yılında IBRD’den borçlanamayacak kadar fakir olan ülkelere özel şartlarda yardım sağlamak üzere kurulmuş olup; kişi başına GSMH’sının 875 doların altında olan ve piyasa koşullarında borçlanma kapasiteleri çok düşük veya hiç olmayan yoksul ülkelere faizsiz kredi sağlamaktadır. IDA bu ülkelere yılda 6-7 milyar dolar faizsiz kredi verebilmektedir ve böylece eğitim, sağlık, temiz su ve sağlık koruma gibi temel hizmetlerden daha iyi biçimde yararlanılmasına yardımcı olmakta ve ekonomik kalkınma ile istihdama yönelik reformlara yatırımlara destek vermektedir [Url-4].

3.1.1.3 Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Corporation-IFC)

1956 yılında kalkınmakta olan ülkelerde, özel sektörü geliştirmek maksadıyla kurulmuştur. IBRD ve IDA, kamu sektörüne borç verirken, IFC, doğrudan özel sektöre borç vermektedir. Uluslararası Finans Kurumu’nun görevi, özel sektör aracılığıyla ekonomik kalkınmayı geliştirmektedir. Bu kuruluş, iş ortaklarıyla çalışarak gelişmekte olan ülkelere sürdürülebilir özel girişime yatırım yapar ve özel sektöre uzun vadeli kredi, garanti, risk yönetimi ve danışmanlık hizmeti sağlar. IFC, özel sektörden yatırımcıların uygun bulmadığı bölge ve sektörlerde yatırımda

bulunur ve IFC katkısı olmadan ticari yatırımcıların fazla riskli buldukları piyasalarda yatırım fırsatlarını geliştirir [Url-4].

3.1.1.4 Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (Multilateral Investment Guarantee Agency-MIGA)

Yabancı sermayenin gelişmekte olan ülkelerde istimlak, paranın konvertibl olmaması, transfer kısıtlamaları, savaş ve kamulaştırma gibi ticari olmayan risklere karşı korunarak teşvik edilebilmesi için garantiler sağlamaktadır. 1988’de kurulmuş olan MIGA 157 üyeye sahiptir [Url-4].

3.1.1.5 Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (International Centre for Settlement of Investment Disputes-ICSID)

1966 yılında kurulmuş olan ve 134 üyesi bulunan ICSID, yatırım uyuşmazlıklarında uzlaşma ve tahkim olanakları sağlayarak yabancı yatırımı teşvik etmeye çalışmaktadır. Yatırımlarla ilgili birçok uluslararası sözleşme, ICSID’nın tahkim olanaklarına referansta bulunmaktadır. ICSID’nın, tahkim hukuku ile yabancı sermaye hukuku alanında araştırma ve yayın faaliyetleri de bulunmaktadır [Url-4].

3.1.2 Dünya Bankası’nın başlıca faaliyetleri

Dünya Bankası gelişmekteki ülkelere fon sağlayan kuruluşlardan yalnızca bir tanesidir. Sağladığı finansman sermaye akımlarının %7’sini oluşturmaktadır. Geriye kalan %93’ünü, başta özel sektör yatırımları ve ikili katkılar ve krediler oluşturmaktadır. Son yirmi yıllık dönemde, hükümet harcamaları azalırken özel sektör harcamaları artmıştır. Ancak bunun yanı sıra, özel sektör fonları da özellikle ekonomik bunalımlarda kısılmakta ve esas itibariyle en yoksul ülkelere ayırlanamamaktadır. Banka özde bir finansman sağlayıcı olarak bilinmekle birlikte, üstlendiği roller bunun sınırlı olmamakla birlikte başlıca faaliyetlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Fon oluşturma
- Krediler
- Hibeler
- Analiz ve danışma hizmetleri

- Kapasite yaratmak [Url-4].

3.1.2.1 Finansman sağlanması

Dünya Bankası birkaç türde finansman sağlamaktadır. Bunlar; IBRD’den yapılan borçlanmalar ve IDA aracılığıyla kullandırılan krediler ve bağışlardır. Dünya Bankası tarafından sağlanan kredi türleri aşağıda açıklanmıştır:

Çizelge 3.1. : IBRD ve IDA Kredileri Karşılaştırma Çizelgesi (Kutlu, 2005)

IBRD VE IDA KREDİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI		
ÖZELLİKLER	IBRD	IDA
YARARLANMA KOŞULU	Kişi başına geliri 5185\$ ve altında olan, kredi değerliliğine sahip orta gelirli ve yoksul ülkeler	Kişi başına düşen GSMH’nin altında 875\$ ve altında olduğu, piyasa koşullarında borçlanmaları düşük veya hiç olmayan yoksul ülkeler
KREDİ ÖZELLİĞİ	Piyasa koşullarına yakın uzun vadeli kredi	Faizsiz kredi veya bağış
GERİ ÖDEMESÜRESİ	15-20 yıl	35-40 yıl
GERİ ÖDEMESİZ DÖNEM	İlk 3-5 yıl	İlk 10 yıl
FON KAYNAKLARI	Dünya Bankası tahvillerinin satılması ve zengin ülkelerin üye olurken ödedikleri katkılar	Mali katkıda bulunan zengin ülkelerin oluşturduğu bir ortaklık

3.1.2.2 Proje finansmanında Dünya Bankası’nın üstünlüğü

Banka’nın ülkeler arasındaki seçimini belirleyen ana kıstaslar yoksulluk ve performans olup; Banka, yardımın etkinliğini destekleyecek genel politika ortamlarına sahip ve Banka’nın mevcudiyetinin büyük etki yapacağı ülkelere kredi vermeye odaklanır. Bankanın proje finansmanına katılımının aşağıda belirtilen bazı üstün yanları olduğu görülür :

Dünya Bankası’nın proje finansmanına yönelen kaynakları, ticari

banka ve diğer finansörlerden daha büyüktür.

Dünya Bankası çeşitli yardım kuruluşlarının proje katılımında yönlendirici bir etki yapmaktadır. Yardım kuruluşları genellikle proje değerlendirme için gereken teknik

bilgi ve elemanlara sahip değildir. Ancak bunların, çoğu zaman projenin bütün finans ihtiyacını karşılayacak kaynakları da yoktur. Bu nedenle Dünya Bankası'nın projeye katılımı yardım kuruluşlarını projeye çekmektedir.

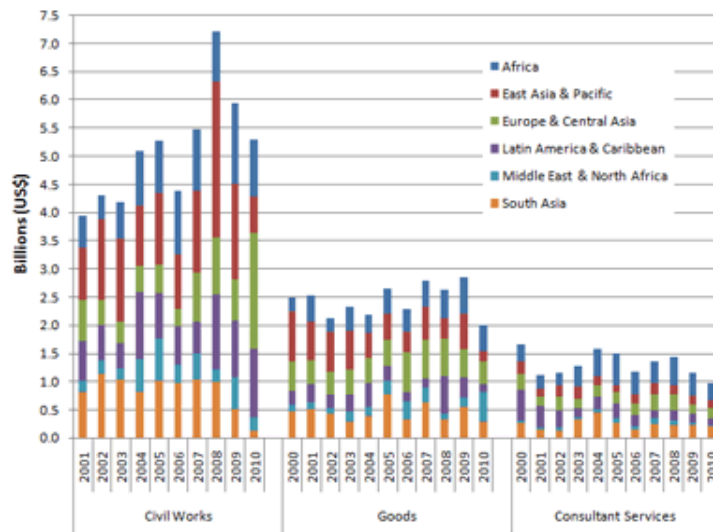
Dünya Bankası kuruluş amacı gereği gelişmekte olan ülkelere finansman sağlamada ticari finansörlere göre daha isteklidir. Ayrıca, bu ülkelerde proje yürütmede daha çok deneyime ve hükümetlerle yakın ilişkilere sahiptir.

Dünya Bankası daha uygun faiz oranı ve geri ödeme süresi sağlamaktadır.

Dünya Bankası'nın projeye katılımı, projeyi oluşabilecek politik risklerden korumaktır. Banka'nın ülkede yürüttüğü projelerin sayısı, önemi ve Banka'yla olan uzun vadeli ilişkiler nedeniyle hükümetler Dünya Bankası ile ilişkilerine özen göstermek zorundadırlar. Bu durum hükümetleri projedeki yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlamaktadır.

Bunların yanında, Dünya Bankası kredilerini kullanmanın bazı olumsuzluklarından da söz edilmektedir. Proje seçiminde Dünya Bankası'nın proje tercihlerinin ülkenin yatırım ihtiyacı ile aynı olmadığı durumlarda, yatırımlara ayrılan sınırlı kaynaklar doğru olarak kullanılamamaktadır. Uzun zaman dilimine yayılan projeler daha sonraki yıllarda da yatırımların gerek sektörel gerekse sektör içindeki dağılımını olumsuz etkileyebilmektedir (Güç, 2006).

Şekil 3.2'de Dünya Bankası'nın 2010 yılı raporunda bölgelere göre inşaat işleri, danışmanlık hizmetleri istatistikleri görülmektedir.

Şekil 3.2 : Kategorilere Göre Dünya Bankası Kredileri Dağılımı (Dünya Bankası Yıllık Raporu 2010)

Çizelge 3.2’de [Url-1] ihale ilanları ve [Url-4] web adresindeki proje belgeleri bölümünden seçilen inşaat projeleri ihale ilanları yıllara göre listelenmiştir. Listelenen bazı inşaat projelerin finansman kaynağı sadece Dünya Bankası değil, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Dünya Bankası ortaklığı olmakla birlikte, inşaat projeleri Dünya Bankası inşaat ihale prosedürlerine göre ihale edilmiştir. Projeler seçilirken altyapı, enerji tesis inşaatı projeleri elenmiş daha çok bina yapım projelerine ağırlık verilmiştir.

Çizelge 3.2 : Türkiye’de Finansmanı ve ihalesi Dünya Bankası Tarafından Sağlanan Yapım Projeleri [URL-1]

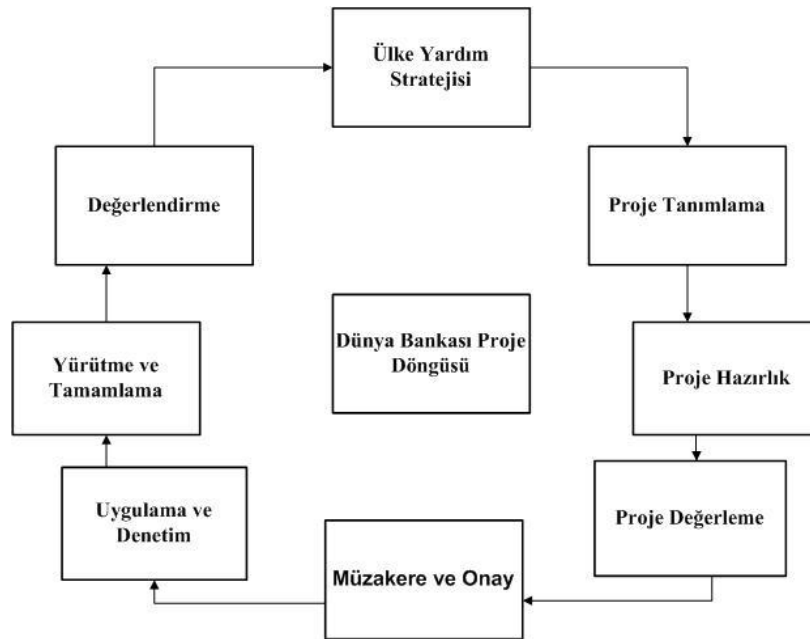
PROJE	İLAN YILI	FİNANSMANI	GENELŞARTNAMESİ
İstanbul Kamu Binalarının Yeniden İnşaatı	2011	IBRD,EIB, CEB	FIDIC
Bursa Kadastro Binası İnşaatı	2010	IBRD	FIDIC
Sağlık Bakanlığı Yıkım Onarımı Merkezi	2008	IBRD	FIDIC
İzmit'te Hastane İnşaatı (MEER)	2004	EIB	FIDIC
ITU Arı Teknokent İlk Aşama Binası	2003	IBRD	FIDIC
Temel Eğitim Projesi	2002	IBRD	FIDIC
Gebze Teknoloji Binaları İnşaatı	2002	IBRD	FIDIC
Doğu ve Günaydoğu Anadolu'da 23 Eğitim Sağlık Merkezi	2002	IBRD	FIDIC
Marmara Depremi Yeniden Yapılandırma Projesi (MEER)	1999	IBRD	FIDIC

3.1.3 Dünya Bankası’nın proje döngüsü

Dünya Bankası’nın proje tanımı; projeye ilgili “mal, hizmet ve iş” lerin tamamını kapsamaktadır. İnşaat projeleri, iş ihaleleri kapsamında bulunup, Dünya Bankası finansmanlı projelerin bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Dünya Bankası tarafından finanse edilen projeler, bir proje döngüsüne göre ele alınmakta ve finanse edilmektedir. Gelişim aşamasında projeler hakkında erken bilgi edinilmesi için, bu döngünün inşaat firmaları tarafından bilinmesi önem taşımaktadır. Dünya Bankası’nın proje döngüsü sekiz ana adımdan oluşmaktadır:

- Yoksulluğu Azaltma ve Ülke Yardım Stratejileri
- Proje Tanımlama

- Proje Hazırlık
- Proje Değerleme
- Müzakere ve Onay
- Uygulama ve Denetim
- Yürütme ve Tamamlama
- Değerlendirme

Şekil 3.3 : Dünya Bankası Proje Döngüsü [Url-4]

3.1.3.1 Ülke yardım stratejisi

Bazı düşük gelirli ülkelerde Banka, Yoksulluk Azaltma Stratejisi yaklaşımı kullanmaktadır, ki bu kalkınmanın nasıl destekleneceği konusunda geniş kapsamlı danışma ve mutabakat oluşturmayı içerir. Bu süreçte, ulusal yoksulluğu azaltma stratejisi ülke tarafından hazırlanır, ulusal önceliklerin arkasında programları daha iyi koordine etmek ve dizmek için bağlılıklara bir çerçeve yaratır. Hükümet, yerel grupların geniş kesitine danışır ve bunu ülkenin toplumundaki yoksulluğun kapsamlı analizi ve ekonomik durumu ile birleştirir. Hükümet bu süreçten kendi önceliklerini belirler ve üç ila beş yıllık bir dönemde yoksulluğu azaltma hedefleri belirler. Bunlar Yoksulluk Azaltma Stratejisi Belgeğinde açıklanır. Banka ve diğer yardım kurumları, kendi destek çabalarını ülkenin kendi stratejisi ile uyumlu hale getirir.

Banka'nın bir ülke ile çalışmasının tasarımı, bir Ülke Destek Stratejisine (CAS-Country Assistance Strategies) dayalıdır, ki bu, düşük gelirli ülkeler durumunda ülkenin Yoksulluk Azaltma Stratejisi Belge'sinde bulunan önceliklerden çıkarılmıştır. CAS, hükümet ve ilgili paydaşlar ile işbirliği içinde üretilir. CAS'in hazırlanması, Banka veya diğer tarafların, sağlık, eğitim, tarım, kamu harcamaları ve bütçeleme, mali yönetim veya tedarik yanı sıra diğer hususlar gibi geniş yelpazede ekonomik ve sosyal sektörler üzerinde yaptığı analitik çalışmalardan faydalanabilir [Url-4].

3.1.3.2 Proje tanımlama

Bu aşamada bir ülkeye yardım etmek için Dünya Bankası'nın ülke yardım stratejisi (CAS) formları hazırlanmaktadır. Proje tanımlama aşaması boyunca, Dünya Bankası'nın ekibi, anlaşmaya varılan kalkınma başlıklarının parçası olarak finanse edilebilecek projeleri tanımlamak için ülke ile birlikte çalışır. Projenin bankasının borç programına ve ülke ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir. Borçlu ülke proje detaylarını içeren bir proje konsept belgesi hazırlayarak Dünya Bankası'na teslim eder. Bundan sonra Dünya Bankası borçlu ile birlikte çalışarak ulusal ve sector analizleri hazırlar. Bir proje belirlendiğinde Dünya Bankası'nın ekibi bir proje konsept notu (Project Concept Note-PCN) oluşturur. Bu not projenin temel özelliklerinin ana hatlarını belirtir.

Yüklenici firmalar proje tanımlama aşamasından itibaren borçlu ülke ile temasa geçebilmektedir ve uygulanacak ihale prosedürü ve programı ile ilgili yayınlanan belgeleri temin edebilmektedir. Bu aşamanın sonucunda hazırlanan ve yüklenicilerin proje hakkında, ihale duyurusu yayınlanmadan önce bilgi edinebilmeleri için kullanabilecekleri belgeler şunlardır:

- Proje Bilgi Belgesi
- Bütünleşik Koruma Bilgi Formu [Url-4]

3.1.3.3 Proje hazırlık

Bu aşama borçlu ülke tarafından sürdürülmektedir ve amaçlanan projenin özelliklerine bağlı olarak birkaç aydan 3 yıla kadar zaman alabilmektedir. Banka bu aşamada gerektiğinde analiz ve tavsiyeler vererek destekleyici rol alır. Bu süreç boyunca, projede karşılaşılan teknik, kurumsal, ekonomik ve finansal hususlar

üzerinde durulur ve bu konuların başarılması için alternative yöntemler olup olmadığı araştırılır. Bu aşamada yayınlanan belgeler şunlardır:

- Çevresel Değerlendirme Raporu
- Yerel Halk Kalkınma Planı
- Çevresel Eylem Planı [Url-4]

3.1.3.4 Proje değerlendirme

Sürecin bu aşamasından Dünya Bankası sorumludur. Dünya Bankası görevlisi, proje tanımlama ve hazırlık süreçleri boyunca, genellikle üç veya dört haftayı borçlu ülkede geçirerek yapılmış çalışmaları kontrol etmektedir. Banka yönetimine sunulmak için, takım lideri tarafından proje değerlendirme belgesi (yatırım projeleri için) veya program belgesi (düzenleme operasyonları için) hazırlanmaktadır ve Banka'nın finansal yönetim ekibi tarafından projenin finansal bakış açısı tayin edilmektedir. Proje bilgi belgesi bu aşama boyunca güncellenip, çok daha kapsamlı hale getirilerek proje değerlendirme belgesi hazırlanmaktadır. Bu belgeler proje onaylandıktan sonra yayınlanmaktadır [Url-4].

3.1.3.5 Müzakereler ve kredi onayı

Dünya Bankası görevli üyelerinin amaçlanan projeyi değerlendirmesinden sonra, Banka ve borçlanacak olan ülke, final biçiminde görüşür. Görüşmeler sonucunda proje uygulama ve tedarik yöntemleri finalize edilerek kredi belgesinde final anlaşma sağlanmaktadır. Daha sonra proje değerlendirme belgesi veya program belgesi başkanın memorandumu ve yasal belgeler Dünya Bankası'nın yönetim kurulu onayına sunulur bunu tarafların onaylaması ve kredi anlaşmasının taraflarının temsilcileri tarafından resmen imzalanması takip eder. Bundan sonra ilgili koşullar karşılandıktan ve anlaşma açıkça elde edilebilir olduktan sonra kredi ilan edilir ve ödeme için hazırlanır. Bu aşamada hazırlanan ve işin ihalesi ile ilgilenen firmalar tarafından elde edebilecek belgeler şunlardır:

- Proje Değerleme Belgesi
- Program Belgesi
- Teknik Ekler [Url-4]

3.1.3.6 Proje uygulama ve denetim

Projenin uygulanmasından borçlanan ülke veya yetkili kurumu, denetiminden ise Dünya Bankası sorumludur. Kredi onaylandığında, borçlu hükümet, Banka'nın teknik desteği ile ihale dosyasını hazırlar, ihaleleri açar ve teklifleri değerlendirir. Banka'nın finansal yönetim ekibi projenin finansal yönetiminin denetimini sürdürür. Bu aşamada projeler hakkında, Yürütülen Projelerin Durum Raporu hazırlanmaktadır [Url-4]

3.1.3.7 Tamamlama

Kredi ödeme sürecinin sonunda; projenin başarıları, problemleri ve çıkarılan dersleri tanımlayan bir Yürütme Tamamlama Raporu Dünya Bankası yönetim kuruluna bilgi için teslim edilmektedir [Url-4].

Çizelge 3.3 : Dünya Bankası Proje Döngüsünde Tarafların Sorumlulukları (Halişçelik, 2008)

	PROJENİN AŞAMALARI	DÜNYA BANKASI	BORÇLU	BİRLİKTE
1	Ülke Destek Stratejisi			✓
2	Projenin Tespiti			✓
3	Projenin Hazırlanması		✓	
4	Projenin Değerlendirilmesi	✓		
5		Müzakereler ve İkrazın Onaylanması		
5-1	Müzakereler			✓
5-2	Onay	✓		
6		Projenin Uygulanması ve Uygulama Sırasında Denetim		
6-1	Projenin Uygulanması		✓	
6-2	Uygulama Sırasında Denetim	✓		
7	Projenin Uygulanması ve Tamamlanması			✓
8	Proje Sonuçlarının Değer.			✓

3.1.3.8 Değerlendirme

Projenin tamamlanmasını takriben Dünya Bankası'nın operasyon değerlendirme departmanı proje çıktılarını ölçmek için bir denetleme yürütür. Bu süreçte proje tamamlama raporu gözden geçirilerek yeni bir rapor hazırlanır. Her iki rapor da daha sonra sorumlu direktöre ve borçluya teslim edilmektedir ve kamuya yayınlanmamaktadır. Bu süreçte hazırlanan belgeler ise şunlardır:

- Proje Performans Değerleme Raporu
- Etki Değerlendirme Raporu
- Denetleme Panel Raporu [Url-4]

Çizelge 3.3’de Dünya Bankası Proje Döngüsü’nde tarafların sorumlulukları görülmektedir.

3.1.4 Dünya Bankası ihale prosedürleri ve genel özellikleri

Dünya Bankası’nın finanse ettiği inşaat projeleri kapsamında süreçte yer alan 4 ana katılımcı bulunmaktadır. Dünya Bankası; ihale prosedürünün uygulanması, ihale dosyasının hazırlanması, tekliflerin değerlendirilmesi, ihale kararının verilmesi ve sürecin anlaşma prosedürüne göre gerçekleştirilmesini kontrol etmektedir. Her aşamada Dünya Bankası’nın onayı alınmaktadır. Borçlu; Dünya Bankası’ndan kredi alan ve yasal olarak ihaleden sorumlu olan ülkedir. Borçlu ülke adına uygulamadan sorumlu birimi (borçlu idare); teklifleri davet eder, kabul eder, değerlendirir ve sözleşmeyi yapar. Teklif Sahibi; ihaleye katılarak, ihale konusu işe talip olan yüklenici inşaat firmasıdır. İhale belgelerinin gerektirdiği şekilde teklifini hazırlayarak teslim etmekten ve ihaleyi kazanması durumunda da, işin sözleşme koşullarına göre yapılmasından sorumlu olmaktadır. Müşavir (Mühendis); Dünya Bankası projelerinde müşavir kullanılması zorunlu olup, müşavir seçimi için ayrı prosedürler bulunmaktadır. Borçlu idare bu prosedürlere göre müşavir firmayı belirlemektedir. Müşavir firma; projelerin ve mobilizasyon aşamasından itibaren kesin kabule kadar yüklenici firmanın yürüteceği tüm işlerin istenilen standartlara uygun olarak yapılmasını kontrol ve süpervize eder. İşin kesin kabulünü yaparak onaylar. Bunun yanında, proje özelliklerine göre, özellikle zaman problemi olmayan projelerde müşavir firmalar yüklenici firmanın seçimi aşamasında ihale dosyasının hazırlanması, tekliflerin toplanması görevlerini de üstlenebilmektedirler (Kutlu, 2005).

İhale yöntemleri Dünya Bankası ile borçlu ülke arasındaki kredi anlaşmasında belirlenerek, proje özelliklerine göre en ekonomik ve uygun yöntem seçilmektedir. Yüklenici firma seçiminde kullanılan ihale prosedürleri aşağıda sırasıyla açıklanmıştır:

- Uluslararası Rekabete Açık İhaleler (International Competitive Bidding-ICB)
- Sınırlı Uluslararası İhale
- Seçerek Alma
- Doğrudan İhale Etme
- Katkı Hesabı

- Birleşmiş Milletler Kuruluşları Tarafından Tedarik
- Tedarik Aracıları
- Teftiş Aracıları
- Finans Aracılarına Kredi Biçiminde Tedarik
- BOO/BOT/BOOT, Ayrıcalıklar ve Benzer Özel Sektör Düzenlemeleri Kapsamında Tedarik
- Performans Bazlı Tedarik
- Banka Tarafından Garanti Edilen Krediler Kapsamında Tedarik
- Tedarike Topluluk Katılımı (IBRD Kredileri ve IDA Kredileri Kapsamında Tedarike İlişkin Pembe Kılavuz, 2006)

Yukarıda ICB'nin en ekonomik ve verimli tedarik yöntemi olmadığı ve diğer yöntemlerin daha uygun görüldüğü durumlarda kullanılabilecek olan tedarik yöntemleri sıralanmıştır. Banka'nın yurtiçinde üretilen mallara ve iş sözleşmelerine yönelik tercih marjları ile ilgili politikası, ICB dışındaki tedarik yöntemleri için geçerli değildir, (IBRD Kredileri ve IDA Kredileri Kapsamında Tedarike İlişkin Pembe Kılavuz, 2006).

3.1.5 Uluslararası rekabetçi ihale (ICB)

Süreçler Dünya Bankası'nın ihale kılavuzu el kitabından (IBRD Kredileri ve IDA Kredileri Kapsamında Tedarike İlişkin Pembe Kılavuz, 2006) baz alınarak tek bir şema haline getirilmiş, böylece genel ihale duyurusundan sözleşme imzalanmasına kadar tüm süreçlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin, girdilerinin ve çıktılarının anlaşılabilir kılınması hedeflenmiştir. İhale süreci ve adımlarını anlatan şema dışında, metin bölümlerinde de süreçler, önemli kriterler, belgeler açıklanmıştır. Dünya Bankası Uluslararası Rekabetçi İhale süreç ve prosedürleri aşağıdaki şema ile açıklanmaktadır.

3.1.5.1 Tedarik planı

Projenin hazırlamasının bir parçası olarak Borçlu, Banka tarafından kabul edilebilir olan bir "Tedarik Planı" hazırlayacak, ve bu "Tedarik Planı"nı kredi görüşmelerinden önce onaylaması için Banka'ya sunacaktır; bu "Tedarik Planı"nda şunlar

belirtilecektir: (a) en az 18 aylık bir ilk süre boyunca projenin yürütülmesi için gerekli olacak mallar, işler ve/veya hizmetler için belirlenen sözleşmeler; (b) Kredi anlaşmasında izin verilen bu türden sözleşmelerin tedariki için önerilen yöntemler ve (c) ilişkili Banka inceleme prosedürleri.

3.1.5.2 Seçilebilirlik (Uygunluk)

Rekabeti desteklemek adına Banka, tüm ülkelerden firmaların ve bireylerin, Banka'nın finanse ettiği projeler için mal, iş ya da hizmet önermelerine izin vermektedir. Katılım koşulları, firmanın söz konusu sözleşmeyi ifa edebilme yeteneğinin sağlanması için temel olan koşullar ile sınırlı olacaktır.

Tamamen ya da kısmen bir Banka kredisi ile finanse edilecek herhangi bir sözleşme ile bağlantılı olarak Banka, bir Borçlunun bir firmanın sözleşmeyi başarılı bir şekilde ifa etme yönündeki kapasitesi ve kaynakları ile ilişkili olmayan nedenlerden ötürü söz konusu firmanın ön ya da son yeterliğini reddetmesine izin vermemektedir; ayrıca bir Borçlunun bu türden nedenlerden dolayı herhangi bir teklif sahibini elemesine de izin vermemektedir. Dolayısıyla Borçlular, teklif sahiplerinin spesifik sözleşme ile ilgili kapasitelerinden emin olmak için, teklif sahiplerinin teknik ve mali yeterliklerini gereken özeni göstererek incelemelidir.

3.1.5.3 Sahtecilik ve yolsuzluk

Sözleşme için önerilen teklif sahibinin söz konusu sözleşmeye yönelik olarak rekabet ederken, doğrudan ya da bir aracı yoluyla, yolsuz, sahteci, hileli ya da baskıcı uygulamalara başvurduğunu tespit etmesi halinde teklifi reddedecektir.

3.1.5.4 İki aşamalı ihale

Anahtar teslim sözleşmelerinde ya da özel nitelikte büyük karmaşık tesislere veya işlere ya da karmaşık bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik sözleşmelerinde komple teknik şartnamenin önceden hazırlanması istenmeyebilir ya da uygulanamaz olabilir. Bu durumda iki aşamalı ihale prosedür kullanılabilir. Bu prosedür kapsamında ilk önce bir kavramsal tasarım ya da performans spesifikasyonları temelinde, teknik ve ticari izahatlara ve ayarlamalara tabi olarak, fiyatlandırılmamış teknik teklifler için davet çıkarılır ve ardından ikinci aşamada tadil edilmiş ihale belgeleri, nihai teknik teklifler ve fiyatlandırılmış teklifler sunulur

3.1.5.5 Teklif sahiplerinin ön yeterliliği

Ön yeterlik genellikle örneğin özel tasarıma sahip ekipmanların, endüstri tesislerinin, uzmanlık hizmetlerinin, baz karmaşık bilgi ve teknolojilerin söz konusu olduğu büyük ya da karmaşık işler için veya ayrıntılı tekliflerin hazırlanmasının gerektirdiği yüksek maliyetlerin rekabeti engellediği durumlarda ve anahtar teslim, tasarım ve yapım ya da yönetim taahhüdü kapsamında yapılan sözleşmelerin söz konusu olduğu durumlarda gereklidir. Ön yeterlik değerlendirmesi tamamlanır tamamlanmaz ihale belgeleri, yeterliği bulunan müstakbel teklif sahiplerine sunulacaktır. Bir süre zarfı içinde ihale edilecek olan sözleşme gruplarına yönelik ön yeterlik değerlendirmesinde, teklif verenin kaynaklarına dayalı olarak herhangi bir teklif verene ihale edilecek sözleşmelerin sayısına ya da toplam bedeline bir sınırlama getirilebilir. Ön yeterlik sunumunda verilen bilgilerin doğrulanması, ihalenin verilmesi sırasında yapılacaktır ve artık sözleşmeyi başarılı bir şekilde ifa edebilecek kapasiteye ya da kaynaklara sahip olmadığına karar verilen bir teklif sahibine ihale verilmesi reddedilebilir.

İsteklilerden istenen değerlendirme ve yeterlilik belgeleri 3.4 nolu çizelgede görülmektedir.

3.1.5.6 İhale belgeleri

İhale belgeleri için bir ücret alınacaksa bu ücret makul düzeyde olup belgelerin çıktı ve müstakbel teklif sahiplerine teslimat maliyetlerini yansıtacak ve yeterliği bulunan teklif sahiplerini caydıracak oranda yüksek olmayacaktır. Bankanın kullanılacak olan sistemin yeterliliğine ikna olması halinde Borçlu, ihale belgelerinin dağıtımı için bir elektronik sistem kullanabilir. İhale belgelerinin elektronik olarak dağıtıldığı durumlarda elektronik sistem, ihale belgelerinde değişiklik yapılmasını önleyecek düzeyde güvenli olacak ve Teklif Sahiplerinin ihale belgelerine erişimlerini kısıtlamayacaktır.

Borçlular, Banka tarafından yayınlanan uygun *Standart İhale Belgelerini* (SBD'ler) kullanacaklardır ve projeye özgü koşulların karşılanabilmesi için gerekli olduğu takdirde Banka tarafından kabul edilebilir olan minimum düzeyde değişiklik yapacaklardır.

Çizelge 3.4: Dünya Bankası'nın Uluslararası Rekabete Açık İhalede İsteklilerden İsteddiği Değerlendirme ve Yeterlilik Belgeleri

KISIM 3
DEĞERLENDİRME VE SON YETERLİLİK KRİTERLERİ
(ÖN YETERLİLİĞİ TAKİBEN)
DEĞERLENDİRME
TEKNİK TEKLİFLERİN YETERLİLİĞİ
ÇOKLU TEKLİF
TAMAMLAMA ZAMANI
TEKNİK OLARAK ALTERNATİFLER
YURTIÇI TERCİHİ
YETERLİLİK
BİLGİLERİN GÜNCELLENMESİ
FİNANSAL KAYNAKLAR
PERSONEL
EKİPMAN
DEĞERLENDİRME VE YETERLİLİK KRİTERLERİ (ÖN
YETERLİLİK OLMADAN)
DEĞERLENDİRME
TEKNİK TEKLİFLERİN YETERLİLİĞİ
ÇOKLU TEKLİF
TAMAMLAMA ZAMANI
TEKNİK OLARAK ALTERNATİFLER
YURTIÇI TERCİHİ
YETERLİLİK
UYGUNLUK
MİLLİYET
ÇIKAR ÇATIŞMASI DURUMU OLUP OLMADIĞI
BANKA UYGUNLUĞU
KAMUYA AİT OLMA
İHALEYE DAHİL EDİLMEME DURUMU OLUP OLMADIĞI
ASKIDAKİ DAVALAR
YÜRÜRLÜĞE GİRMEMİŞ ÖNCEKİ SÖZLEŞMELER
SÜREGELEN DAVALAR
FİNANSAL DURUM
ESKİ FİNANSAL DURUM
ORTALAMA YILLIK İNŞAAT CİROSU
FİNANSAL KAYNAKLAR
TECRÜBE
GENEL İNŞAAT TECRÜBESİ
ÖZEL İNŞAAT TECRÜBESİ
PERSONEL
EKİPMAN

Bu türden değişiklikler, yalnızca teklif ya da sözleşme veri kağıtları aracılığıyla yapılacaktır ve Banka'nın SBD'lerinin standart yazımı değiştirilerek yapılmayacaktır. İlgili herhangi bir standart teklif belgesinin yayınlanmamış olduğu durumlarda Borçlu, uluslararası olarak tanınan diğer standart sözleşme koşullarını ve Banka tarafından kabul edilebilir olan sözleşme formlarını kullanacaktır.

Dünya Bankası uluslararası rekabete açık ihale belgeleri 3.5 nolu çizelgede listelenmektedir.

3.1.5.7 Tekliflerin geçerlilik süresi ve teklif teminatı

Teklif Sahiplerinden ihale belgelerinde belirtilen ve Borçlunun tekliflerin karşılaştırmasına ve değerlendirmesine, (Tedarik Planında gerekli kılındığı takdirde)

Çizelge 3.5: Dünya Bankası Uluslararası Rekabete Açık İhale Standart İhale Belgeleri

İHALE BELGELERİ	
BÖLÜM 1	İHALE PROSEDÜRLERİ
KISIM 1	İSTEKLİLERE TALİMATLAR
KISIM 2	TEKLİF BİLGİ KÂĞIDI
KISIM 3	DEĞERLENDİRME VE YETERLİLİK KRİTERLERİ
KISIM 4	TEKLİF FORMLARI
KISIM 5	UYGUNÜLKELER
BÖLÜM 2	İŞ GEREKSİNİMLERİ
KISIM 6	İŞ GEREKSİNİMLERİ
	TEKNİK ŞARTNAMESLER
	ÇİZİMLER
BÖLÜM 3	SÖZLEŞME KOŞULLARI VE SÖZLEŞME BELGELERİ
KISIM 7	GENEL ŞARTNAME
KISIM 8	EK ŞARTNAME
	SÖZLEŞME BİLGİSİ
	ÖZEL EKLER
KISIM 9	SÖZLEŞME BELGELERİ
	KAZANMA BİLDİRİMİ
	SÖZLEŞME
	KESİN TEMİNAT METUBU
	AVANS TEMİNAT MEKTUBU

sözleşme tavsiyesini Banka ile birlikte inceleyebilmesine ve tüm gerekli onayları olanak sağlayacak yeterlilikte bir süre için geçerli olacak teklifleri sunmaları istenecek ve böylelikle bu süre içinde ihale verilebilecektir.

İhale belgeleri arasından, isteklilerin teslim edeceği teklif dosyasında bulunması gereken belgeler ise 3.6 nolu çizelgede sıralanmaktadır. Borçlular, bir teklif teminatı isteme seçeneğine sahiptirler. Kullanıldığı durumlarda teklif teminatı, ihale belgelerinde belirtilen miktar ve biçimde olacak ve, teminatın istenmesi halinde Borçluya harekete geçebilmesi için makul bir süre tanınması amacı ile, tekliflerin geçerlilik süresinden sonra dört hafta süreyle geçerli olmaya devam edecektir.

Çizelge 3.6: Dünya Bankası Uluslararası Rekabete Açık İhale’de İsteklilerin Teslim Etmesi Gereken Standart Belgeler

KISIM 4

TEKLİF FORMLARI

TEKLİF SUNUM KAĞIDI

TEKLİF EKLERİ

YEREL PARA BİRİMİ

YABANCI PARA BİRİMİ

ÖDEME PARA BİRİMLERİNİN LİSTESİ

BİRİM FİYAT LİSTELERİ

GENEL İŞ KALEMLERİ

TOPRAK İŞLERİ

MENFEZ VE KÖPRÜLER

İŞGÜCÜ İÇİN GÜN DEĞERLERİ

MALZEMELER İÇİN GÜN DEĞERLERİ

YÜKLENİCİ EKİPMANI İÇİN GÜN DEĞERLERİ

ÇALIŞMA GÜNÜ ÖZETİ

GEÇİCİ TOPLAM TUTAR ÖZETİ

GENEL ÖZET

TEKNİK TEKLİF

SAHA ORGANİZASYONU

METOD AÇIKLAMASI

MOBİLİZASYON PROGRAMI

EKİPMAN İÇİN İŞ PROGRAMI FORMU

EKİPMAN FORMU

PERSONEL

PERSONEL SUNUMU

ÖN YETERLİLİĞİN YAPILDIĞI DURUMLARDA İSTENEN

YETERLİLİK BELGELERİ

İSTEKLİ BİLGİ FORMU

JV BİLGİ KAĞIDI

YÜRÜRLÜĞE KONULMAMIŞ İŞ SÖZLEŞMELERİ

FİNANSAL DURUM

ORTALAMA YILLIK İNŞAAT CİROSU

FİNANSAL KAYNAKLAR

ÖN YETERLİLİK YAPILMADIĞI DURUMLARDA İSTENEN

YETERLİLİK BELGELERİ

İSTEKLİ BİLGİ FORMU

JV BİLGİ KAĞIDI

YÜRÜRLÜĞE KONULMAMIŞ İŞ SÖZLEŞMELERİ

FİNANSAL DURUM

ORTALAMA YILLIK İNŞAAT CİROSU

FİNANSAL KAYNAKLAR

MEVCUT YÜRÜLÜKTE OLAN SÖZLEŞMELER

GENEL İNŞAAT TECRÜBELERİ

ÖZEL İNŞAAT İŞİ TECRÜBELERİ

ANA AKTİVİTELERDEKİ ÖZEL İNŞAAT İŞİ TECRÜBELERİ

GEÇİCİ TEMİNAT FORMU

GEÇİCİ TEMİNAT BİLDİRİMİ

Teklif teminatı, kazanan teklif sahibi ile sözleşme imzalandıktan sonra başarılı olamayan teklif sahiplerine verilecektir. Borçlu, bir teklif teminatı yerine teklif sahiplerinin tekliflerini geçerlilik süresi içinde geri çekmeleri ya da değiştirmeleri veya ihaleyi alıp sözleşmeyi imzalamadıkları ya da ihale belgelerinde belirlenen son tarihten önce bir kesin teminat sunmadıkları takdirde teklif sahibinin Borçlu ile

yapılacak herhangi bir sözleşme için seçilebilirliğinin belirli bir süre boyunca askıya alınmasını kabul ettikleri bir beyan imzalamalarını isteyebilir.

3.1.5.8 Dil

Kazanan teklif sahibi ile imzalanacak olan sözleşme, ihale belgeleri için seçilen dilde yazılacaktır ve bu dil, borçlu ile kazanan teklif sahibi arasındaki sözleşmesel ilişkileri düzenleyen dil olacaktır. İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca olarak hazırlanmalarının yanı sıra ön yeterlik ve ihale belgeleri, Borçlunun tercihiyle bağlı olarak, Borçlunun ülkesinin ulusal dilinde (ya da borçlunun ülkesinde ticari işlemlerde ülke çapında kullanılan dilde) de yazılabilir. Ön yeterlik ve ihale belgelerinin iki dilde hazırlanması halinde teklif sahiplerinin tekliflerini bu iki dilden birinde sunmalarına izin verilecektir. Bu gibi durumlarda kazanan teklif sahibi ile imzalanan sözleşme, teklifin sunulduğu dilde yazılacaktır ve bu durumda bu dil, Borçlu ile kazanan teklif sahibi arasındaki sözleşmesel ilişkileri düzenleyen dil olacaktır. Sözleşmenin İngilizce, Fransızca ya da İspanyolca dışında bir dilde imzalanması ve sözleşmenin Banka'nın ön incelemesine tabi olması durumunda Borçlu, sözleşmenin ihale belgelerinin hazırlandığı uluslararası olarak kullanılan dile tercümesini Banka'ya verecektir. Teklif sahiplerinin iki dilde sözleşme imzalamaları istenmemekte ve buna izin verilmemektedir.

3.1.5.9 İhale belgelerinin açıklığı

İhale belgelerinde, fiyata ek olarak, tekliflerin değerlendirilmesinde dikkate alınacak olan faktörler ve bu faktörlerin nasıl puanlanacağı ya da nasıl değerlendirileceği belirtilecektir. Alternatif tasarımlara, materyallere, tamamlama planlarına, ödeme şartlarına dayalı olan tekliflere izin verilmesi halinde bu tekliflerin kabul edilebilirlik koşulları ve değerlendirilme yöntemleri açık şekilde belirtilecektir.

Borçlu ile görüşebilecekleri bir teklif öncesi konferans düzenlenebilir. Bu konferansın tutanakları tüm müstakbel teklif sahiplerine verilecek ve bir nüshası (matbu olarak ya da elektronik ortamda) Banka'ya gönderilecektir.

3.1.5.10 Standartlar

Uluslararası Standartlar Kuruluşu tarafından yayınlanan standartlar gibi, ekipmanın, materyallerin ya da işçiliğin uyması gereken uluslararası olarak kabul edilen

standartları belirtecektir. Bu tür uluslararası standartların mevcut ya da uygun olmadığı durumlarda ulusal standartlar belirtilebilir.

3.1.5.11 Fiyatlandırma

Anahtar teslim sözleşmelerinde teklif sahibinden, ekipman tedarikinin, deniz nakliyesi ve yerel nakliye ile sigortanın, kurulumun, işletmeye almanın ve ayrıca örneğin tasarım, bakım, işletim vb. gibi sözleşmenin kapsamına dâhil olan tüm diğer ilişkili iş ve hizmetlerin gerektirdiği tüm maliyetler dâhil olmak üzere, alanda kurulumu yapılmış tesisin fiyatını belirtmesi istenecektir. İhale belgelerinde aksi belirtilmediği takdirde anahtar teslim fiyatına tüm vergiler, harçlar ve diğer ücretler dâhil olacaktır.

İş sözleşmeleri için teklif verecek olan teklif sahiplerinden işlerin ifası için birim fiyatları ya da toplam fiyatları (götürü fiyatı) belirtmeleri istenecektir ve bu fiyatlara tüm vergiler, harçlar ve diğer ücretler dâhil olacaktır. Teklif sahiplerinin (vasıfsız işgücü dışındaki) tüm girdilerini herhangi bir seçilebilir kaynaktan elde etmelerine ve böylelikle en rekabetçi tekliflerini sunabilmelerine olanak tanınacaktır.

3.1.5.12 Nakliye ve sigorta

İhale belgelerinde tedarikçilere ve yüklenicilere nakliye ve sigorta hizmetlerini herhangi bir seçilebilir kaynaktan temin etme izni verilecektir. İhale belgelerinde teklif sahibi tarafından temin edilecek olan sigorta türleri ve şartları belirtilecektir. Kayıp ya da hasarlı malların derhal değiştirilebilmesine olanak sağlanması adına nakliye sigortası kapsamında ödenecek olan tazminat, sözleşmenin kurunda ya da serbest olarak dönüştürülebilir bir kurda, sözleşme bedelinin en az yüzde 110'u tutarında olacaktır. İşler için genellikle bir yüklenicinin Tüm Risk poliçesi belirtilecektir. bir alanda birçok yükleniciyi içeren büyük projeler için Borçlu tarafından bir “paket” ya da toplam proje sigorta düzenlemesi edinilebilir; bu durumda Borçlu, söz konusu sigorta için rekabete dayalı bir seçim yapacaktır.

3.1.5.13 Alternatif teklifler

İhale belgelerinde teklif sahiplerine ne zaman alternatif teklifler sunma izninin verileceği, teklif fiyatlarının nasıl önerilmesi gerektiği ve alternatif tekliflerin hangi temel üzerinde değerlendirileceği açık şekilde belirtilecektir.

3.1.5.14 Kesin teminat mektubu

İşlere yönelik ihale belgelerinde, Yüklenici tarafından sözleşmenin ihlal edilmesi halinde Borçlunun korunmasına yetecek miktarda bir teminat istenecektir. Bu teminat, Borçlu tarafından ihale belgesinde belirtildiği gibi, uygun bir biçimde ve miktarda verilecektir. Teminatın miktarı, verilecek olan teminatın türüne ve işlerin niteliğine ve büyüklüğüne bağlı olarak değişebilir. Bu teminatın bir bölümü, Borçlu tarafından kesin kabule kadarki süre içinde kusurların ya da bakım süresinin kapsanması için işlerin tamamlanma tarihinin ötesinde yeterli bir süre boyunca uzatılacaktır; alternatif olarak sözleşmelerde her bir periyodik ödemenin belirli bir yüzdesinin kesin kabule kadar nakit teminat olarak alıkonmasına ilişkin bir hüküm yer alabilir. Geçici kabulün ardından Yüklenicilerin nakit teminati eşdeğer miktarda bir teminat ile değiştirmelerine izin verilebilir. Kazanan istekliye işverenden kazanma bildirimini akdıktan sonra 28 gün içinde kesin teminatı temin etmek durumundadır. Eğer edemezse ya da sözleşmeyi 28 gün içinde imzalayamazsa bir sonraki düşük teklif veren ve yeterli bulunan istekliye ihale verilir.

3.1.5.15 Tekliflerin hazırlanması için süre

Tekliflerin hazırlanması ve sunulması için verilecek olan süre, projeye özgü koşullar ve sözleşmenin büyüklüğü ve karmaşıklığı gerektiği gibi dikkate alınarak belirlenecektir. Genel olarak ICB için, hangi tarih daha önce gelirse, teklif davetinin tarihinden ya da ihale belgelerinin verildiği tarihten itibaren en az altı hafta süre verilecektir. Büyük işlerin ya da karmaşık ekipman kalemlerinin söz konusu olduğu durumlarda, teklif sahiplerinin tekliflerini sunmadan önce araştırma yapabilmelerine olanak sağlanması için bu süre genel olarak on iki haftadan az olmayacaktır. Bu gibi durumlarda Borçlu, teklif öncesi konferanslar ve alana ziyaretler düzenlemeye teşvik edilmektedir. Teklif sahiplerinin tekliflerini posta yoluyla ya da elden ya da güvenlik açısından ikna ediciyse elektronik sistem vasıtası ile sunmalarına izin verilecektir.

3.1.5.16 Tekliflerin incelenmesi

Borçlu, tekliflerin seçilebilirlik gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığını, doğru şekilde imzalanıp imzalanmadığını, gereken teminatların ya da gereken imzalı beyanın ekli olup olmadığını, ihale belgelerine temel olarak yanıt verir nitelikte olup olmadıklarını ve diğer bakımlardan genel olarak düzenli olup olmadıklarını belirleyecektir.

3.1.5.17 Tekliflerin değerlendirilmesi ve karşılaştırılması

Değerlendirilen en düşük maliyetli teklif (bunun sunulan en düşük fiyat olması gerekmez) ihalenin verilmesi için seçilecektir. İşlere yönelik tekliflerin değerlendirmesi katı şekilde parasal terimler ile gerçekleştirilecektir. Teklif değerlerine ilişkin önceden belirlenmiş bir bedel üzerinde ya da altında kalan tekliflerin otomatik olarak elenmesini öngören prosedürler kabul edilmemektedir.

3.1.5.18 Yurtiçi tercihleri

Borçlunun isteği üzerine ve Kredi Anlaşması kapsamında kararlaştırılan ve ihale belgelerinde belirlenen koşullar altında, tekliflerin değerlendirilmesinde aşağıda belirtilen mal ya da işler için bir tercih marjı uygulanabilir:

Seçilebilir olan yurtiçinden Yüklenicilerin teklifleri ile yabancı firmaların teklifleri karşılaştırılırken, kişi başına GSMH oranları belirlenen bir eşiğin altında olan üye ülkelerde gerçekleştirilecek olan işler tercih edilir.

3.1.5.19 Tekliflerin geçerlilik süresinin uzatılması

Borçlular, ilk teklif geçerlilik süresi içinde tekliflerin değerlendirilmesini tamamlayacak ve ihale verilmesine karar verecektir ve böylelikle sürenin uzatılmasına gerek olmayacaktır. İstisnai durumlarda gerekçelendirildiği takdirde tekliflerin geçerlilik süresinin uzatılması, geçerlilik süresinin sona erme tarihinden önce tüm teklif sahipleri tarafından yazılı olarak talep edilecektir. Teklif sahipleri, bu tür bir süre uzatımının verilmesini reddetme hakkına sahiptirler. İhale belgelerinde bir teklif teminatının gerekli görüldüğü durumlarda teklif sahipleri, teklif teminatlarını yitirmeksizin teklif sahipleri, bu türden bir süre uzatımının verilmesini reddetme haklarını kullanabilirler. Ama tekliflerinin geçerlilik süresini uzatmayı kabul eden teklif sahiplerinden teklif teminatında da uygun bir süre uzatımı gerçekleştirmeleri istenecektir.

3.1.5.20 Teklif sahiplerinin son yeterliği

Teklif sahiplerinin ön yeterlik değerlendirmesine tabi tutulmadığı durumlarda Borçlu, teklifinin değerlendirilen en düşük maliyeti sunduğu tespit edilen teklif sahibinin sözleşmeyi teklifte önerildiği gibi etkili şekilde gerçekleştirilebilecek kapasiteye ve kaynaklara sahip olup olmadığını belirleyecektir. Karşılanması gereken

kriterler ihale belgelerinde belirtilecektir ve teklif sahibi bunları karşılamadığı takdirde teklif reddedilecektir. Böylesi bir durumda Borçlu, benzer şekilde, bir sonraki en düşük değerlendirilen teklif sahibini belirleyecektir.

3.1.5.21 İhalenin verilmesi

Borçlu, tekliflerin geçerlilik süresi içinde, kapasiteye ve kaynaklara ilişkin uygun standartları karşılayan ve teklifinin temel olarak ihale belgelerine yanıt verir nitelikte olduğu ve en düşük değerlendirilen maliyeti önerdiği belirlenen teklif sahibine ihaleyi verecektir. İhale verilmesinin bir koşulu olarak bir teklif sahibinden ihale belgelerinde öngörülmeven işlerin sorumluluğunu alması ya da ilk olarak sunulan teklifte başka türlü değişiklikler yapması istenmeyecektir.

3.1.5.22 İhalenin verildiğinin duyurulması

İhalenin verilmesi tavsiyesi için Banka'dan "itiraz yoktur" belgesini aldıktan sonra Borçlu, iki hafta içinde *UNDB online*'da ve *dgMarket*'ta, teklif ve paket numaralarını belirleyen sonuçları ve aşağıda belirtilen bilgileri yayımlayacaktır:

- bir teklif sunmuş olan her bir teklif sahibinin adı
- tekliflerin açılması sırasında yüksek sesle okunan teklif fiyatları
- değerlendirilmiş olan her bir teklifin adı ve değerlendirilen fiyatları
- teklifleri reddedilmiş olan teklif sahiplerinin adları ve tekliflerinin reddedilmesinin nedenleri
- kazanan teklif sahibinin adı ve önerdiği fiyat, ayrıca verilen ihalenin süresi ve özet olarak kapsamı

3.1.5.23 Sözleşmenin imzalanması

Kazanma bildiriminin ardından işveren başarılı istekliye imzalanacak sözleşmeyi göndermelidir. Sözleşmeyi alım tarihinden itibaren 28 gün içerisinde başarılı olan istekli sözleşmeyi imzalamalı, tarihlendirmeli ve işverene geri göndermelidir.

3.1.5.24 Tüm tekliflerin reddedilmesi

Etkili rekabetin olmaması, tekliflerin temel olarak yanıt verir nitelikte olmaması ya da teklif fiyatlarının mevcut bütçeyi önemli ölçüde aşması halinde tüm tekliflerin reddedilmesi için gerekçe mevcut olacaktır. Rekabet eksikliği yalnızca teklif

sahiplerinin sayısına dayalı olarak belirlenmeyecektir. Tek bir teklif sunulmuş olsa dahi, teklif yeterli ölçüde duyurulduğu ve fiyatlar piyasa değerleri ile karşılaştırıldığında makul düzeyde olduğu takdirde, ihale süreci geçerli olarak değerlendirilebilir. Borçlular, Banka'nın ön onayından sonra, tüm teklifleri reddedebilirler. Tüm tekliflerin reddedilmesi halinde Borçlu, ret kararını gerekçelendiren nedenleri inceleyecek ve yeni teklifler için davet çıkarmadan önce sözleşmenin koşullarında, tasarım ve spesifikasyonlarda, sözleşmenin kapsamında ya da bunların hepsinde değişiklikler yapmayı düşünecektir. Tüm tekliflerin reddedilmesinin nedeninin rekabet eksikliği olması halinde daha geniş ölçekte bir duyurunun yapılması düşünülecektir. Ret kararının nedeninin tekliflerin çoğunun ya da hepsinin yanıt veremez nitelikte olması olduğu durumlarda, ilk olarak ön yeterlikten geçmiş olan firmalardan ya da, Banka'nın da mutabakatı ile, yalnızca ilk davette teklif sunmuş olan teklif sahiplerinden yeni teklifler sunmaları istenebilir.

3.1.5.25 Sorgu

İhalenin Verildiğinin Duyurulmasında Borçlu, bir teklif sahibinin teklifinin seçilmeme gerekçelerini öğrenmeyi istemesi halinde Borçludan bir açıklama isteyebileceğini belirtecektir. Borçlu, söz konusu teklifin neden seçilmediğine ilişkin bir açıklamayı, kendi tercihi ile, yazılı olarak ve/veya bir sorgu toplantısında derhal sunacaktır. İstekte bulunan teklif sahibi, söz konusu sorguya katılımın tüm maliyetlerini karşılayacaktır.

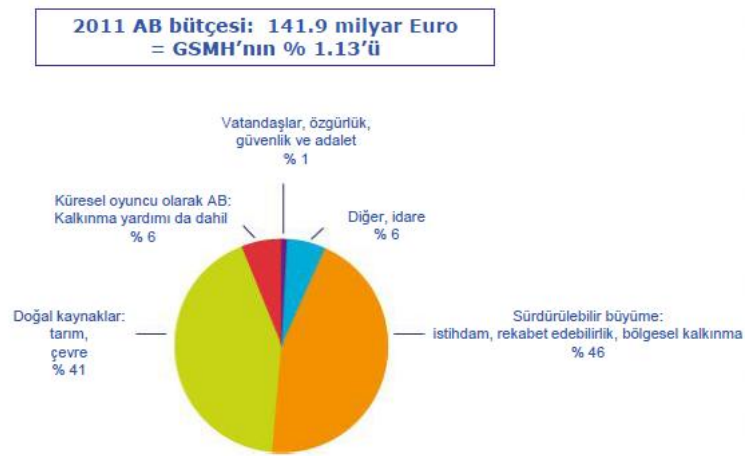
3.2 Avrupa Birliği

Uluslararası topluluk olan Avrupa Birliği'nin temeli 1951 yılında Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Fransa, Almanya ve İtalya tarafından kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile atılmıştır. Ulusal kömür ve çelik sanayilerinin uluslararası bir otorite tarafından kontrol edilmesi amacıyla kurulan bu topluluğun ardından, yine aynı ülkeler tarafından 1957 yılında Roma Anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu kurulmuştur. AET, aynı zamanda söz konusu ülkeler arasında Gümrük Birliği kurulmasını da öngörmüştür. O tarihten bu yana yeni üyelerle genişleyen Avrupa Birliği 27 üyeye ulaşmış ve aynı zamanda ekonomik ve siyasi alanlarda yeni politikalar oluşturarak gücünü arttırmıştır. 1993

yılında imzalanan Maastricht Anlaşması günümüzde Avrupa Birliği'nin yasal çerçevesini oluşturmaktadır [Url-24].

AB'ye üye olan ülkeler, Çek Cumhuriyeti, İrlanda, Litvanya, Romanya, Almanya, Danimarka, İspanya Lüksemburg, Slovakya, Avusturya, Estonya, İsveç, Macaristan, Slovenya, Belçika Finlandiya, İtalya, Malta, Yunanistan, Birleşik Krallık, Fransa, Kıbrıs, Polonya, Bulgaristan, Hollanda, Letonya, Portekiz'dir [Url-24].

AB'ye aday olan ülkeler ise, Hırvatistan, Makedonya, Eski Yugoslav Cumhuriyeti, Türkiye'dir [Url-24].

Şekil 3.4. : 2010 Yılı AB Bütçesi Dağılımı [URL-24]

3.2.1 Avrupa Birliği organizasyon yapısı

Avrupa Birliği'nin temel kurumları Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Adalet Divanı, Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Birliği Konseyi'dir [URL-25].

Avrupa Birliği organizasyon yapısı Şekil 3.5'te görülmektedir.

Şekil 3.5: AB Organizasyon Yapısı [Url-24]

Avrupa Birliği 3.7 nolu çizelgede sıralanan alanlarda faaliyet göstermektedir.

Çizelge 3.7: AB'nin Faaliyet Gösterdiği Alanlar [Url-24]

AB FAALİYET ALANLARI			
ADALET VE İÇİŞLERİ	ÇEVRE	EKONOMİK VE PARASAL İLİŞKİLER	GÜMRÜK
ARAŞTIRMA VE YENİLİK BALIKÇILIK	DIŞ İLİŞKİLER	GENİŞLEME	GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKA
BÖLGESEL POLİTİKA	DIŞ TİCARET	GÜVENLİK	GENEL SAĞLIK
BÜTÇE	ÖĞRETİM VE GENÇLİK	İŞLETMELER	İÇ PAZAR
İNSANİ YARDIM	ENERJİ	İŞİTSEL POLİTİKALAR	İNSAN HAKLARI
TARIM POLİTİKASI	İSTİHDAM POLİTİKASI	KALKINMA	KÜLTÜR
VERGİLENDİRME	REKABET	TÜKETİCİLER	ULAŞIM
	YOLSUZLUK		

3.2.2 AB bütçesi

AB katılım öncesi finansmanının amacı aday ülkelere AB üyeliğine hazırlanmaları için yardımcı olmaktır. Katılım öncesi fonların nihai amacı bireylerin yaşamlarını iyileştirmektir. Ancak, finansman için uygun projeler genellikle devlet kurumları veya sivil toplum örgütlerince gerçekleştirilmektedir. AB finansmanı alan kurumlar sağlık ve eğitimden alt yapı ve kırsal kalkınmaya kadar değişik alanlarda kamu politikalarının tasarlanması ve uygulanmasından sorumlu kurumlardır. Bu finansmanın bir kısmı ayrıca bu alanlarda reformu destekleyen sivil toplum örgütleri aracılığıyla aktarılmaktadır.

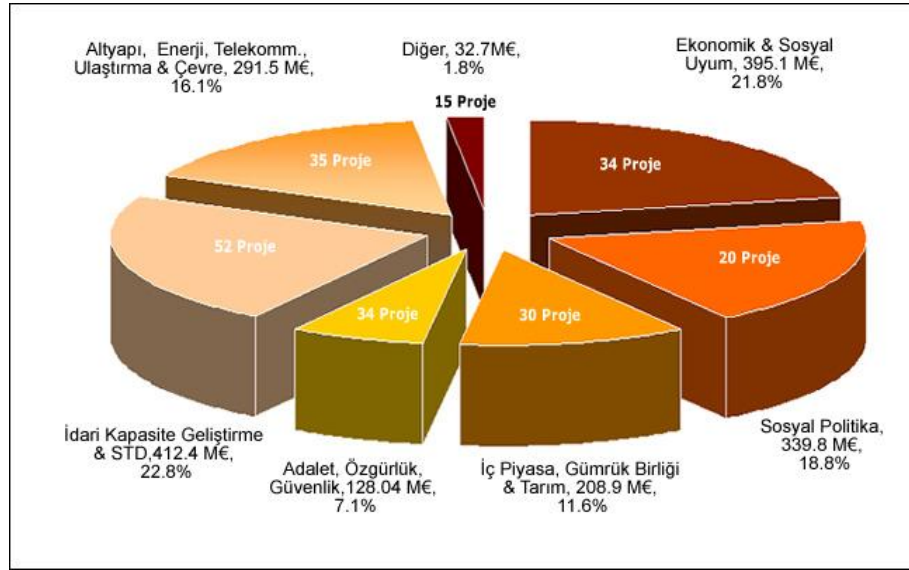
AB'nin ayırdığı finansmanlar temelde üç ana alanda sağlanmaktadır (Akyüz, Kurma ve Eser, 2007:68):

- Dış yardımlar
- Bölgesel politikalar ve yapısal fonlar kapsamındaki finansal araçlar
- Tematik alanlardaki politikalara yönelik finansal araçlar

1.Dış Yardımlar: Aday ülkeler ve AB'nin dışında olan diğer ülkelere yönelik finansal mekanizmalar içerir. Finansal destek çoğunlukla AB Komisyonu veya temsilcilikleri tarafından, baz durumlarda ise Avrupa Yatırım Bankası gibi AB kuruluşları tarafından dağıtılır.

AB, dışa yönelik finansmanını aşağıdaki yöntemlerle yapmaktadır:

İhaleler: Bütünüyle AB kurumları tarafından tanımlanmış işler için düzenlenen finansman programlarıdır.

Şekil 3.6: Anahtar sektörlerde AB destekleri, reformlar ve gelişimler [Url-26]

Krediler: Ağırlıklı kamu kurumlarına, yerel ve bölgesel yönetimlere AB standartlarının karşılanmasına yönelik maliyeti yüksek çeşitli altyap yatırımları için Avrupa Yatırım Bankası (AYB) veya Avrupa Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası tarafından sağlanan düşük faizli kredileri içerir [Url-8].

Destekler: Avrupa çapındaki kâr amacı gütmeyen kurumlara idari harcamalar için sağlanan yıllık finansmanlardır.

Hibeler: AB'nin çeşitli politika alanlarında farklı kurumların hazırlayarak yürüttüğü projeler için programlar kapsamında yapılan karşılıksız ödemelerdir. Özellikle hibeleri içeren finansman programlar, finans sağlayan ve yararlanan ülkeler açısından yardım programları ve işbirliği programları biçiminde ikiye ayrılabilir. İlki, AB'nin üye ülkeler adına yaptığı ve tamamen AB bütçesinden karşılanan programlar, ikincisi ise katılan her ülkenin bir biçimde maddi katkıda bulunduğu programları içerir (Akyüz, Kurma ve Eser, 2007).

2. Bölgesel politikalar ve yapısal fonlar kapsamındaki finansal araçlar:

AB'nin içindeki ve baz durumlarda aday ülkelerdeki bölgelerde ekonomik ve sosyal kalkınmaya odaklanan fonlardır.

3. Tematik alanlardaki politikalara yönelik finansal araçlar:

Araştırma- geliştirme, bilgi teknolojileri, güvenlik, sağlık, eğitim, çevre gibi konularda o konuya özel topluluk programlar aracılığıyla sağlanan destekleri içerir. Ulusal Programın imzalanmasını takiben, projelerin uygulaması ihale süreci ile

başlar. Türk Kamu Sisteminde ihale ve ödeme sürecinden Merkezi Finans ve İhale Birimi (MFİB) sorumludur. Bu fonların ihale edilmesinde rekabet ortamının yaratılması AB kamu satınalma prosedürlerine göre yapılır. Başarılı başvuru/teklif sahipleriyle, projelerin uygulanması için üstlendikleri aktiviteler kapsamında, sözleşmeler imzalanır. Sözleşmeler beş çeşit olabilir. Hizmetler, Mal Alımları, İnşaat İşleri, Hibeler veya Eşleştirme. Şeffaflık ve eşit muamelenin sağlanması için ihaleler ve teklif çağrıları düzenli olarak aşağıdaki web sitelerinde yayınlanır:

- MFİB web sayfası
- AB Türkiye Delegasyonu web sayfası
- Avrupa Komisyonu web sayfası

3.2.2.1 Katılım öncesi mali yardımlar

AB'nin yukarıda bahsedilen dış finansman yöntemlerine ilave olarak, 2007'den itibaren aday ülkelere yönelik katılım öncesi finansman "Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı " (IPA) olarak adlandırılan tek bir araçtan sağlanmaktadır. Adaylık sürecini kapsar. Amacı üyeliğe hazırlamaktır. Merkezi olmayan yapılanma geçerlidir. 2002 yılı itibariyle AB mali yardımları ülkemizde Merkezi Olmayan Yapılanma kapsamında yürütülmeye başlamıştır. Merkezi olmayan yapılanmada AB mali yardımları proje bazlı kullanılır. Projelerin hayata geçirilmesinde AB kural ve prosedürleri geçerlidir. Aday ülke projeleri belirler, yönetir, izler, değerlendirir. İhalelerin yapılması ve sözleşmelerin imzalanmasına ilişkin kararlar Sözleşme Makamınca alınır ancak bu kararlar Avrupa Komisyonu'nun ön onayına (ex-ante approval) tabidir.

Finansal Yönetmelik kapsamında üç tür yönetim mekanizması bulunmaktadır (Akyüz, Kurma ve Eser, 2007).

Merkezi (centralised) Yönetim: Bu fonlar AB Komisyonu tarafından doğrudan Brüksel'den yürütülür ve proje başvuruları da Brüksel'e gönderilir.

Yerinden-önceden (decentralised-ex-ante) Yönetim: Programlar ulusal kurumlar tarafından, ancak AB Komisyonu'nun onayıyla yürütülebilir. Programların tanımlanmasında ve denetlenmesinde AB Komisyonu, başvuru ve proje seçiminde ise, yetki verilmiş (veya bunun için kurulmuş) ulusal kurum söz sahibidir.

Yerinden-sonradan (decentralised-ex-post) Yönetim: Programlar, ulusal kurum

tarafından yapılır, ancak AB Komisyonu denetçi pozisyonundadır.

3.2.2.2 AB'nin Türkiye'ye mali desteği

Topluluk Programları veya Avrupa Yatırım Bankası kredileri gibi imkanların mali yardımlarla karıştırıldığı görüldüğünden, bu hususu da öncelikle aydınlığa kavuşturmak uygun olacaktır. AB Mali Yardımları Avrupa Komisyonu tarafından, diğer aday ülkeler için olduğu gibi, her yıl Türkiye'ye de tahsis edilen hibe nitelikli yardımlardır. Öte yandan, söz konusu yardımlar doğrudan nakdi bir yardım niteliğinde olmayıp, Avrupa Komisyonu ve Türkiye'nin birlikte seçtikleri proje ve programlara mali destek sağlamak için kullanılmaktadır [Url-26].

Türkiye 2001 yılından beri Türk Mali Aracı kapsamında AB'den katılım öncesi destek almaktadır. Fonlar her yıl ulusal programlar kapsamında yıllık bazda programlanmaktadır. 2007 itibariyle Türkiye için bu katılım öncesi Mali Araç hem aday hem de potansiyel aday ülkeler için katılım öncesi destek sağlayan Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) ile değiştirilmiştir.

3.2.2.3 Türkiye'de AB mali yardımı ile finanse edilen örnek projeler

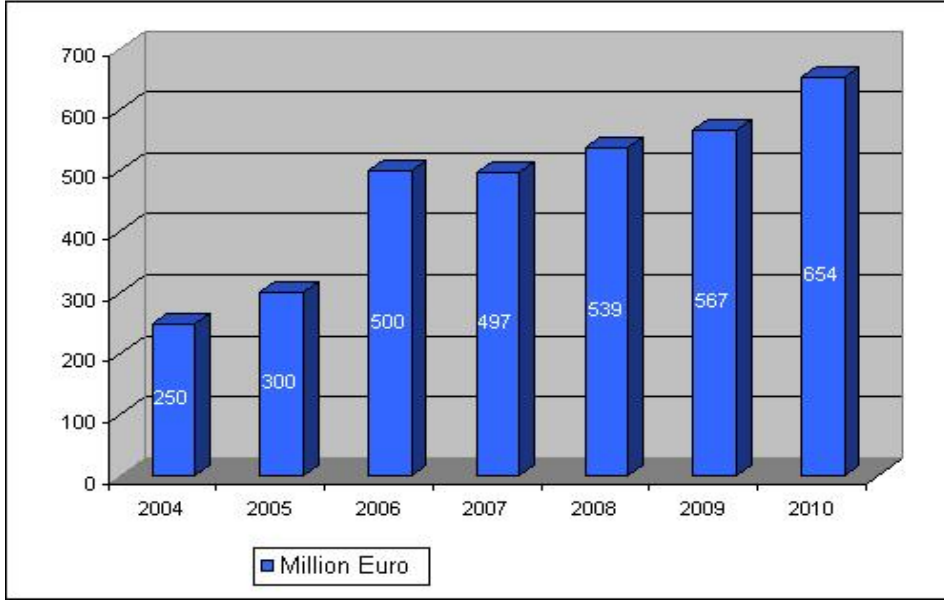
Çizelge 3.8'de Türkiye'de AB Mali yardımı ile yapılan inşaat projeleri için Merkezi Finans ve İhale Birimi'nin resmi İnternet sitesindeki inşaat projeleri ihale ilanlarından örnekler verilmiştir. Listelenen inşaat projeleri finansmanı IPA bütçesi ya da çoğunlukla %75 IPA ve %25 kamu ortaklığı şeklinde karşılanmıştır. Projelerde baz alınacak genel şartname FIDIC olarak gözükmektedir. İnşaat projeleri Avrupa Birliği uluslararası rekabete açık ihale prosedürlerine göre ihale edilmiştir. AB ihale kılavuzunda (PRAG) belirtilen sözleşme otoritesi Türkiye'de Merkezi Finans ve İhale Birimi'dir.

Projeler seçilirken altyapı ve enerji tesisleri inşaat projeleri elenmiş, Türkiye'deki AB tarafından finanse ve ihale edilen bina yapım işleri listelenmiştir.

3.7 nolu şekilde Türkiye'nin senelere göre AB'den aldığı destek görülmektedir.

3.2.3 AB proje döngüsü

AB'nin proje döngüsü süreci, Avrupa Topluluğu bünyesinde yer alan finansman kurumlarından kredi (hibe, borç) talebinde bulunan projeler için oluşturulmuş olup, değişik ülkeler ve uluslararası kurumlar tarafından kendi koşullarına uyarlanarak

Şekil 3.7: Senelere göre AB'nin Türkiye'ye desteği

zaman içinde geliştirilmiş ve karar alma süreçleri buna göre sistematik bir hale getirilmiştir. AB proje döngüsü, çeşitli teknik yardım ve kalkınma işbirliği kuruluşlar tarafından da uygulanmaktadır (Albayrak, 2009: 327). Projeleri için fon talep edenler burada geliştirilen yaklaşıma uymak durumundadır. Aksi halde projelerin fon talepleri karşılanmamaktadır.

AB proje döngüsü 6 aşamadan oluşmaktadır:

- Yol Gösterici Programlama
- Proje Tanımlama/Oluşturma
- Proje Hazırlama ve Analizi
- Projenin Finansman
- Uygulama
- Uygulama Sonrası Değerlendirme

Yol Gösterici Programlama

Bu aşamada proje yapacak kurumun proje çalışmalarına esas olacak makro planlar yapılır. Bu kapsamda ulusal ve sektörel düzeyde yapılan durum analizleri sonucunda kalkınma için sorunlar ve fırsatlar belirlenir. AB, bu çalışmalarını yaparken kendi

öncelikleri ile muhatap olduğu ülkenin önceliklerini uzlaştırmaya çalışır. Gelecekte yürütülecek projeler bu genel çerçeve içinde belirlenir ve hazırlanır.

Çizelge 3.8: Türkiye’de finansmanı ve ihalesi AB tarafından sağlanan inşaat projeleri (Merkezi Finans ve İhale Birimi)

PROJE	SÖZLEŞME OTORİTESİ	GENEL ŞARTNAMESİ	İLAN YILI	PROJE	SÖZLEŞME OTORİTESİ	İLAN YILI
Irmak-Karabük-Zonguldak Demir Yolu Rehabilitasyonu ve Sinyalizasyonu	CFCU	FIDIC (SARI KİTAP)	2010	Şiddete Maruz Kalan Kadınlar İçin Sığınma Evleri İnşaat İşİ	CFCU	2007
Kabul ve Gönderme Merkezlerinin İnşaatı	CFCU	FIDIC (KIRMIZI KİTAP)	2010	Ulusal Gıda Referans Laboratuvarı İnşaatı	CFCU	2006
Ankara-İstanbul Hızlı Tren Hattının Köseköy-Gebze Bölümünün Rehabilitasyonu ve İnşaatı	CFCU	FIDIC	2010	Ankara, Erzurum ve Diyarbakır İstinaf Mahkemesi Binaları	CFCU	2006
Kastamonu, Malatya ve Tokat'ta İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Binası İnşaatı	CFCU		2009	29 Adet Balıkçılık Liman Ofisleri İnşaatı	CFCU	2005
Gaziantep, Kayseri, Elazığ Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	CFCU		2009	Ekmekcizade Kervansarayı Restorasyonu Edirne	CFCU	2005
Ankara ve Manisa'da Sera Yapım İşİ	CFCU		2008			

Proje Oluşturma

İkinci aşamada proje fikirleri ve diğer kalkınmaya dönük eylemler belirlenir ve proje fikirlerinin amaçlar, sonuçlar ve işlemler açısından bir değerlendirmesi yapılarak aralarından seçim yapılır. Bu seçim sürecinde projeden yararlanacak olan kesimlerin fikirleri de dikkate alınarak sorunlar ve potansiyelleri değerlendirilir (Albayrak, 2009)

Proje Hazırlama ve Analizi

Bu aşamada seçilmiş proje fikirleri uygulamaya dönük proje planlar haline getirilir. Burada da proje fikrinin ayrıntılı olarak şekillendirilmesinde yine projeden

yararlanacak olan hedef kitlenin ve diğer etkilenen tarafların katılımına önem verilerek, projenin yapılabilirliği ve sürdürülebilirliği analiz edilir. Proje analizi,

Şekil 3.8: AB İhale Akış Şeması (Url-7)

projenin planlama aşamasında çeşitli açılardan yapılabilir olup olmadığının incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Bu aşmada yapılan analizler, proje oluşturma aşamasında yapılan ön- analizlerden daha ayrıntılıdır. Bu analizler sonucunda projenin resmi bir belgeye dönüştürülmesi ve finansmanının sağlanması konularında karar verilir.

Proje Finansman

Bu aşmada fon sağlanacak proje incelenerek finansman sağlama konusunda karar verilir. Olumlu değerlendirilen projeler için AB ile ilgili ülke, uygulama alternatifleri konusunda uzlaşmaya varır ve bu uzlaşmayı yasal bir belge haline getirirler. Bu belgede projenin nasıl fonlanacağı, fonun nasıl kullanılacağı ve uygulanacağı yer alır. AB finansman kapsamında uygulanan sözleşme türleri şunlardır:

- Teknik destek / danışmanlık
- Mal alımı /tedariki
- İnşaat işleri / yapım
- Hibeler
- Eşleştirme

- Uluslararası kuruluşlara doğrudan hibe
- Uygulama

Uygulama aşamasında proje, yararlanıcı ülke tarafından hayata geçirilir. Bir başka deyişle, uygulama aşaması, proje raporu tamamlanmış, analiz edilmiş, ilgili taraflardan onay almış ve finansman sağlanmış projelerin fiziki olarak gerçekleştirildiği aşamadır. Uygulama sırasında sözleşme türlerine göre farklı yöntemler izlenir. Örneğin, teknik yardım, tedarik veya yapım faaliyetleri için ihaleye çıkılması gerekebilir. Bu aşama proje raporunda yer alan uygulama planına bağlı olarak yürütülmelidir.

Uygulama Sonrası Değerlendirme

Son aşamada AB ile bu fondan yararlanan ülke, projeyi değerlendirerek başarıyı ölçer ve yapılan çalışmalardan bazı dersler çıkarır. Bu aşamada yapılan değerlendirmenin iki temel amacı vardır;

Projenin tamamlanması ile ulaşılan sonuçların verimlilik, mal ve hizmet üretimi, ulaşılmak istenen amaç ve hedef grup gibi projeye yaratılmak istenen etkileri açısından değerlendirilmesi,

Gelecekte kuruluşun plan ve programlarının hazırlanması ile benzer ya da farklı proje uygulamaları için ders çıkarılması.

Değerlendirme sonuçları gelecek dönemlerde hazırlanacak proje ve programlarda kullanılır.

3.2.4 AB ihale prosedürleri ve özellikleri

Senede 9000 sözleşme kamusal ihale prosedürleri ile yürürlüğe girmektedir. 2007 yılında komisyon tarafından yapılan sözleşme değeri 2.86 milyar euro değerindedir. % 81 ini hizmet, % 12 sini tedarik, % 7 sini inşaat işleri oluşturmaktadır. Yüklenici, inşaat işlerini yapan herhangi gerçek veya tüzel kişidir. Teklif sunan yüklenici teklifçi olarak anılır; kısıtlı ihale prosedürüne veya basit prosedüre katılmaya davet edilen yüklenici ise aday olarak tanımlanmıştır.

AB ihaleleri sözleşme türlerine göre değişir:

- 5.000.000 € ve fazla miktarda olan sözleşmeler prosedürleri tez çalışmasında incelenmiş olan **uluslararası açık ihaleyi**,

İHALE USULLERİ - PRAG

Hizmet Alımı Sözleşmeleri	Mal Alımı Sözleşmeleri	Yapım İşi Sözleşmeleri
	≥150.000 € Sözleşmeler Bir satın alma ilanının yayımlanmasını gerektiren uluslararası açık ihale prosedürü 3 AY	≥5.000.000 € Sözleşmeler Bir satın alma ilanının yayımlanmasını gerektiren uluslararası açık ihale prosedürü 3 AY
≥200.000 € Sözleşmeler Bir satın alma ilanının yayımlanmasını gerektiren uluslararası sınırlı ihale prosedürü 1 ay	60.000 € ve 150.000 € Arası Sözleşmeler Yerel olarak yayımlanmış açık ihale prosedürü (Sadece Türkiye’de) 1 AY	300.000 € ve 5.000.000 € Arası Sözleşmeler Yerel olarak yayımlanmış açık ihale prosedürü (Sadece Türkiye’de) 1 AY
10.000 € ve 200.000 € Arası Sözleşmeler İlansız davet usulü (Faydalanıcı en az 3 geçerli teklif almalıdır) 1 AY	10.000 € ve 60.000 € Arası Sözleşmeler İlansız davet usulü (Faydalanıcı en az 3 geçerli teklif almalıdır) 1 AY	10.000 € ve 300.000 € Arası Sözleşmeler İlansız davet usulü (Faydalanıcı en az 3 geçerli teklif almalıdır) 1 AY
≤ 10.000 € Sözleşmeler Tek geçerli teklif yeterli	≤ 10.000 € Sözleşmeler Tek geçerli teklif yeterli	≤ 10.000 € Sözleşmeler Tek geçerli teklif yeterli

Şekil 3.9: AB İhale Usulleri (Practical Guide of EC External Actions)

- değeri 300.000€ ve 5.000.000€ arasında olan sözleşmeler **açık ihaleyi**,
- değeri 10.000€ ve 300.000€ arasında olan sözleşmeler **ilansız davet usulü**,
- değeri 10.000€ ve altında olan sözleşmelerde ise **tek geçerli teklif** yeterlidir.

3.2.5 Uluslararası rekabete açık ihale

İhaleye katılıp teklif verilmesi için açık bir davet yapılır. Teklif vermek isteyen herhangi gerçek veya tüzel kişi ihale dosyasında belirtilen yöntemle uygun olarak ihale dosyasını alır. Alınan tekliflerde seçim aşaması olarak ilk başta teklif verenlerin yeterliliği incelenir. Sonra ihale aşamasında teklifler kıyaslanarak sözleşme ihale edilir. AB prosedürlerine göre Uluslararası Rekabete Açık İhale prosedürleri, AB ihale kılavuzuna (Practical Guide of EC External Actions) göre incelenmiştir. Bu bölümde Practical Guide of EC External Actions baz alınarak incelenmişlerdir.

3.2.5.1 Uygunluk; ihaleye kimler katılabilir?

Tüm ihaleler AB üyesi ülkeler ve mali işbirliği programını düzenleyen yönetmelikte belirtilen ülkeler ve bölgelerden bütün gerçek ve tüzel kişilere eşit şartlarda açıktır.

Üye Ülkeler: Almanya, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İtalya, İsveç, Letonya, Lüksemburg, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, Yunanistan

Müzakere Sürecindeki Ülkeler: Bulgaristan, Hırvatistan, Romanya, Türkiye

Meda: Cezayir, Fas, Gazze ve Batı Şeria, İsrail, Mısır, Lübnan, Suriye, Tunus, Ürdün

Cards: Arnavutluk, Bosna-Hersek, Makedonya, Sırbistan-Karadağ

3.2.5.2 İhaleye dâhil edilmeme

- Finansal zorluk içinde olanlar,
- Mesleki davranışa ilişkin bir suçtan mahkum olanlar,
- Sosyal güvenliğe ilişkin sorumluluklarını yerine getirmeyenler,
- İstenen bilgilerin sunumunda ciddi yanlışları olanlar,
- Başka sözleşmeler ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeyip iptaline sebebiyet verenler,
- Ahlaki tutum şartlarında belirtilen durumlardan birinde bulunanlar, ihaleden çıkarılır.

3.2.5.3 İhale duyurusu

Avrupa Birliği, ilanın Official Journal of the European Union ve EuropeAid sitesinde yayımlanmasından sorumludur. İhale duyurusu sözleşme kapsamını ve Sözleşme İdaresi'nin kim olduğunu açıkça belirtmelidir.

3.2.5.4 Geçici teminat

İstekliler Cilt 1 Kısım 3'teki formu kullanarak ihale duyurusunda belirtilen miktarda bir teminatı sağlamak durumundadır. Teminat formunu ihale belgeleri ile teslim eder. Teminatın geçerlilik süresi teklif geçerlilik süresinden 45 gün daha fazladır. Başarısız bulunan isteklilerin geçici teminatları geri gönderilecektir. Başarılı olan isteklinin geçici teminatı ise sözleşmeyi imzaladığı zaman geri gönderilecek, kesin teminat mektubu teslim alınacaktır.

3.2.5.5 Teknik şartnameler

Gerekli olan bir malzeme, iş, servis, ürün ile ilgili karakteristik özellikleri belirler.

Bu karakteristik özellikler;

- Kalite Seviyesi
- Çevresel performans
- Engelliler için tasarım kriterleri
- Uygunluk değerlendirmesi prosedürleri
- Kullanım kolaylığı
- Terminoloji, semboller, testler ve test metodları,
- paketleme, işaretleme, üretim prosedürleri ve metodları,
- Kalite güvencesi prosedürleri, tasarım ve maliyete dair kurallar,
- İşlerin, metodların ya da yapım ve diğer tüm teknik işlerin test, inceleme ve kabul koşullarıdır.

Eğer işin yapılacağı sahaya teknik gereksinimlere açıklık getirmek için bir ziyaret ihtiyacı sözkonusuysa isteklilere talimatlarda detayları ile belirtilmelidir.

3.2.5.6 İhale dosyası içeriği

Cilt 1 : İsteklilere Talimatlar ve İhale dosyaları

Cilt 2: Sözleşmeler ve koşullar

Cilt 3 : Teknik Şartnameler

Cilt 4: Model finansal belgeler

Cilt 5: Tasarım belgeleri ve çizimler

İhale belgeleri revize edilmeyen fiyat sunulmasını talep eder. Eğer tersi bir durum söz konusu ise özel Şartnamelerdeki fiyat revizyon formülü gereklidir. Bu konuda bir karar vermek için Sözleşme Otoritesi;

- a) İhale prosedürü amacını ve yer aldığı ekonomik durumu
- b) sözleşme çeşidi ve süresi
- c) sermaye payını dikkate almalıdır.

Prefinansman kredisi geri dönüşü olarak en az € 150000 olmak üzere teminat miktarı gereklidir. Eğer yüklenici bir kamu kurumuyorsa risk durumuna dayanarak bu taahhütten vazgeçebilir. Bu durumda teminattan vazgeçilir ve prefinansman ara ödemelerden ya da yükleniciye yapılan hakediş ödemelerinden sözleşmede belirtilen koşullara göre kesilir. İhaleye katılan isteklilerin teslim edeceği teklif dosyasında yer alması gereken belgeler şunlardır:

Çizelge 3.9: AB Uluslararası Rekabete Açık İhale’de İsteklilerin Teslim Etmesi Gereken Belgeler

**İSTEKLİLER TARAFINDAN TESLİM
EDİLECEK BELGE/BİLGİLER**

CİLT 1 KISIM 2 BELGELERİ
CİLT 1 KISIM 4'ÜN GEREKTİRDİĞİ BELGELER
EKLERİ İLE BİRLİKTE
CİLT 4'TEKİ FORMLAR:
GÖTÜRÜ BEDEL SÖZLEŞMELER İÇİN:
İCMAL
GÖTÜRÜ BEDEL FİYATLANDIRMANIN
DÖKÜMÜ
DAYWORK SCHEDULE (GÜNLÜK DEĞERLER)
FİYATLANDIRMALARIN DETAYLI DÖKÜMÜ
BİRİM FİYAT SÖZLEŞMELER İÇİN:
BİRİM FİYAT LİSTELERİ
FİYAT LİSTESİ
DAYWORK SCHEDULE (GÜNLÜK DEĞERLER)
FİYATLANDIRMALARIN DETAYLI DÖKÜMÜ

İhale belgeleri daha ayrıntılı olarak 3.10 nolu çizelgede görülmektedir.

3.2.5.7 İsteklilerin finansal ve ekonomik kapasitlerinin doğrulanması

- a) Bankalardan uygunluk beyannamesi ya da profesyonel risk tazminat sigortası
- b) Bilançoların sunum ya da en az son iki seneye ait bilanço çıktıları.
- c) Yapılan İnşaat işleri devirlerinin son 3 seneden fazla olmamak kaydıyla bildirimi.

3.2.5.8 İsteklilerin teknik, profesyonel kapasitelerinin doğrulanması

- a) Yüklenicinin ve idari ekibinin eğitici ve profesyonel özellikleri
- b) Toplamları, tarih ve yerleri ile birlikte son beş senede yapılan işler. İcra edilen en önemli işlerin profesyonel bir yöntemle tamamen tatmlandığını gösteren sertifikaları ile listelenmesi
- c) Firma tarafından görevlendirilecek teknik teçhizat ve ekipmanların tanımı

Çizelge 3.10: AB Uluslararası Rekabete Açık İhale Standart İhale Belgeleri

İHALE BELGELERİ	
	CİLT 1
KISIM 1	İSTEKLİLERE TALİMATLAR
KISIM 2	TEKLİF FORMU
KISIM 3	TEKLİF FORMU EKLERİ GEÇİCİ TEMİNAT FORMU
KISIM 4	SORU FORMLARI İSTEKLİ HAKKINDA GENEL BİLGİ ORGANİZASYON ŞEMASI VEKALETNAME FİNANSAL DURUM FİNANSAL AÇIKLAMA FORMU TEKNİK ÖZELLİKLER İSTEKLİ PERSONELİ HAKKINDA BİLGİ İŞTE GÖREVLENDİRİLECEK PERSONEL ANA PERSONELİN PROFESYONEL TECRÜBESİ ÖZGEÇMİŞ TEÇHİZAT ÇALIŞMA PLAN VE PROGRAMI YÜKLENİCİ OLARAK TECRÜBE JV BİLGİLERİ RESMİ İŞLEM BİLGİSİ KALİTE GARANTİ SİSTEMİ KISIM 5 İDARİ AÇIDAN UYUM VE DEĞERLENDİRME GRİDİ İDARİ AÇIDAN UYUM GRİDİ DEĞERLENDİRME GRİDİ
	CİLT 2
KISIM 1	SÖZLEŞME FORMU
KISIM 2	GENEL ŞARTNAME
KISIM 3	EK ŞARTNAME
KISIM 4	KESİN TEMİNAT
KISIM 5	PREFİNANS ÖDEMESİ TEMİNATI
KISIM 6	GEÇ KALMA TEMİNATI
KISIM 7	VERGİ VE GÜMRÜK ANLAŞMALARI
	CİLT 3
	TEKNİK ŞARTNAME
	CİLT 4
	FİNANSAL YORUMLAYICI NOT
	GÖTÜRÜ BEDEL SÖZLEŞMELİ FİNANSAL TEKLİF
	BİRİM FİYAT SÖZLEŞMELİ FİNANSAL TEKLİF
	CİLT 5
	ÇİZİMLERİ DE İÇEREN TASARIM BELGELERİ

d) Özellikle kalite kontrolünden sorumlu olan direkt firmaya ait olan ya da olmayan

teknikerlerin ya da teknik birimlerin bildirimi

e) Yüklenicinin son 3 senedeki ortalama yıllık işgücü ve idari kadro bildirimi

AB uluslararası rekabete açık ihale prosedüründe isteklilerin yeterliliği için istenen belgeler Çizelge 3.11’de görülmektedir:

Çizelge 3.11: AB Uluslararası Rekabete Açık İhale’de İsteklilerin Yeterlilikleri İçin Teslim Etmesi Gereken Belgeler

**İSTEKLİLERİN YETERLİLİĞİ İÇİN
İSTENEN BELGELER**

SORU FORMLARI

İSTEKLİ HAKKINDA GENEL BİLGİ
ORGANİZASYON ŞEMASI
VEKALETNAME

FİNANSAL DURUM

FİNANSAL AÇIKLAMA FORMU

TEKNİK ÖZELLİKLER

İSTEKLİ PERSONELİ HAKKINDA BİLGİ
İŞTE GÖREVLENDİRİLECEK PERSONEL
ANA PERSONELİN PROFESYONEL TECRÜBESİ
ÖZGEÇMİŞ
TECHİZAT
ÇALIŞMA PLAN VE PROGRAMI
YÜKLENİCİ OLARAK TECRÜBE
JV BİLGİLERİ
RESMİ İŞLEM BİLGİSİ
KALİTE GARANTİ SİSTEMİ

3.2.5.9 Dil

Tüm ihale belgeleri ve ekleri ve ödemelerle ilgili belgelerin tümü prosedür dili olan İngilizce’de olmalıdır.

Eğer destekleyici belgeler Avrupa Komisyonu’nun resmi dillerinden birinde yazılmamışsa, ihale duyurusun yapıldığı dile çevrilmiş halleri eklenmelidir. Belgeler prosedürün kullandığı dilin dışında Avrupa Komisyonu’nun resmi dillerinden birinde yazıldığı durumlarda da belgelerin ihale duyurusunun yapıldığı dile çevrilmeleri tavsiye edilir.

3.2.5.10 İsteklilerin seçilme ve ihale alma kriterleri

Eğer bazı geçerli sebeplerden dolayı istekli Sözleşme Otoritesi tarafından istenen kriterleri ispatlayamıyorsa Sözleşme Otoritesi tarafından uygun görülen başka yollarla da ispatlayabilir. Teknik değerlendirme ihale dosyasında yayımlanan değerlendirme gridine göre yapılır. İşin büyüklüğü ve çeşidine göre geliştirilmiş EVET/HAYIR formatlı anketler teklifin ihale dosyasındaki teknik gereksinimleri karşılayıp karşılamayacağını belirler. Teknik açıdan yeterli olan tekliflerde kazanma kriteri olarak teklif edilen fiyat ya da mali açıdan değeri göz önüne alınır.

3.2.5.11 Geçerlilik süresi

İstekliler ihale davetinde ya da ihale dosyasında belirtilen süreye göre verdiği tekliflere bağlı olmak durumundadırlar. Bu süre Sözleşme Otoritesi’nin teklifleri incelemesi, onaylaması ve kazanan ilanı ve sonuçlandırılması için yeterli bir süre

olmalıdır. Bu süre tekliflerin teslim tarihinden itibaren 90 gün olarak belirlenmiştir. Bazı istisnai durumlarda istekliden süre bitiminden önce süreyi maksimum 40 gün daha uzatması istenebilir. Başarılı olan firma bu geçerlilik süresine ek olarak 60 gün daha teklife bağlılığı uzatmak durumundadır

3.2.5.12 Tekliflerin alımı ve kaydedilmesi

Sözleşme Otoritesi tekliflerin alış tarihini kaydetmek durumundadır.

3.2.5.13 Ön görüşme

Değerlendirme Komitesi'nin ilk görüşmesi teklif açılma döneminden önce olmak durumundadır. İhale dosyası Değerlendirme Komitesi'ne sunulmak zorundadır. Komite başkanı ihale amacını ve ihale dosyasında da belirtilmiş olan komite tarafından belirlenen değerlendirme gridi, seçilme ve ihale kazanma kriterleri gibi prosedürleri açıklar.

3.2.5.14 Tekliflerin açılması

Tekliflerin açılması ile teminatlar katılan isteklilere geri gönderilir bu yüzden teslim tarihinden geç teslim edilmiş teklifler de açılmak durumundadır. Teklif açılış kontrol listesinden sekreter asistanlığında kurul başkanı tarafından kontroller yapılır. Teklif açılış raporuna eklenen teklif değerlendirme özetleri, teslim edilen tekliflerin gerekli yeterliliklere sahip olup olmadıklarına karar vermek için kullanılır.

3.2.5.15 Tekliflerin değerlendirilmesi

Değerlendirme Komitesi tarafından ihale dosyasında yayımlanan idari uyum ve değerlendirme gridleri baz alınır. Değerlendirme sonuçları ihale dosyasında belirtilen her konu için evet/hayır formatında kaydedilir. Puanlama metodu kullanılmaz. Eğer ihale paketlere bölünmüşse değerlendirme de her bir ihale paketi için ayrı olarak yapılır. Diğer Değerlendirme Komitesi üyelerinin de onayıyla kurul başkanı ek açıklamaya ihtiyaç duyulan istekliler ile yazılı olarak iletişime geçebilir.

Tekliflerin idari değerlendirmesi

Tekliflerin ayrıntılı değerlendirilmesinden önce Değerlendirme Komitesi tekliflerin ihale dosyasında bulunan idari değerlendirme gridi ile ihale dosyasındaki temel gereksinimlere cevap verip vermediğini kontrol eder.

TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Şekil 3.10: AB Uluslararası Rekabete Açık İhale Tekliflerin Değerlendirilmesi Süreci

Tekliflerin teknik açıdan değerlendirilmesi

Teklifler idari değerlendirmeden sonra teknik açıdan da ele alınırlar. Teklifler ihale dosyasındaki değerlendirme gridine göre teknik açıdan değerlendirilirler.

Menşei Kuralı: İnşaat sırasında kullanılacak malzemeler öngörülen menşei kurallarına uymak durumundadır.

Altyüklenicilerin Milliyeti: Altyüklenicilerin milliyetinin hangi ülkeden olduğu öngörülen milliyet kurallarına uymak durumundadır.

Finansal tekliflerin değerlendirilmesi

Teknik değerlendirme tamamlandıktan sonra komite finansal tekliflerin aritmetik hata içerip içermediğini kontrol eder. Yanlışlar istekliye herhangi bir ceza yaptırımında bulunulmaksızın düzeltilirler. Eğer ihale süreci birçok paketi içeriyorsa finansal teklifler her bir paket için karşılaştırılır. Finansal değerlendirme her paket için en uygun finansal teklifi belirlemek zorundadır.

3.2.5.16 Yüklenici seçimi

Teknik açıdan uygun sayılan en az maliyetli teklifi teslim eden istekli kazanan olarak ilan edilir. Seçilen teklif belirlenen maksimum bütçeyi aşıyorsa Sözleşme Otoritesi ihale davet sürecinden beri yer alan, temel gereksinimleri karşılayan istekliler arasından seçtiği bir ya da iki istekli ile görüşme yoluna gidebilir. Aşırı düşük

teklifler için ise Değerlendirme Komitesi teklifi reddetmeden önce teklif içeriği ile ilgili bilgi isteyebilir. Sözleşme Otoritesi aynı zamanda

- a) Üretim sürecinin, hizmet sağlanmasının, yapım metodunun maliyetini
- b) Seçilen teknik çözümler
- c) Teklifin menşei

Konularına ait açıklamaları da değerlendirmesinde dikkate alabilir.

3.2.5.17 Değerlendirme komitesinin kararı

- Resmi gereksinimlere ve yeterlilik kriterlerine cevap veren
- Toplam maliyeti proje için belirlenen maksimum bütçe içerisinde olan
- İhale dosyasında belirtilen minimum teknik gereksinimleri karşılayan
- Yukarıdaki tüm koşulları karşılayan en düşük maliyetli teklif

Değerlendirme Komitesi tarafından kazanan teklif olarak ilan edilir.

- Hiçbir teklifin ihale prosedürünün gerektirdiği seçilme kriterlerini karşılamadığı durumlarda
- Tüm tekliflerin belirlenen maksimum bütçeyi aştığı durumlarda

Değerlendirme Komitesi ihaleyi kapatma yoluna gider.

3.2.5.18 İhalenin kapatılması

Sözleşme İdaresi sözleşme imzalanmadan önce ihaleyi iptal edip kapatabilir. Eğer ihale süreci paketlere bölünmüşse tek bir paket iptal edilebilir. İhale kapatma:

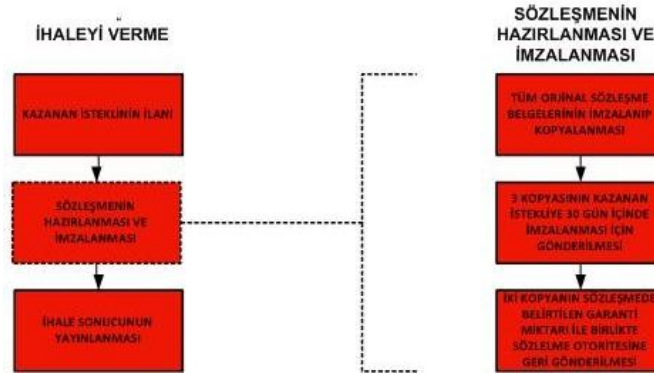
- İhale süreci başarısızsa, kalite, finansal açıdan kayda değer bir teklif yoksa ya da ihaleye cevap veren yoksa
 - Projenin ekonomik veya teknik bilgisinde değişme mevcutsa
 - İstisnai durumlar, mücbir sebeplerin sözleşmede belirtilen performansın yerine getirilmesini engellemesi
 - Tüm teknik açıdan yeterli tekliflerin mevcut finansal kaynakları aşması
- Prosedürlerde eşit rekabeti engelleyen usulsüzlüklerin bulunması durumlarında söz konusu olmaktadır.

Bir ihale süreci kapatıldığında tüm istekliler yazılı olarak kapatılma sebepleri ile birlikte bilgilendirilmeli. Kapatma ilanı yayımlanmalıdır.

İhale sürecinin kapatılmasından sonra Sözleşme İdaresi:

- Yeni bir ihale açabilir
- İhale sürecinde yer alan, sözleşmenin öngördüğü temel gereksinimleri karşılayan bir veya iki istekli ile görüşebilir. (İhale kapatılma sebebi eşit rekabeti engelleyen usulsüzlükler değilse)
- İhaleyi kimseye vermeyebilir.

3.2.5.19 İhalenin verilmesi

Şekil 3.11: AB Uluslararası Rekabete Açık İhale İhalenin Verilmesi ve Sözleşmenin İmzalanması Süreci

Kazanan isteklinin ilanı

Kazanan istekli ilanı teklif geçerlilik süresinin 60 gün daha uzaması demektir. Aynı zamanda Sözleşme Otoritesi kazanan ilanı tarihinden itibaren 15 gün içinde kazanan istekliden teslim edilen teklif dosyasındaki bilgileri doğrulamak için ihale dosyasının gerektirdiği göstergeleri teslim almak durumundadır. Sözleşme idaresi teslim edilen göstergeleri sözleşmeyi imzalaması için kazanan istekliye göndermeden önce inceler.

Sözleşmenin hazırlanması ve imzalanması

Sözleşme dosyasının içinde :

- Açıklayıcı not
- Finans anlaşmasının kopyası
- İhale içeriği, ihale duyurusu ilanları kopyaları

- Son eleme listesi rapor
- İhale açılış raporu
- Değerlendirme raporu
- Senelik çalışma programı
- Başvurular için kılavuz
- İhale açılış ve idari kontrol raporu
- Değerlendirme raporları
- Verilen hibe, kredi listesi
- Hazırlanan sözleşmenin standart sözleşme formatında 3 kopyası

bulunur.

Ek şartnameler imzalanır. İmzalı 3 kopya kazanan istekliye alınma tarihinden itibaren 30 gün içinde imzalanması üzere gönderilir. Sözleşme Otoritesine imzalanan 2 sözleşme kopyası kesin teminat mektubu ile gönderilir. Kesin teminat miktarı sözleşme miktarının %5-10 arasında bir miktar olabilir.

İhale sonucunun ilanı

Sözleşme imzalandıktan sonra sözleşme idaresi ihale kazanma bildirimini hazırlamak ve ihale sonucunu Official Journal’da, European Aid web sitesinde yayımlayacak olacak Avrupa Komisyonu’na göndermek durumundadır. Sözleşme Otoritesi aynı zamanda ihaleye katılan diğer isteklilere imzalanan sözleşmeyi almasından itibaren en geç 15 gün içinde standart bildirim mektubunu gönderir. İhale prosedürü, sözleşme miktarı, katılan isteklilerin isimleri ve kazanan istekli gibi istatistiki bilgileri kaydeder.

Tez çalışmasının inşaat projelerinin dış finansmanı konulu üçüncü bölümünde, Türkiye’deki dış finansmanlı inşaat projeleri ihalelerinin T. C. Hazine Müsteşarlığı izni ile finanse edildiği ve T.C. Hazine Müsteşarlığı’ndan alınan onay ile Uluslararası Kredili İhale izni verildiği belirtilmektedir. Bir sonraki bölümde ülkemizde dış finansmanlı uluslararası inşaat projeleri ihalelerinin KİK açısından nasıl ele alındığı ve ülkemizdeki dış finansmanlı inşaat projelerin ihalesinde uygulanan uluslararası kredili ihalenin hangi mevzuat altında yürütüldüğü incelenmektedir.

3.3 KİK Kapsamında Konunun İrdelenmesi

Ülkemizde yer alan inşaat projeleri ihale mevzuatı olarak 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu esas alınır. Ancak 4734 sayılı KİK kanununu incelediğimizde, söz konusu prosedürlerin ülkemizde yer alan dış finansmanlı uluslararası projeler için geçerli olmadığını görmekteyiz. 04.01.2002 tarihinde kabul edilmiş, 13.02.2011 R.G. tarihli 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nda, kanun kapsamının istisnalarıyla ilgili 3. Maddesinin (C) bendinde;

“Uluslararası anlaşmalar gereğince sağlanan dış finansman ile yaptırılacak olan ve finansman anlaşmasında farklı ihale usul ve esaslarının uygulanacağı belirtilen mal veya hizmet alımları ile yapım işleri; uluslararası sermaye piyasalarından yapılacak borçlanmalara ilişkin her türlü danışmanlık ve kredi derecelendirme hizmetleri; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın banknot ve kıymetli evrak üretim ve basımı ile ilgili mal veya hizmet alımları, (Ek: 5148/ 2 md.) özelleştirme uygulamaları için 24.11.1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanun çerçevesinde yapılacak her türlü danışmanlık hizmet alımları; hava taşımacılığı yapan teşebbüs, işletme ve firmaların ticari faaliyetlerine ilişkin mal ve hizmet alımları,”

denilerek bu tür ihalelerin açıkça kanun uygulamasından istisna edildiklerinden ve bu tür ihalelerin FIDIC şartnamelerine göre, ya “teklif birim fiyat” ya da “anahtar teslimi” götürü usulle yapıldığı belirtilmiştir. Bir başka deyişle, bu ifadeden anlaşıldığı üzere, Türkiye'deki yurtdışı finansmanlı projelerde 4734 sayılı kanun uygulanmamaktadır.

TC Devlet Bakanlığı'nın 21 Temmuz 2001 tarihli, ‘Yıllık Yatırım Programında Yer Alan Projelere Dış Finansman Sağlanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Kanunu’na göre de, “ikili işbirliği protokolleri kapsamında bulunan projeler için de rekabete açık ihaleye çıkılması” esastır. İkili işbirliği protokolleri çerçevesinde sağlanan dış finansman ile gerçekleştirilecek projelerin protokol ve finansman anlaşmalarında Kamu İhale Kanunu hükümleri dışında, rekabet esasına dayalı olmak kaydıyla farklı ihale usul ve esasları uygulanır [Url-10].

Finansman sağlayan kurumlar, finansmanını kısmen veya tamamen sağladıkları projeler için yapılacak inşaat ihalelerinde, kendi usullerinin uygulanması zorunluluğunu getirmiştir. Söz konusu projeler kapsamında yapılan inşaat ihaleleri, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu dışında tutulmaktadır. Bir başka deyişle, yurtiçi

uluslararası kredili inşaat projelerinde iç hukuk normları yerine, uluslararası kredili ihale mevzuatı uygulanmaktadır.

Tezin bu bölümünde Uluslararası İnşaat Projeleri adı altında, Dünya Bankası ve AB kuruluşlarının kurumsal yapıları, proje döngüleri ve finansman ettikleri projelerin ihalelerinde uygulanmasını ön gördükleri ihale prosedürleri incelenmiş, ardından ülkemizdeki dış finansmanlı inşaat projeleri ihalelerinin hangi mevzuat altında yürütüldüğü araştırılmıştır. Dünya Bankası ve AB'nin proje finansmanında önde gelen kurumlar olmalarının yanı sıra tezin uluslararası inşaat projelerinin finansmanı bölümünde tanıtılan finansman sağlayan kurumlardan Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası kurumlarının da uluslararası inşaat ihaleleri sitesinde yapılan araştırmalarda Dünya Bankası ve AB'den sonra gelen aktif kurumlar olduğu görülmüştür. Tanıtılan finansman sağlayan kurumların da inşaat ihale prosedürlerine bakıldığında, AB ve Dünya Bankası ihale prosedürleri karşılaştırılmasında görülen farklılıklar gibi değişiklikler gösterdikleri, fakat temel olarak birbirlerine benzedikleri görülmektedir. Söz konusu benzerlik, tezin dördüncü bölümünde ele alınan, finansmanının yarısı Japon Uluslararası İşbirliği Bankası tarafından sağlanmış olan bir Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi'nin ihale sürecinde görülebilmektedir.

3.4 Japon Uluslararası İşbirliği Bankası ve Uluslararası Havaalanı Geliştirme – Örnek Proje İhale Süreci

Bu bölümde, tez çalışmasında ele alınan uluslararası ihale prosedürleri için uygulama örneği teşkil etmesi amacıyla, bir bölümü Japon Uluslararası İşbirliği Bankası tarafından finanse edilmiş olan ve Türk yüklenici JV ortak girişimi tarafından hayata geçirilen yurtdışı lokasyonlu bir havalalanı projesi ihale süreci ele alınmaktadır. Aşağıdaki bölümde Japon Uluslararası İşbirliği Bankası tanıtılmaktadır.

3.4.1 Japon Uluslararası İşbirliği Bankası

JBIC aracılığı ile Türkiye'deki birçok önemli projeye resmi kalkınma yardımları ve ihracat kredisi olarak bugüne kadar toplam 8 milyar dolar destek sağlanmıştır. Japon Eximbank (JEXIM) ve gelişmekte olan ülkelerin sosyal ve ekonomik kalkınmaya yönelik projelerine düşük faizli ve uzun vadeli kredi veren Japon Denizaşırı

Ekonomik İşbirliği Fonu (OECD) 1999 tarihinde birleşerek Japon Uluslararası İşbirliği Bankası'nı (JBIC) oluşturmuşlardır.

JEXIM tarafından Türk Eximbank'a verilen 23 milyar Yen tutarındaki serbest kredi üçüncü ülkelerde Türk girişimcilerin gerçekleştirdiği projelere tahsis edilmiştir. Kredinin tamamı Türk yüklenicilerin Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Azerbaycan ve Rusya'da gerçekleştirdiği 9 proje kapsamında kullanılmıştır.

Yine 1999 tarihinde JEXIM'den Hazine Müsteşarlığı garantörlüğünde alınan 200 Milyon Dolarlık kredinin 102.7 Milyon Doları üçüncü ülkelerde Türk iş adamlarınca gerçekleştirilecek projelere destek sağlamak amacı ile Khakasia Üniversitesi (Rusya), TOBB-TİM Ticaret Merkezi (Rusya), Merkez Klinik Hastanesi ve Stomatoloji Merkezi (Rusya), Minsk Oteli İnşaatı (Belarus), Taşkent Oteli (Özbekistan), Dostluk Oteli (Özbekistan) projelerinde kullanılmıştır.

JEXIM ve OECD kuruluşlarının 1999 tarihinde birleşmesi ile oluşan Japon Uluslararası İşbirliği Bankası'ndan sağlanan krediler ise aşağıda gösterilmiştir:

Çizelge 3.12: Türkiye'de JBIC Tarafından Finanse Edilen İnşaat Projeleri

PROJE	FİNANSMAN	GENEL ŞARTNAME
Afşin Elbistan B Termik Santrali	JBIC	
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi	JBIC	
İstanbul'daki Köprü ve Viyadükleri Güçlendirme	JBIC	
Boğaz Raylı Tüp Geçiş Projesi (Marmaray-BC1)	JBIC	FIDIC

Bir sonraki bölümde JBIC Uluslararası rekabete açık ihale usulü, bir bölümü JBIC tarafından finanse edilmiş olan uluslar arası havaalanı projesi ihale süreci ile ele alınmaktadır. Proje, JBIC inşaat işleri ihale kılavuzuna göre ihale edilmiş olup, genel şartnamesinde FIDIC baz alınmıştır. Proje ile ilgili genel bilgiler ve ihale süreci, projeyi gerçekleştiren yüklenici inşaat firmalarının web siteleri, projede yer almış kişilerle yapılan görüşmeler ve projenin ihale belgelerine dayanarak aktarılmıştır [Url-8].

3.4.2 Örnek projenin genel tanımı

Ele alınan havaalanı geliştirme projesi, yer aldığı ülkenin hava trafiğinin %60'ından fazlasını karşılamaktadır. Havaalanı 75 farklı noktaya uçan, 73 yerel ve yabancı

havayoluna hizmet etmektedir. 2006 Ocak ayında havalalanına ek olarak Terminal B binası hizmete girmiştir. Tez çalışmasında ihale süreci ele alınan Terminal D kısmının maliyeti 377 milyon dolardır. Bu miktarın 180 milyon dolarlık büyük kısmı JBIC tarafından, geri kalan kısmı havaalanı sermayesi tarafından finanse edilmiştir. İhale süreci ele alınan havalalanı projesi yer aldığı Euro 2012 Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamındaki en önemli projelerinden biridir. Bu proje ile, yıllık 180 milyon hava yolcusu kapasiteli terminal binasının yolcu kapasitesinin artırılması hedeflenmiştir.

Çizelge 3.13: Havaalanı Yıllık Yolcu ve Seferleri (Prikhodko, 2008)

HAVAALANI	2005	2006	2007	2010 (Tahmini)	2015 (Tahmini)	2020 (Tahmini)
TAŞINAN YOLCU SAYISI	3,930.4	4,621.9	5,675.3	8.100	13.100	18,373
KALKIŞ VE İNİŞ	67,146	79,084	83,726	113,385	179,303	259,99

Çizelge 3.14: Japon Uluslararası İşbirliği Bankası'ndan Alınan Kredi Bilgileri [URL-23]

PROJE İSMİ	KREDİ MİKTARI	YILLIK FAİZ ORANI	GERİ ÖDEME SÜRESİ	ÖDEMESİZ SÜRE
ÖRNEK Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi	\$ 180 M	1,50	30 YIL	10 YIL

3.4.3 Uluslararası havaalanı geliştirme örnek proje inşaatı bilgileri

İhale, Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi adı altında D Terminali binasının yapımını kapsamaktadır.

Terminal D Proje ile ilgili önemli bilgiler aşağıdaki çizelge 4.3'te görülmektedir.

3.4.4 Uluslararası havaalanı geliştirme örnek proje ihale süreci

Ele alınan Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi'nin ihalesi, JBIC İnşaat İşleri İhale Kılavuzu'na (Sample Bidding Documents Under JBIC Oda Loans) göre gerçekleştirilmiş, uluslararası rekabete açık ihale usulü uygulanmıştır.

Çizelge 3.15: Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi

ULUSLARARASI HAVAALANI GELİŞTİRME PROJESİ	
PROJE BİLGİLERİ	
PROJE MALİYETİ	\$377 M
KREDİ MİKTARI	\$ 180 M (JBIC)
	\$ 197 M (HAVAALANI SERMAYESİ)
SÖZLEŞME İMZA TARİHİ	24.03.2008
ÖNGÖRÜLEN PROJE BİTİŞ TARİHİ	15.11.2010
APRON	200.000 m2
ULAŞIM YOLLARI	4000 m
VİYADÜK	1.4 km
YOLCU KÖPRÜLERİ	11 adet
HAVALİMANI BİNASI	100.000 m2
ARABA PARKI	850 araba
UÇAK PARK ALANI	11 adet

İncelenen ihale prosedürleri proje için verilen ihale daveti, isteklilere talimatlar, ihale belgeleri ve ekleri baz alınarak, projede çalışmış yetkili kişilerden alınan bilgilerle tez çalışmasına aktarılmaktadır.

3.4.4.1 İhale daveti

Yayınlanan ihale davetinde projenin ihalesinin, JBIC inşaat işleri ihale kılavuzuna göre uluslararası rekabete açık ihale (ICB) olarak gerçekleştirileceği, projenin genel şartnamesinin FIDIC Genel Şartnamesi olacağı, ek şartname olarak ise FIDIC genel şartnamesi ile uyumlu olarak JBIC tarafından hazırlanan ek şartnamenin baz alınacağı belirtilmiştir. Uluslararası Havaalanı İdaresi'nin inşaat işlerinin tasarım, uygulama, tamamlama ve bakımının gerçekleştirilmesi için yayınladığı ihale daveti kapsamında olan işler Çizelge 3.16'da görülmektedir.

Teklif davetinde aynı zamanda, JBIC ile yapılan kredi anlaşması, anlaşma tarihi, ihale belgelerinin 6.02.2008-12.02.2008 tarihleri arasında, \$1000 karşılığında temin edilebileceği ve temin adresi bilgileri, ihale öncesi görüşme ve saha ziyareti tarihi bilgileri ve tekliflerin değerlendirmesinin 2 aşama halinde olacağı bilgileri verilmiştir. İhale kazanma ilanı Eylül 2008 olarak belirtilmiştir. Proje için öngörülen, genel iş alanlarını kapsayan iş programı Şekil 3.12'de görülmektedir.

Proje A ve B bölümü olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. A Bölümü, taxiway, apron

Çizelge 3.16: Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi İhale Daveti Kapsamında Olan İşler

İHALE KAPSAMINDA OLAN İŞLER
İNŞAAT İŞLERİ APRON ZEMİN İNŞAATI İÇ HAT TAXIWAY İNŞAATI YOLLAR VE ARABA PARKI İNŞAATI VIYADÜK İNŞAATI G.S.E. YOLLARI VE PARKLARI İNŞAATI DRENAJ BİRİMLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ ÇEŞİTLİ İNŞAAT İŞLERİ BİNA İŞLERİ MİMARİ, STRÜKTÜREL, MEKANİK VE ELEKTRİK İŞLERİ, TÜM MOBİLYA, TEÇHİZATLARI İLE BİRLİKTE 85500 m2 TABAN ALANINA SAHİP ULUSLAR ARASI YOLCU TERMİNAL BİNASI YAPIMI TERMİNAL TEÇHİZAT İŞLERİ BAGAJ ÇEVİRME SİSTEMİ YOLCU KÖPRÜLERİ UÇUŞ BİLGİSİ YAYINLAMA SİSTEMİ ORTAK KULLANIMA AÇIK TERMİNAL TEÇHİZATI GÖRSEL İNİŞ KILAVUZU SİSTEMİ GÜVENLİK GÖZLEM SİSTEMİ YÜRÜYEN YOLLAR, MERDİVENLER, ASANSÖRLER BASİT İŞLER SU ARTIMA SİSTEMİ SU REZARVUARI TANKI SICAK, SOĞUK SU GÜÇ SİSTEMLERİ HAVAALANI AKARYAKIT MUSLUĞU SİSTEMİ İŞLERİ HAVAALANI AYDINLATMA İŞLERİ

ve asfalt işaretleri, kar temizleme alanı, GSE yolu, havaalanı aydınlatma işlerini, B Bölümü ise geriye kalan işleri kapsamaktadır.

Kazanan istekli, A bölümünü 24 ay, B bölümünü 29 ay içinde bitirmekle yükümlü sayılmıştır. Projenin yer aldığı ülke hükümeti ile JBIC arasındaki kredi anlaşması 29 Mart 2005 tarihinde imzalanmıştır.

3.4.4.2 İsteklilere talimatlar

Davete yanıt verenlere gönderilen isteklilere talimatlar belgesinde ihale kapsamı, ihaleye katılmak için gerekli yeterlilik kriterleri, ihale süreç ve prosedürleri açıklanmaktadır.

3.4.4.3 Seçilebilirlik

JBIC inşaat ihale kılavuzunda belirtilen seçilebilirlik ölçütlerine uyan katılımcılar ihaleye katılabilmektedir.

3.4.4.4 Yeterlilik kriterleri

Projede öngörülen yeterlilik kriterleri şunlardır:

- Ön yeterlilikte bildirilen mali hesapları gösteren yıllık ciro bilgileri
- Önyeterlilikte bildirilen hesapların var olduğunu gösteren finansal bilgiler, banka hesap bilgileri

AKTİVİTELER	TAMAMLAMA SÜRELERİ																				SORUMLULUK SÜRESİ																					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
YÜKLENCİ TASARIMI																																										
YANGIN VE İŞ GÜCÜ GÜVENLİĞİ ONAYI																																										
HAZIRLIK ÇALIŞMALARI																																										
TOPRAK İŞLERİ																																										
SU DRENAJ İŞLERİ																																										
APRON ZEMİN İŞLERİ																																										
YOL VE ARABA PARK İŞLERİ																																										
VIYADÜK İŞLERİ																																										
ÇEŞİTLİ İNŞAAT İŞLERİ																																										
BİNA TEMEL İŞLERİ																																										
BİNA BETON İŞLERİ																																										
BİNA ÇATI İŞLERİ																																										
BİNA KAPI VE PENCERE İŞLERİ																																										
TERMINAL TEÇHİZATI																																										
BİNA İÇ DEKORASYON İŞLERİ																																										
HAVAALANI AYDINLATMA İŞLERİ																																										
YAKIT TEDARİK SİSTEMİ																																										
DIŞ SU VE GÜÇ TEDARİKİ																																										
OPERASYON TESTLERİ VE MUAYENESİ																																										
EĞİTİM VE ALIŞTIRMA																																										
SORUMLULUK SÜRESİ (12 AY)																																										

Şekil 3.12 : İhale Belgeleri Ekinde Verilen Uluslararası Havaalanı Projesi Genel İş Programı

- Proje için gerekli krediyi temin edebileceğini gösteren mal varlığı, sermaye
- Önyeterlilikten itibaren herhangi bir dava ya da uyuşmazlık durumu içinde bulunup bulunmadığını gösteren sicil kaydı
- Ön yeterlilik belgelerinde belirtilen minimum kalite ölçütlerine cevap verecek şekilde isteklinin teslim ettiği personel ve ekipman miktarı
- Sözleşmede belirtilen yükümlülükleri yerine getirebileceğini gösteren belgeler

JV ortaklığı durumunda:

- Sonradan herhangi bir ortak değiştirilemeyeceği
- Kazanma durumunda sözleşme belgelerinin tüm ortaklar adına imzalanacağı

- Ortaklardan birinin diğerlerinden sorumlu kabul edilmesi gerektiği ve bunu diğer ortakların kabul ettiğini gösteren noter resmi imzalı belgelerin teslim edileceği
- Onaylı JV sözleşmesinin ihale dosyası ile birlikte ortaklar tarafından teslim edileceği belirtilmektedir.

3.4.4.5 İhaleye katılma isteği bildirimi

İsteklilerin, ihale davetinden itibaren 28 gün içerisinde elektronik posta ya da posta yolu ile ihaleye katılma isteklerini işverene iletmesi istenmektedir.

3.4.4.6 Tek katılımcı tek teklif

Her bir isteklinin, tek katılımcı ya da JV durumunda tek bir teklif teslim etmesi istenmektedir.

3.4.4.7 İhale belgeleri içeriği

İhale belgelerinin içeriğinde şunlar yer almaktadır:

- Cilt 1 İhaleye Davet
 - Kısım 1 İsteklilere Talimatlar
 - Kısım 2 Teklif Formları
 - Kısım 3 Sözleşme Belgeleri
 - Kısım 4 Genel ve Ek Şartnameler
 - Bölüm 1: Genel Şartname
 - Bölüm 2: Ek Şartname
 - Ek 1: İş Programı
 - Ek 2: Jeoteknik Bilgi
 - Ek 3: Teklif Değerlendirme Prosedürleri ve Kriterleri
 - Ek 4: Teklif Çizimleri
 - Ek 5: Çevresel Yönetim Prosedürleri
 - Ek 6: Uçuş Çizelgeleri
 - Ek 7: Meteorolojik Rapor

oEk 8: İmar Çizimleri

oEk 9: Teklifin Damgalanması ve Mühürlenmesi

- Cilt 2: Teknik Şartnameler
- Cilt 3: Çizimler
- Cilt 4: Birim Fiyat Listeleri
- Zeyilnameler

3.4.4.8 Dil ve ölçü birimi

Tüm belgeler İngilizce, ölçü birimleri metrik sistemde olmalıdır.

3.4.4.9 Teklifi formları

İhale belgelerinin içerdiği teklif formları içeriği aşağıdaki gibi listelenebilir:

1.Aşama belgeleri

2.Aşama Belgeleri

1.Aşama belgeleri teklif bedeline dair herhangi bir bilgi içermemelidir. Tüm fiyatlar, oranlar, toplamalar, finansal teklifler tamamen 2. Aşama belgelerinde yer almaktadır. 1. Aşamadaki belgeler isteklinin gerekli ön yeterliliğe sahip olup olmadığını gösteren belgeleri kapsamaktadır. 1. Aşamada teslim edilen belgeler yeterli bulunursa 2. Aşamada teslim edilen, işin gerçekleştirilmesi için gerekli olan finansal teklifler geçerli olacaktır.

3.4.4.10 Teklif fiyatı ve teklifte geçen para birimi

Birim fiyatlar ve diğer fiyatlandırmalar aşağıdaki para birimlerine göre yapılmalıdır:

- Projenin yer aldığı ülke dışında temin edilecek işler için Japon yeni
- Projenin yer aldığı ülke içinden temin edilecek işler için Ukrayna Hryvniası

3.4.4.11 Teklif geçerlilik süresi ve teklif teminatı

Teklif açılış tarihinden itibaren 182 gün boyunca geçerliliğini korumalıdır. Teklif teminatı, isteklilere talimatlar belgesinde belirtildiği üzere US\$ 5,000,000 tutarındadır ve projenin yer aldığı ülkedeki bir bankadan ya da ülkedeki bir bankaya bağlı yabancı bankadan alınan banka garantisi formatında olabilir. Teklif teminatı,

teklif geçerlilik süresine ek olarak 28 gün daha geçerlidir. Teklif teminatı teslimi 07.05.2008 tarihinde öğle saati 12.00’yi geçmemek üzere teslim edilmiştir.

3.4.4.12 Alternatif teklifler

Alternatif teklifler dikkate alınmamıştır.

3.4.4.13 Teklif öncesi toplantı

İstekliler ile birlikte 27.02.2008 tarihinde, Doğu Avrupa saati ile sabah 10:00’da ihale öncesi görüşme ve saha ziyareti gerçekleştirilmiştir.

3.4.4.14 Tekliflerin teslimi ve değerlendirilmesi

Teklifler 1. Aşama ve 2. Aşama teklifleri şeklinde 07.05.2008 tarihinde teslim edilmiştir. İki aşama da ayrı zarfların içine konularak teslim edilmiştir. 1. Aşama belgeleri teslim edilen tarihte öğle saati 12:00’de açılmıştır. 1. Aşamada belgeleri öngörülen yeterliliği sağlamayan teklifler, 2. Aşama belgelerini içeren zarfları açılmadan istekliye geri gönderilmiştir. İşverenin değerlendirmeleri aynı zamanda JBIC tarafına da onay için gönderilmiştir. Değerlendirmeler sonucu, en düşük teklif sahibi istekliye ihale verilmiştir. İşveren kararını JBIC tarafına da iletmiş ve onay aldıktan sonra kazanan istekli ilan edilmiştir.

3.4.4.15 Kesin teminat

İstekli kabul mektubunu aldığı tarihten itibaren 28 gün içinde kesin teminat miktarını işverene teslim etmiştir. Kesin teminat miktarı, sözleşme bedelinin %10’u kadar ve Japon yenine çevrilmiş olarak teslim edilmiştir.

3.4.4.16 Teklif formları listesi

Verilen teklif formları Çizelge 3.17’de görülmektedir.

3.4.4.17 İhale kapsamında firmalardan istenen minimum yeterlilikteki personel listesi

Teklif formları ek belgelerinde belirtilen minimum yeterlilikteki yüklenici inşaat şirketi personeli listesi Çizelge 3.18’de görülmektedir.

Çizelge 3.17: Havaalanı Geliştirme Projesi İhalesi İçin JBIC Uluslararası Rekabete Açık İhale Teklif Formları

İHALE FORMLARI		
1. AŞAMA		
ORGANİZASYON YAPISI FORMLARI		
İHALEYE KATILIM İSTEĞİ BİLDİRİMİ		
STAGE 1	DOKÜMANLARI	TESLİM
MEKTUBU		
TEKLİF	TEMİNATI	(BANKA
GARANTİSİ)		
SENELİK CİRO		
FİNANSAL BİLGİ		
MEVCUT FİNANSAL SERMAYE		
YASAL KAYIT		
JV SÖZLEŞMESİ		
TAŞERON LİSTESİ		
ANA ŞİRKET GARANTİSİ		
TEKNİK FORMLAR		
GENEL UYGULAMA ŞEMASI		
GEÇİCİ İŞLER PLANI		
BASİT İŞ PROGRAMI		
ORGANİZASYON ŞEMALARI		
ANA PERSONEL LİSTESİ		
ANA MALZEME VE TEŞHİZAT LİSTESİ		
OPERASYON, BAKIM VE TAMİR İŞLERİ		
2. AŞAMA		
FİNANSAL BİLGİ		
2. AŞAMA	BELGELERİNİN	TESLİM
MEKTUBU		
İHALE BELGELERİ VE EKLERİ		
TAHMİNİ NAKİT AKIŞLARI		
ANA BİRİM FİYATLARIN DÖKÜMÜ		
İTHALAT VERGİSİ MİKTARI		
UZUN DÖNEMLİ	BAKIM	İŞLERİ
TEKLİFİ		

3.4.4.18 İhale kapsamında firmadan istenen minimum yeterlilikteki ekipman listesi

Teklif formları ek belgelerinde belirtilen minimum yeterlilikteki yüklenici inşaat şirketi ekipmanı listesi Çizelge 3.19’da görülmektedir.

3.4.4.19 Sözleşme belgeleri

İhale belgelerinin içerdiği sözleşme belgeleri şunlardır:

- Sözleşme belgesi
- Kesin teminat
- Avans ödemesi için banka garantisi

3.4.4.20 İhale belgeleri ekleri

İhale belgelerinin eki olan belgeler şunlardır:

- Geçici iş programı
- Jeoteknik bilgi
- Teklif değerlendirme prosedür ve kriterleri
- Teklif çizimleri
- Çevre yönetimi prosedürleri
- Uçuş çizelgeleri
- Meteorolojik rapor
- İmar çizimleri
- Teklifin damgalanması ve mühürlenmesi

Çizelge 3.18: Proje İhalesi İçin İstenen Personel Yeterlilik Listesi

POZİSYON	TOPLAM	MİNİMUM GEREKLİ TECRÜBE (YIL)		
		BELİRTİLEN POZİSYONDA	TASARIM İŞLERİNDE	YURTDIŞI ULUSLARARASI HAVAALANI PROJELERİNDE
PROJE YÖNETİCİSİ	25	10	BELİRTİLMEMİŞ	5
KALİTE GÜVENCE YÖNETİCİSİ	20	5	BELİRTİLMEMİŞ	2
PLANLAMA MÜHENDİSİ	20	5	BELİRTİLMEMİŞ	2
ŞEF İNŞ. MÜH.	20	5	10	2
SENİYÖR YOL MÜH.	15	5	5	2
SENİYÖR YAPI MÜH.	15	5	5	2
ŞEF MİMAR	20	5	10	2
ŞEF YAPI MÜHENDİSİ	20	5	10	2
ŞEF MAKİNE MÜHENDİSİ	20	5	10	2
SENİYÖR MAKİNE MÜH.	15	5	5	2
(HAVALANDIRMA) SENİYÖR MAK. MÜH. (BORU TESİSATI, SİHHİ TESİSAT)	15	5	5	2
SENİYÖR MAK. MÜH. (YANGIN KONTROL SİSTEMİ)	15	5	5	2
SENİYÖR YAKIT MÜHENDİSİ	15	5	5	2
ŞEF TERMİNAL TEÇHİZAT MÜH.	15	5	10	2
ŞEF ELEKT. MÜH.	15	5	10	2
SENİYÖR ELEKT. MÜH. (GÜÇ VE AYDINLATMA)	15	5	5	2
SENİYÖR ELEKT. MÜH.	15	5	5	2
(İ.T./İLETİŞİM) SENİYÖR HAVAALANI AYDINLATMA MÜH.	15	5	5	2

Çizelge 3.19: Havaalanı Geliştirme Projesi İhalesi İçin İstenen Ekipman Yeterlilik Listesi

İNŞAAT İŞLERİ				
NO	MODEL	MİNİMUM KAPASİTE	MİNİMUM YAŞ	MİNİMUM SAYI
1	BETON HARMAN SANTRALİ KAMYON	150 M3/SA	5	1
2	MİKSER	4-6 M3	5	5
3	BETON DÜZELTME MAKİNASI	7.5 M	5	2
4	SEYYAR VİNÇ	70-80 TON-METRE	5	2
5	ARDGERİCİ KRİKO	500 Kn	5	2
6	BETON POMPALAMA ALETİ	70 M3/SA	5	1
BİNA İŞLERİ				
7	BETON HARMAN SANTRALİ KAMYON	150 M3/SA	5	1
8	MİKSER	4-6 M3	5	5
9	BETON DÜZELTME MAKİNASI	70 M3/SA	5	2
10	SEYYAR VİNÇ	25 TON-METRE	5	2
11	SEYYAR VİNÇ	200 TON-METRE	5	4

Çizelge 3.20: Havaalanı Geliştirme Proje İhalesi İçin JBIC Teklif Formlarında Verilen Önemli Bilgiler

TEKLİF FORMLARI EKİ	
KEŞİN TEMİNAT MİKTARI	YEREL PARA BİRİMİNİN JAPON YENİNE ÇEVİRİLMİŞ HALİ İLE SÖZLEŞME BEDELİNİN %10'U
MİNİMUM 3. ŞAHİS SİGORTA MİKTARI	VAKA BAŞINA 100 MİLYON JAPON YENİ
İŞE BAŞLAMA BİLDİRİMİNİN VERİLMESİ SÜRESİ	SÖZLEŞME ONAYINDAN İTİBAREN 7 GÜN İÇİNDE
MÜHENDİSİN İŞE BİLDİRİMİNİN ALIMINDAN İTİBAREN İŞE BAŞLAMA SÜRESİ	28 GÜN İÇİNDE
TAMAMLAMA SÜRESİ	A BÖLÜMÜ 24 ay B BÖLÜMÜ 29 ay
GEÇİKME CEZASI MİKTARI	GEÇİKİLEN HER BİR GÜN İÇİN SÖZLEŞME MİKTARININ %0.1'i
GEÇİKME CEZASI SINIRI	SÖZLEŞME BEDELİNİNİ %10'U
SORUMLULUK SÜRESİ	364 GÜN
ARA HAKEDİŞ ÖDEMELERİNDEKİ ASGARİ TUTAR	SÖZLEŞME BEDELİNİN %5'i
TEMİNAT KESİNTİSİ	HER ARA HAKEDİŞ BELGESİNİN TOPLAM TUTARININ %10'U
TEMİNAT KESİNTİSİ LİMİTİ	SÖZLEŞME BEDELİNİN %5'i

3.4.4.21 Genel şartname

Genel şartname olarak 1987 basım 4. versiyon, 1992 tarihli revize edilmiş FIDIC Genel Şartnamesi Kısım 1 baz alınmış, ek şartname olarak FIDIC genel şartnamesi ile uyumlu olan JBIC tarafından oluşturulmuş JBIC tarafından finanse edilen projelere uygun hale getirilmiş ek şartname kullanılmıştır.

3.4.4.22 Teklif değerlendirme prosedür ve kriterleri

Teklifler 2 aşamada değerlendirilmiştir. 1. Aşama ihale belgeleri 3 açıdan değerlendirilmiştir:

- İhale belgelerinin idari gereksinimlerine cevap verebilirliği
- İhale belgelerine uyumluluk ve cevap verebilirlik
- İhale belgelerine teknik açıdan cevap verebilirlik

1.aşama sonunda havaalanı idaresi ve ülke hükümeti tarafından hazırlanan değerlendirme raporu, finansmanı sağlayan JBIC tarafına yollanmış ve onay alındıktan sonra 1.aşamada yeterli bulunan tekliflerin ayrı bir zarfta teslim edilmiş olan 2. Aşama belgeleri açılmıştır. 2. Aşamada ise, ihale belgeleri 3 alt aşamada değerlendirilmiştir:

- İhale belgelerinin idari gereksinimlerine cevap verebilirliği
- Finansal açıdan (birim fiyat listeleri)
- Finansal açıdan (finansal teklif formları)

Değerlendirmeler sonucu istenilen kriterlere uygun ve en uygun fiyatta teklif teslim eden Türk yüklenici JV ortak girişimi, havaalanı idaresi ve ülke hükümeti tarafından onaylandıktan ve JBIC tarafından onay alındıktan sonra kazanan olarak ilan edilmiştir.

İhale süreci incelenen proje ile ilgili görüşmeler, ihaleyi kazanan firmada teklif mühendisi olarak, projenin ihale sürecinde yer almış yetkili kişi ile gerçekleştirilmiştir. İhale süreci öncesinde ihaleyi kazanan ortak girişimin kendisini, tanıtmak üzere idare ile temaslarda bulunduğu belirtilmiştir. İhale sürecinde karşılaşılan bazı zorluklar aşağıdaki örneklerle verilmiştir:

- Japon Bankası'ndan alınan kredinin Türkiye'ye girişinde mevzuat nedeniyle çift

vergilendirme durumu ortaya çıkmıştır.

- İhale prosedürlerine göre, kesin teminat mektubu formatında herhangi bir değişiklik yapılmaması gerekli olmakla birlikte, bu konuda ilgili bankalar ihale öncesinde uyarılmalıdır. Teklif veren firmalardan biri kesin teminat mektubu formunda değişiklik yaptığı için elenmiştir. İhaleyi kazanan ortak girişim firmalarından bir tanesi ise, kesin teminat mektubu formunu formatı değiştirilmeden bağlı olduğu holding bünyesinde bulunan bir bankaya onaylatmıştır.
- Teslim edilen teklifte demir fiyatı 1100 \$/ton iken, ihale sürecinde 1300 \$/ton'a çıkmış, sözleşme imzalanana kadar da 400 \$/ton'a düşmüştür. Demir fiyatlarının sabitlenememesi ve şartnamede eskalasyon yapılamaması risk teşkil etmiştir. Bundan dolayı *hedge fonlarından yararlanılmıştır. Avantaj yakalandığı anda yaklaşık 520 \$/ton maliyetle hedge edilerek kar elde edilmiştir.

Sözleşme 26.09.2008 tarihinde imzalanmıştır. Mobilizasyon işleri 2009 Ocak ayında, kazı işleri 2009 Nisan ayında, kazık işleri 2009 Ağustos ayında, temel yapımı 2009 Eylül ayında başlatılmıştır. Proje bitiş tarihi olarak 2011 Eylül ayı, test ve işletmeye sokma işlemleri tamamlanması olarak 2011 Ekim ayı hedeflenmektedir. İnşaat malzemelerinin bir kısmı yerel kaynaklardan bir kısmı yurt dışından temin edilmiştir.

*Hedge Etmek: Önceden tahmin edilemeyen risklerden korunma yolları aslında mevcut olup, bu yöntemin adı "hedging"dir. Sözcük anlamı "korunma" olan "hedging", firmaların ticari işlemlerinden doğan kur risklerinin ortadan kaldırılması için yapılan vadeli işlemlere denir. Hedging veya bir diğer ifade ile "risk yönetimi", küçük bir maliyete razı olarak büyük bir zarardan kaçınabilme mantığına dayanmaktadır. İyi bir risk yönetimi için, firmanın alabileceği riskler için limit belirlenmeli, risk pozisyonu raporu, firma faaliyetlerinin gerektirdiği sıklıkla çıkarılmalı ve doğru hedge mekanizması seçilip, doğru zamanda doğru kuruluşla işlem kapatılmalıdır [URL-3].

4. ULUSLARARASI İNŞAAT PROJELERİNE FİNANSMAN SAĞLAYAN KURUMLARIN PROJE DÖNGÜLERİNİN VE İHALE SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurumların proje döngüleri ve 2. Bölüm’de ayrıntılı olarak açıklanmış olan Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Japon Uluslararası İşbirliği Bankası’nın uluslararası rekabete açık ihale süreçleri karşılaştırmalı olarak anlatılmaktadır. İlk olarak, uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurumların proje döngüleri karşılaştırılmaktadır.

4.1 Uluslararası İnşaat Projelerine Finansman Sağlayan Kurumların Proje Döngülerinin Karşılaştırılması

Dış finansman tarafından finanse edilen inşaat projelerine teklif verecek yüklenici inşaat firmaları için projeyi finanse eden kurumun proje döngüsü hakkında bilgi sahibi olmak teklif hazırlık çalışmaları açısından kolaylık sağlayacaktır. Bu bölümde ihale prosedürleri açısından karşılaştırılmadan önce Dünya Bankası ve AB’nin proje döngüleri arasındaki farklar özet şeklinde açıklanmaktadır.

Uluslararası finansman kuruluşlarının sağladığı fonlardan yararlanmak için çoğunlukla bunun karşılığında bir proje hazırlanması ve bu projenin planlanmasından, değerlendirilmesine kadar geçen süreçte her bir finansman kuruluşu tarafından belirlenmiş çeşitli aşamaları tamamlamış olmak gerekmektedir. Projeler birbirini izleyen bu aşamalardan geçerek oluşturulup, tamamlanmaktadırlar. Dünya Bankası ve AB proje döngüsü süreçleri aşağıda şu şekilde karşılaştırılmaktadır:

- Proje döngüsüne geçilmeden önce projelerin kabulü, her iki finansman kuruluşunun merkezinde yetkili organlar tarafından yapılmaktadır. Dünya Bankası projeleri, ilgili ülke ile yapılan görüşmeler ve ülke değerlendirmeleri sonucunda İcra Direktörleri Kurulu’nun onayı ile kabul edilir. AB projelerinde ise projeler, AB Komisyonunun onayı ile kabul edilir. AB fonlarından yararlanmak için, yararlanıcı ülkenin statüsünün, ilgili mali yardım programı için uygun olup olmadığı, faaliyet alanının

program öncelikleri ile uyumlu olup olmadığı, kaynaklarının ve kapasitesinin yeterli olup olmadığı, fona neden ihtiyaç duyulduğu, fonun hangi amaçla ve nasıl kullanılacağı yönünde analiz ve değerlendirmeler yapılır.

- Bazı uluslararası kuruluşlar proje bütçesinin tamamını karşılamayı kabul ederken Dünya Bankası ve AB ilke olarak ortak finansman denilen yöntemle projelerin gerektirdiği tüm finansman ihtiyacını karşılamamakta, genellikle toplam finansman ihtiyacının belirli bir bölümünü finanse etmektedirler.

- Dünya bankası geliştirmekte olan bir ülkenin doğrudan hükümetine yada o ülkenin kamu kuruluşu veya özel bir kuruluşuna kredi verebilirken, AB’de de bireylere yönelik bazı istisnalar dışında fonlardan tüzel kişiler yararlanabilir. Bu tüzel kişiler kamu kuruluşları, yerel yada bölgesel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, yarı-kamusal ajans ve odalar, KOBİ’ler, üniversiteler, özel kurum ya da kuruluşlarıdır

- Dünya Bankası proje yaklaşımında “Ülke Destek Stratejisi-CAS”, üye ülkelerin kalkınma hedeflerini başarmalarına yardım etmek için Banka’nın çalışma planını ayrıntılı şekilde anlatır. Yararlanıcı ülkenin ekonomik ve sosyal performansını, başlıca kalkınma görevlerini açıklar ve bir bakıma hükümetin kalkınma stratejisinin özeti niteliğindedir. AB proje yaklaşımlarında ise, “Yol Gösterici Programlama” aşamasında, AB’nin öncelikleri dikkate alınarak kurumsal hedef ve politikalar ile bu hedef ve politikalara ulaşmayı sağlayabilecek plan ve programlar oluşturulur.

- Proje döngüsünde ikinci aşamalar, her iki döngüde de ilk aşamada belirlenmiş hedef ve önceliklerin elde edilmesini amaçlayan faaliyetler anlamına gelen proje fikirlerinin oluşturulduğu ve bu fikirlerin değerlendirildiği aşamalardır.

- Projenin hazırlanması ve uygulanması her iki proje yaklaşımında da faydalanıcı ülkenin sorumluluğundadır.

- Dünya Bankası finansmanı, yönetim kurulu ve ilgili ülkenin yasal mercilerince proje kredisinin onaylanması ve taraflarca imzalanarak resmi hale getirilmesi ile gerçekleşir. AB projelerinde finansal destek bazı durumlarda AB Komisyonu merkezinden, çoğunlukla da ülke içinde kurulmuş yetkili bir kurum tarafından dağıtılır.

- Projenin uygulanması aşamasında Dünya Bankası projelerinde borçlu, projenin uygulanmasından sorumludur ve dolayısıyla proje kapsamında ihalelerin verilmesi ve sözleşmelerin yapılması, borçlunun sorumluluğundadır. Dünya Bankası , kredi

verdiği mal ve hizmet alımı ve yapım projeleri ihaleleri için düzenlemeler yapmış ve krediyi alan hükümet veya kuruluşların bu proje kapsamındaki iş ve alımlar için Dünya Bankası'nın ihale mevzuatına uymasını şart koşturmuştur. Banka'nın kredilendirdiği bütün projelerde aynı mevzuat uygulanmaktadır.

AB'de Ulusal programın imzalanmasını takiben, projelerin uygulaması ihale süreci ile başlar. İhale ve ödeme sürecinden ilgili ülkedeki ihale makamı sorumludur. Bu fonların ihale edilmesinde rekabet ortamının yaratılması AB kamu satın alma prosedürlerine göre yapılır. Avrupa Komisyonu tüm ihale sürecinde AB prosedürlerinin izlenmesini sağlar.

•Dünya Bankası'nda projenin değerlendirilmesi Banka'nın sorumluluğundadır. Değerlendirme sırasında Banka görevlisi projenin teknik, kurumsal, ekonomik ve mali yönlerden yeterliliğini ve Banka'nın amaçlarına uygunluğunu inceler. Ayrıca bu izleme ve denetimler, Dünya Bankası'nın o ülkede bulunan temsilciliği aracılığı veya merkezden gönderilen uzmanlar aracılığıyla da yerinde incelenmesi niteliğinde olabilmektedir.

AB projelerinin değerlendirilmesi aşamasında ise, projenin hedef kitlesi ve etkilenen tarafların görüşleri alınarak projenin planlanan hedeflere doğru başarılı bir şekilde ilerleyip ilerlemediği proje yönetimi tarafından izlenir.

•Her iki proje yaklaşımının proje döngülerinde uygulaması sona eren projelerin sözleşmelerinde belirlenmiş amaçlara uygun sonuçlar verip verilmediğine yönelik olarak denetimin bağımsızlığını ve tarafsızlığını temin etmek amacıyla uygulama sonrası değerlendirme aşaması bulunmaktadır. (Dinçer, 2010)

Finansman sağlayan kurumların proje döngüleri, yüklenici inşaat firmaları için proje finansmanı kurumların ihale prosedürlerine ek olarak aynı zamanda teklif verecekleri projelerin hangi aşamalardan geçerek hazırlandıklarını ve onay aldıklarını görmeleri açısından incelenmelidir.

4.2 Uluslararası İnşaat Projelerine Finansman Sağlayan Kurumların İhale Süreçlerinin Karşılaştırılması

Bu bölümde Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve JBIC ihale prosedürleri, benzerlikleri ve farklılıkları ile birlikte incelenmektedir ve bu amaçla bu bölüme kadar ele alınan Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve JBIC inşaat ihale prosedürlerinin, ihale duyurusundan sözleşme imzalanmasına kadar olan adımlarını ele alan bir

karşılaştırma tablosu oluşturulmuştur. Ekte yer alan bu tabloda Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve JBIC uluslararası rekabete açık ihale prosedürleri karşılaştırılmalı olarak görülebilmektedir.

Tabloya genel olarak bakıldığında ihale ana adımları ve değerlendirme kriterleri açısından benzerlik gösterdikleri görülmektedir. Bunun dışında kurumların yardım politikaları ve hedef aldıkları faaliyet alanlarının gerektirdikleri farklılıklar, ihalelere katılabilme, ihalede kullanılan dil, projelerde kullanılmasını öngördükleri genel şartname, projelerde kullanılacak malzemeler için belirlenen menşei kuralları ve finanse ettikleri proje türlerinde farklılıklar yaratmaktadır. İncelenen inşaat ihale prosedürlerine dayanılarak hazırlanan karşılaştırma tablosuna bakıldığında aşağıdaki farklılıklar göze çarpmaktadır:

- Dünya Bankası ve JBIC uluslararası rekabete açık ihale prosedürünün iki aşamalı olarak da uygulanabildiğini görülmektedir.
- İhalede kullanılması öngörülen dil Dünya Bankası ve JBIC'te İngilizce iken, AB'de İngilizce ya da ihale duyurusunun yapıldığı AB resmi dillerinden biri olarak belirlenmiştir.
- Dünya Bankası mümkün olduğunca fazla katılımı amaçladığı için ihaleye tüm ülkelerden katılımı öngörmüştür, AB tüm AB ülkeleri ve yönetmeliğinde belirtilen ülkelere, JBIC ise yönetmeliğinde belirttiği ülkelere ihaleye katılım izni vermiştir.
- Finanse ettikleri projelerde Dünya Bankası FIDIC Genel Şartnamesi'nin (Harmonized Book) kullanımı öngörmektedir. Tez çalışmasının inşaat projelerinin dış finansmanı bölümünde de değinildiği gibi Dünya Bankası, FIDIC'in çokuluslu kalkınma bankaları için hazırladığı genel şartnameyi (Harmonized Book) kabul eden bankalardan birisidir. AB'nin standart ihale belgeleri incelenirken kendisinin oluşturduğu bir genel şartname olduğu görülmektedir, aynı zamanda finanse ettikleri projelere bakıldığında teslim sistemlerine göre ayrı ayrı FIDIC genel şartnamelerini de uyguladıkları görülmektedir. JBIC de genel şartname olarak FIDIC şartnamelerini baz almaktadır.
- Dünya Bankası ve JBIC prosedürlerinde ihale ilanına başvuran isteklilerin temel mali ve teknik yeterliliğe sahip olup olmadıklarına bakılmakta, uygun görülen isteklilere ihale belgeleri yollanmaktadır. AB prosedürlerinde de ihale ilanına başvuruda bulunan isteklilerin AB uygunluk kriterlerine uygun olup olmadıkları

incelenmektedir. Dünya Bankası'nda ihale duyurusunu takiben bir ön yeterlilik bildirimini yayınlanmakta ve isteklilerin bu bildirimine göre gönderdiği yeterlilik belgeleri incelendikten sonra yeterli görülen isteklilere ihale belgeleri yollanılmaktadır. Ön yeterlilik değerlendirilmesinin yapılmadığı durumlarda teklifler değerlendirildikten sonra isteklinin son yeterlilik değerlendirilmesi yapılmaktadır. AB ihale sürecinde ön yeterlilik bildirimini ve değerlendirmesi yapılmamaktadır. İstekliler teklif değerlendirme aşamasında ihale belgelerinde yer alan evet/hayır formatlı idari, teknik ve mali değerlendirme gridleri ile değerlendirilmektedirler.

Alternatif tekliflerin ihale edilen proje özelliklerine göre Dünya Bankası ve JBIC ihalelerinde dikkate alınabileceği belirtilmektedir, AB ihalelerinde ise tek istekli tek teklif kuralı geçerlidir.

- Teklif hazırlama süresi Dünya Bankası ihalelerinde projenin özelliklerine göre ihale duyurusu ya da ihale belgeleri teslim tarihinden itibaren 6-12 haftadan, JBIC ihalelerinde 45-90 günden başlamaktadır. AB ihalelerinde de ihale duyurusundan itibaren en az 90 gündür.

- Dünya Bankası'nda teklifler değerlendirilirken ağırlıklı olarak mali açıdan değerlendirilmektedirler. AB ihale sürecinde teklifler, teklif sahibi isteklileri ile birlikte idari, teknik ve finansal olarak 3 aşamada değerlendirilmektedirler. Değerlendirmeler değerlendirme gridleri ile yapılmaktadır. İdari değerlendirme gridinde yer alan sorularla teklif sahibi şirketin istenen kriterlere uygun olup olmadığı organizasyon şeması, resmi sicil kaydı, teknik açıdan yeterliliği incelenerek karar verilmektedir. Sonraki aşamada finansal durumlarını istenen standart belgelerle kanıtlamak durumundadırlar. Yani isteklilerin idari ve teknik açıdan yeterliliklerinin değerlendirilmesinden sonra teslim edilen finansal tekliflerin değerlendirilmektedir. JBIC ihale sürecinde ise teklifler iki ayrı zarf olarak teslim edilmektedir. Öncelikle teknik ve idari teklifler açılır. Teklifler teknik ve idari açıdan yeterli bulunduktan sonra finansal tekliflerin sunulduğu zarflar açılmaktadır. Teklifler değerlendirilirken her iki aşamada da JBIC onayı alınmaktadır.

- Dünya Bankası ve JBIC'te değerlendirmeler puanlama sistemi ile yapılmakta olup, AB ihale sisteminde değerlendirmeler evet/hayır formatlı gridler ile yapılmaktadır.

Dünya Bankası ihalesinde eğer seçilen teklif belirlenen bütçeyi aşıyorsa teklif reddedilmektedir. Aşırı düşük tekliflerde sorgulama ibaresine rastlanmamaktadır. AB

ihale prosedürlerinde ise seçilen teklif değeri aşırı düşük miktarda çıktığı durumlarda teklif sahipleri ile yazılı iletişime geçilmektedir. Eğer açıklama tatmin edici bulunursa teklif kabul edilir. Belirlenen bütçeyi aşan teklifler reddedilir. JBIC ihalelerinde aşırı düşük ya da yüksek miktardaki teklifler direkt reddedilmek yerine sorgulanmaktadır.

- Dünya Bankası ihalesinde teklif geçerlilik süresi ihale duyurusunda belirtilen süre kadardır. AB ihalesinde bu sürenin 90 gün olduğu standart belgelerde belirtilmektedir. JBIC ihalelerinde teklif geçerlilik süreci tekliflerin açılma tarihinden itibaren 120 gün, kazanma bildiriminden itibaren 60 gündür.

- Dünya Bankası'nda ihale süreci ihalenin düzenlendiği borçlu ülke tarafından yürütülmekte olup, borçlu ülke banka onayı ile hareket etmektedir. AB ihalelerinde borçlu ülkede kurulan Sözleşme Otoritesi birimi (Türkiye'de Sözleşme Otoritesi Merkezi Finans ve İhale Birimi'dir) Değerlendirme Kurulu kontrolü ile ihale sürecini yürütmektedir. Değerlendirme Kurulu karar veren birimdir.

Yukarıda, hazırlanan karşılaştırma tablosuna dayanılarak Dünya Bankası, AB, JBIC uluslararası açık ihale prosedürlerinin arasındaki farklar ve benzerlikler maddeler halinde açıklanmıştır. Bu farklılıklar dışında ekte bulunan, ihale süreçlerini anlatan şemalar da incelendiğinde temelde ihalelerin işleyiş ve süreçlerinin benzer oldukları görülmektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Gelişen inşaat sektörü ile birlikte inşaat projeleri büyüdükçe, özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde büyük inşaat projelerinin hayata geçirilmesi için finansman desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılan araştırma sonucu uluslararası finansman sağlayan kurumların tamamını ya da bir bölümünü finanse ettikleri inşaat projelerinde, uluslararası rekabete açık ihale prosedürünün uygulandığı görülmüştür. Bu şekilde uluslararası boyut kazanan projelerin ihale prosedürleri, gerek Kamu İhale Kanunu, gerek diğer yerel kurumların ülkemizde ve yurtdışında uygulanan ihale mevzuatları ile karşılaştırıldığında, isteklilerin idari, teknik ve mali açıdan detaylı olarak aşama aşama incelendiği ve elendiği, finansal teklifler incelenirken de projenin kalitesinden ödün vermeyen, maliyeti en az tekliflerin seçilmesine dikkat edildiği görülmüştür. İncelenen prosedürlerde aşırı düşük tekliflerin de sorgulanması işverenin sadece kar amaçlı hareket etmediğini göstermekte ve uluslararası inşaat ihale prosedürlerinin ülkemizde uygulanan ihale mevzuatlarıyla aradaki farkını ortaya koymaktadır. Bu farklılıklardan dolayı Türk inşaat şirketleri uluslararası inşaat projeleri ihale mevzuatlarına adapte olmakta zorluk çekmektedirler. Bu adaptasyon sorununun yanı sıra ihale belgelerinde kullanılan yabancı dil, ihale belgeleri, istenen yeterlilik kriterleri ve sunulması gereken formlar, teklif veren isteklinin sahip olması gereken idari özellikler gibi önceden haberdar olunması gereken konular mevcuttur. Uluslararası inşaat projeleri ihalelerinde dünya çapında katılım amaçlanmaktadır. İncelenen kurumlar kalkınma ve gelişmeye yardım amaçlı kurumlar olduklarından dolayı uyguladıkları ihale süreci boyunca eşitlik, şeffaflık ilkeleri ön planda tutulmaktadır.

Her yıl yayımlanan ENR listesine baktığımızda Türk yüklenici inşaat firmalarının listede önemli sıralamalarda oldukları görülmektedir [URL-2], ancak bu firmalar sektörde yıllardır ayakta kalmayı başaramamış, adını duyurmuş belli başlı firmalardır. Türk yüklenici inşaat firmalarının bu listedeki sayısını artırmak için uluslararası ihaleler hakkında daha da bilinçlenmeleri gerekmektedir. Bir ihaleyi kazanmak için o ihalenin prosedürü, ihale duyurusundan sözleşmenin imzalanmasına kadar ihale süreç akışı, ihaleye katılabilme, uygunluk, yeterlilik kriterleri , ihale belgeleri içeriği

hakkında önceden bilgi sahibi olmak kuşkusuz büyük rol oynayacaktır. Bu bilinçlenmenin önceden sağlanması için ise çeşitli danışmanlık firmaları hizmet vermekte, konuyla ilgili tecrübeli kişiler seminerler vermektedirler. Özellikle Dünya Bankası ve AB ihale prosedürleri hakkında eğitimler düzenlenmektedir. Bu çalışmanın ilgili firmalara konu hakkında danışmanlık düzeyinde bilgi verecek kadar profesyonellik iddiası olmasa da yüklenici inşaat firmalarına uluslararası inşaat ihaleleri prosedürleri, süreçleri, adımları, kriterleri, ihale belgeleri içeriği, isteklilerin sahip olması gereken yeterlilikler ve teslim etmesi gereken belgeler hakkında yararlı derecede bilgi vermeyi amaçlamaktadır. Söz konusu amaç kapsamında öncelikle inşaat projeleri finansmanı konusu incelenmekte, uluslararası finansman sağlayan kurumlar tanıtılmakta ve Türkiye'deki inşaat projelerinin dış finansmanının nasıl sağlandığı incelenmektedir. Bu araştırma sonucu Türkiye'deki inşaat projelerinin dış finansmanının T.C. Hazine Müsteşarlığı aracılığı ve izni ile doğrudan müsteşarlık tarafından ya da yüklenicinin getirdiği dış finansman teklifi ile sağlandığı görülmektedir. Uluslararası finansman sağlayan kurumlarının çoğunun finanse ettikleri projelerin ihalelerinde de kendi ihale prosedürlerinin ön görülmesini ve projelerde FIDIC Genel Şartnamelerinin kullanılmasını öngördükleri görülmektedir. Uluslararası finansman sağlayan kurumların tanıtıldığı bölümde FIDIC MDB Harmonized Book (FIDIC Pembe Kitabı) kabul eden kurumlar ayrı olarak ele alınmaktadır. Bu belirtilen kurumların dışında tezin üçüncü bölümünde ihale süreci incelenen örnek Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi'nin bir bölümünü finanse eden Japon Uluslararası İşbirliği Bankası'nın da genel şartname olarak FIDIC Genel Şartnamesini (Kırmızı Kitap), Türkiye'deki AB, Avrupa Yatırım Bankası gibi finansman sağlayan kurumlar tarafından finanse edilen proje örneklerinin çoğunda da FIDIC şartnamelerini baz aldıkları görülmektedir.

Üçüncü bölümde, proje finansmanında önde gelen kurumlardan olan Dünya Bankası ve ülkemizin de adaylık sürecinde bulunduğu AB ihale prosedürleri ve JBIC ihale prosedürleri proje örneği ile birlikte incelenmektedir. Kurumların ihale süreçleri anlatımı ekte bulunan, ihale süreçlerini anlatan şemalarla da desteklenmektedir. Bu bölümde JBIC uluslararası rekabete açık ihale usulü uygulaması örnek proje üzerinden görülmekte, projenin ihale sürecinde yer almış yetkili kişilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgilere dayanılarak ihale sürecinde karşılaşılan zorluklara değinilmektedir.

Dördüncü bölümde uluslararası finansman sağlayan kurumların proje döngüleri hakkında bilgi vermek amaçlı Dünya Bankası ve AB proje döngüleri karşılaştırması yapılmaktadır. Ayrıca, ekte bulunan karşılaştırma çizelgesi ve finansman sağlayan kurumların ihale süreçlerini anlatan şemalardan yola çıkılarak yapılan finansman sağlayan kurumların ihale prosedürleri karşılaştırmasında benzerlikler ve önemli farklılıklar özetlenmektedir. Bu çalışmada incelenen uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurumların inşaat ihale prosedürlerinin birbirleriyle benzerlik gösterdiği görülmektedir. İncelenen ve karşılaştırılması yapılan Dünya Bankası, AB ve JBIC ihale prosedürleri, diğer finansman sağlayan kurumların ihale prosedürleri hakkında da temel anlamda yeterli bilgiyi vermektedir.

Uluslararası rekabete açık bir ihaleye teklif verecek olan isteklilerin temel olarak dikkat etmesi gereken hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- İsteklilerin teklif verecekleri projeyi finanse eden kuruluşun proje döngüsünü incelemeleri süreç ve işleyiş hakkında bilinçlenmeleri açısından faydalı olacaktır.
- İstekliler katılacakları ihalenin yönetmeliğinde belirtilen uygunluk kriterleri, ihalede kullanılması öngörülen dil gibi kurallara dikkat etmelidir.
- Uluslararası kurumların ihale ettikleri projelerde çoğunlukla FIDIC Genel Şartnamesi'nin kullanılmasını şart koştukları görülmektedir. Bu yüzden FIDIC tecrübesi, yüklenici inşaat firmaları için artı olacaktır. AB'nin kendi genel şartnamesi mevcut olmakla birlikte, finanse ettiği projelerde FIDIC Genel Şartnamesi'nin de kullanıldığı görülmektedir.
- Yayınlanan tedarik ilanları kritik tarihlerin bilinmesi ve ona göre önceden hazırlık yapılması açısından önemlidir.
- İhale ilanları, belirtilen uluslararası inşaat ihale ilanları web sitelerinden takip edilmelidir.
- İhale kapsamı ve prosedürleri hakkında bilgi veren isteklilere talimatlar, ihale belgeleri ve teklif formları, ekleri ile birlikte dikkatle incelenmelidir. Tez çalışmasında Dünya Bankası, AB ve Japon Uluslararası İşbirliği Bankası'nın ihale belgeleri çizelgeler halinde ele alınmakla birlikte sayısal değerlerde farklılıklar var olduğu bunun dışında belgelerin temel olarak uyuştukları görülmektedir.

•Bazı ihalelerde projelerin özelliklerine göre ön yeterlilik elemesi yapılmaktadır. Bu ihalelerde ihale duyurusu ile birlikte bir ön yeterlilik bildirimi yayımlanmaktadır. Bu ön yeterlilik bildirimlerinde isteklilerden istenilen yeterlilik belgelerine, tez çalışmasının Dünya Bankası'nın ihale prosedürünün incelendiği bölümünde yer verilmiştir. Bu belgeler isteklilerin kurumsal, teknik ve mali açıdan durumlarını bildiren belgelerdir.

•Teklif öncesi görüşme, saha ziyareti tavsiye edilmektedir. İhale duyurusunda yeri ve tarihi belirtilen teklif öncesi görüşmeye isteklilerin katılması yararlı olacaktır.

•Tekliflerin hazırlanması için gerekli olan süre uygulanan ihale prosedürlerine göre değişiklik göstermektedir.

•Kurumların tekliflerin değerlendirilme prosedürleri, süreç olarak farklılık gösterse de temelde aynıdır. Teklifler değerlendirilirken teklif sahiplerinin teknik ve mali kapasiteleri ile birlikte değerlendirilmektedirler. Dünya Bankası ve AB ihale süreçlerinde teklifler ve istekliler aynı anda değerlendirilirken, ihale süreci incelenen örnek Uluslararası Havaalanı Geliştirme Projesi'nde Japon Uluslararası İşbirliği Bankası ihale sürecinde teklifler iki aşamada değerlendirilmektedir. İhalede 1. Aşamada istekliler teknik, mali ve idari açıdan uygun bulunduktan sonra 2. Aşamada teslim ettikleri finansal teklifler değerlendirilmiştir.

•Finansal teklifler hazırlanırken projenin kalitesinden ödün verecek düşük fiyatta teklifler değil, ihalenin gerektirdiği kriterleri koruyan en az maliyetli teklifleri hazırlamak gereklidir. Uluslararası inşaat ihalelerinde, belirlenen bütçeyi aşan teklifler reddedildiği gibi aşırı düşük teklifler de sorgulanmaktadır.

•Teklif geçerlilik süresi ihale prosedürü uygulanan kuruma göre değişmektedir.

•Kazanan isteklilerin, ihale prosedüründe belirtilen, sözleşme imzalama süreci ile ilgili kuralları incelemesi gereklidir.

•Tez çalışmasında Dünya Bankası, AB ve Japon Uluslararası İşbirliği Bankası ihale prosedürlerinin detaylı olarak incelenmesi sonucunda, uluslararası inşaat ihalelerinde genelde uluslararası rekabete açık ihalenin uygulandığı ve diğer kurumların prosedürleri de her ne kadar detaylı olarak ele alınamasa da kurumların uluslararası inşaat ihale prosedür ve süreçlerinin birbirlerinden çok

büyük farklılıklar göstermedikleri görülmüştür. Hangi yönlerden farklılık gösterebilecekleri hakkında tez çalışmasında yapılan karşılaştırma baz alınarak diğer kurumlar için bir öngörü belirlenebilir.

Ülkemizdeki dış finansmanlı inşaat projeleri ihaleleri incelendiğinde, projelerin dış finansmanının T.C. Hazine Müsteşarlığı izni ile T.C. Devlet Bakanlığı kanununa göre rekabete dayalı Uluslararası Kredili İhale mevzuatının uygulandığı görülmektedir. Yani ülkemizde yer alan dış finansmanlı projenin ihalesi o projeyi ihale eden kurumun öngördüğü ihale prosedürlerine göre yapılmaktadır. Yapılan araştırmalarda ülkemizde, dış finansmanlı inşaat projelerinin ihalesi için oluşturulan rekabete dayalı ihale mevzuatı örneğine rastlanmamıştır.

Ekte bulunan karşılaştırma çizelgesi incelendiğinde uluslararası finansman sağlayan kurumların uluslararası rekabete açık ihale usulleri ile ülkemizdeki KİK açık ihale usulü arasındaki farklılıklar şu şekilde özetlenebilmektedir:

- KİK’te ihale duyuruları uluslararası alanda yapılmamaktadır.
- İhalenin kritik tarihleri açısından önem taşıyan tedarik planı yayımlanmamaktadır.
- KİK uluslararası ölçekte olmadığı için ihalede kullanılan dil Türkçe’dir.
- KİK’te isteklilerin teknik, finansal ve idari kontrollerinin yapıldığı ön yeterlilik değerlendirmesi bulunmamaktadır.
- Şartname olarak uluslararası standartlar yerine yerel makamlarca hazırlanan şartnameler baz alınmaktadır.
- Teklif hazırlama süresi olarak standart bir süre belirlenmemektedir.
- Şeffaflık ilkesi açısından önemli olan teklif açıldıktan sonra alınan kayıtlar diğer teklif sahiplerine gönderilmemekte, seçilmeyen teklif sahiplerine sorgu hakkı verilmemektedir.
- Teklifler değerlendirilirken tekliflerin temel olarak yanıt verip vermedikleri kontrol edilmekte, akabinde finansal tekliflerin değerlendirilmesine geçilmektedir. Ön yeterlilik değerlendirmesi olmadığı gibi son yeterlilik değerlendirmesi de olmamakta, teklifler ağırlıklı olarak finansal açıdan değerlendirilmektedirler.

- Uluslararası inşaat projelerine finansman sağlayan kurumların yetersiz rekabet, yanıt veremez teklifler ve mevcut bütçeyi aşması durumlarında öngördüğü sorgulama veya red uygulamaları KİK'te bulunmamakta, aşırı düşük miktarda teklifler sorgulanmaktadır.

- Uluslararası projelerde ortaya çıkan menşei ve altyüklenici milliyeti konuları ile ilgili maddeler KİK kapsamına alınmamaktadır.

İncelenen uluslararası ihale prosedürleri ile ülkemizde uygulanan Kamu İhale Kanunu arasındaki farklılıklar dikkate alınarak Mevcut Kamu İhale Kanunu'nda yapılması gereken düzenlemeler ve rekabete dayalı bir Uluslararası Kredili İhale mevzuatı oluşturulması hakkında öngörü sahibi olunabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

EU Publications, 2008 :Annexes to Practical Guide to Contract Procedures for EU External Actions (AB İhale Kılavuz Kitabı Ek Belgeleri)

Akyüz, A., Kurma, E. ve Eser, 2007 :“Proje Döngüsü Yönetimi - II; AB Fonları,Bütçeleme ve Raporlama”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

International Airport Expansion Project, Volume 1-Tender Documents, 2008

Dinçer, F., 2010: Dünya Bankası ve Avrupa Birliği Proje Yaklaşımlarının Proje Döngüsü Yönetimi Çerçevesinde İncelenmesi ve Türkiye’deki Proje Yaklaşımları ile Karşılaştırılması, Mesleki Yeterlilik Tezi, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara

Dünya Bankası Yayınları, 2006: Dünya Bankası IBRD Kredileri ve IDA Kredileri Kapsamında Tedarike İlişkin Pembe Kılavuz

FIDIC Publications, 2010: MDB Harmonized Book

JBIC Publications, 2007: Guidelines For Procurement Under JBIC ODA Loans

Güç, F., 2006 : Dünya Bankası Kredilerinin Kamu Yatırımları Üzerindeki Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Güvenç, C., 2006 : Uluslararası İhalelerde Örnek Alman FIDIC Şartnamelerinin ve Türkiye Uygulamasının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Halişçelik, E., 2008 : Dünya Bankası’nın Yapısı, Faaliyetleri ve Türkiye’de Finansmanı Dünya Bankası’nca Sağlanan Kredilerin ve Etkilerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi,Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana

Kerestecioğlu, Acar, : Satın Alma ve Sözleşme Yönetimi , Yüksek Maliyetli Çevre Yatırımlarının Planlanması için Teknik Yardım Projesi, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı

Koldaş, B., 2008: FIDIC Kapsamında Uyuşmazlıkların Çözümü, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Kutlu, D., 2005: Dünya Bankası Finansmanlı İnşaat Projeleri için Uygulanan İhale Prosedürlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Practical Guide to Contract Procedures for EU External Actions 2008 : AB İhale Kılavuz Kitabı

Prikhodko, Y., 2008 : Airport Development Opportunities in 2008-2011, U.S. Department of Commerce

JBIC Publications, 2007:Sample Bidding Documents Under JBIC Oda Loans

The World Bank Publications, 2010: The World Bank Prequalification Document for Procurement of Works and User’s Guide

The World Bank Publications , 1996:The World Bank Standard Bid Evaluation Form Procurement of Goods or Works

The World Bank Publications , 2010: The World Bank Standard Bidding Documents Procurement of Works and User's Guide

Url-1< <http://www.dgmarket.com>>, alındığı tarih 01.11.2010.

Url-2< <http://www.enr.construction.com>>, alındığı tarih 13.01.2011.

Url-3< <http://www.dtm.gov.tr>>, alındığı tarih 17.03.2011

Url-4< <http://www.worldbank.org>>, alındığı tarih 07.10.2011.

Url-5<<http://www.ec.europa.eu>>, alındığı tarih 01.04.2011.

Url-6< www.cfcu.gov.tr>, alındığı tarih 25.02.2011.

Url-7< www.ihale.gov.tr >, alındığı tarih 14.03.2011.

Url-8< www.deik.gov.tr >, alındığı tarih 14.03.2011.

Url-9< <http://jbic.go.jp>>, alındığı tarih 02.03.2011.,

Url-10<www.devlet.gov.tr>, alındığı tarih 16.04.2011.

Url-11<www.hazine.gov.tr>, alındığı tarih 02.01.2011.

Url-12< www.fidic.org, >, alındığı tarih 28.11.2010.

Url-13<<http://www.afdb.org/en>>, alındığı tarih 02.03.2011.

Url-14<<http://www.iadb.org>>, alındığı tarih 10.02.2011.

Url-15<<http://www.adb.org>>, alındığı tarih 02.03.2011.

Url-16<<http://www.coebank.org>>, alındığı tarih 02.03.2011.

Url-17 <<http://www.ebrd.com>>, alındığı tarih 02.03.2011

Url-18< www.treasury.gov.tr, >, alındığı tarih 28.11.2010.

Url-19< <http://www.bstadb.org>>, alındığı tarih 02.03.2011.

Url-20< <http://www.caribank.org>>, alındığı tarih 02.03.2011.

Url-21<<http://www.eib.org>> alındığı tarih 18.04.2011.

Url-22< <http://tr.wikipedia.org/>>, alındığı tarih 19.03.2011.

Url-23< www.jica.go.jp>, alındığı tarih 20.04.2011.

Url-24<www.avrupa.info.tr>, alındığı tarih 18.04.2011.

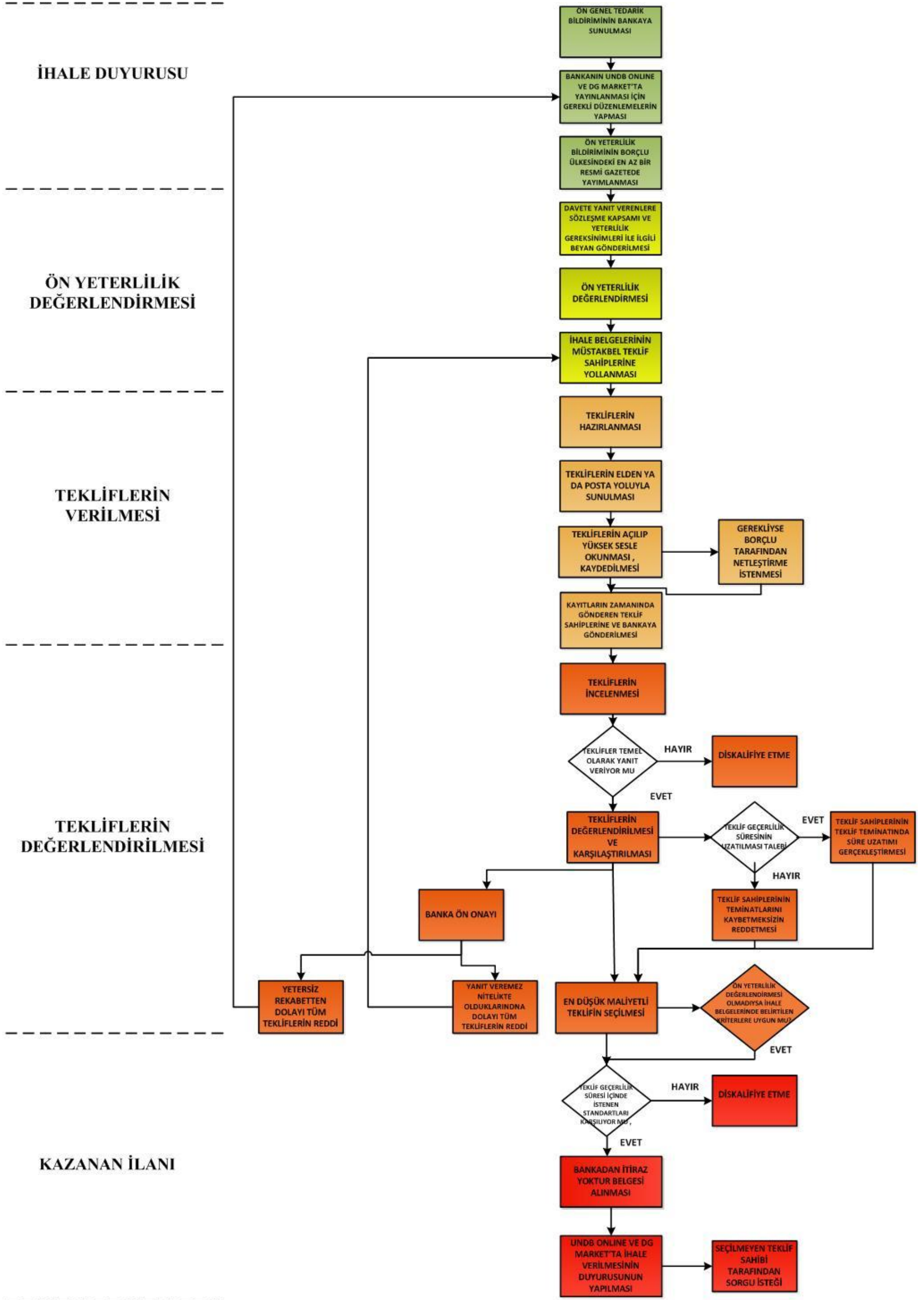
Url-25<<http://europa.eu/>>, alındığı tarih 18.04.2011.

Url-26<<http://www.abgs.gov.tr>>, alındığı tarih 02.03.2011.

.

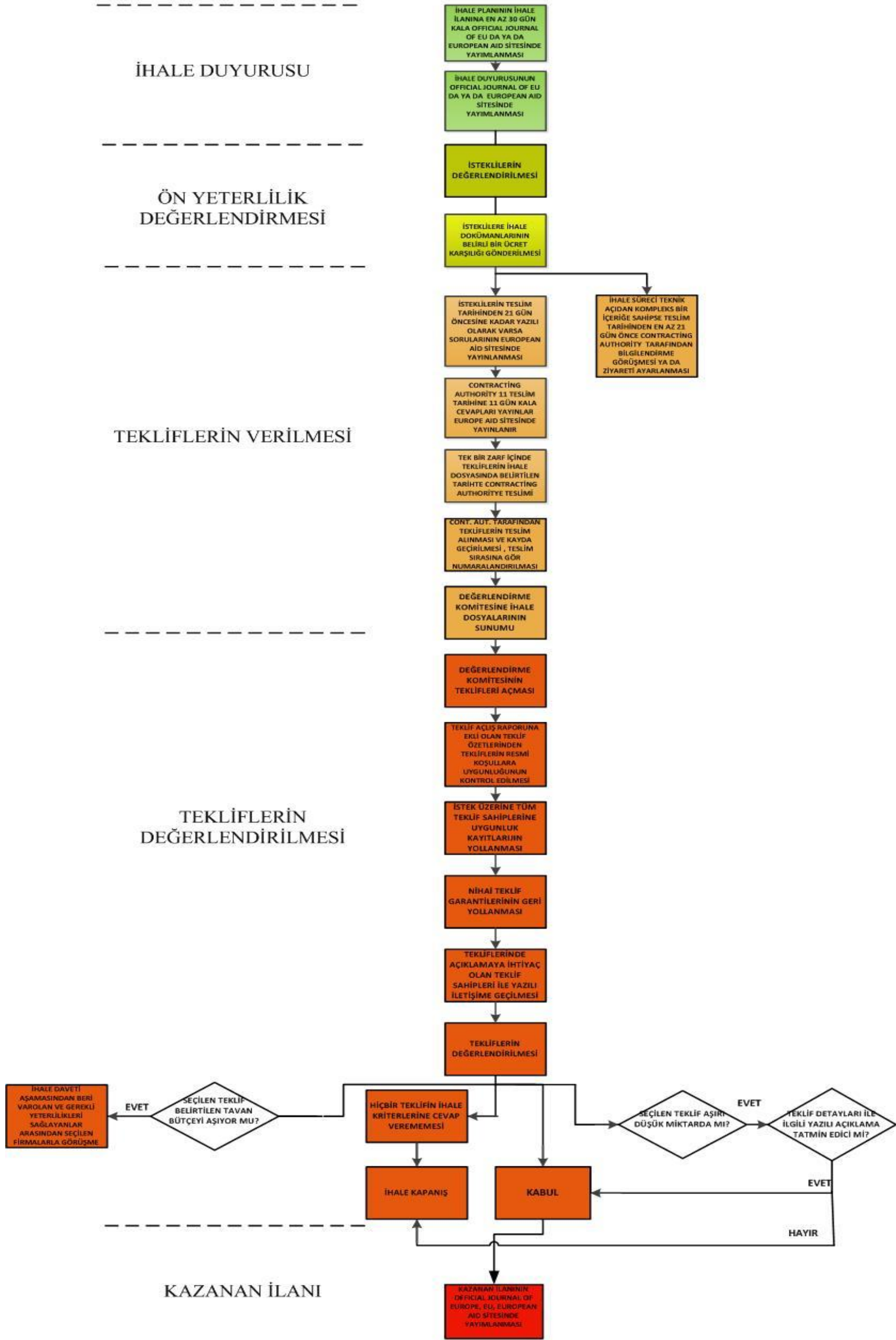
EKLER

- EK A.1** : Dünya Bankası Uluslararası Rekabete Açık İhale Süreci
- EK A.2** : Avrupa Birliği Uluslararası Rekabete Açık İhale Süreci
- EK A.3** : JBIC Uluslararası Rekabete Açık İhale Süreci
- EK B.1** : Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Japon Uluslararası İşbirliği
Kalkınma Bankası Uluslararası Açık İhale Prosedürleri
Karşılaştırması

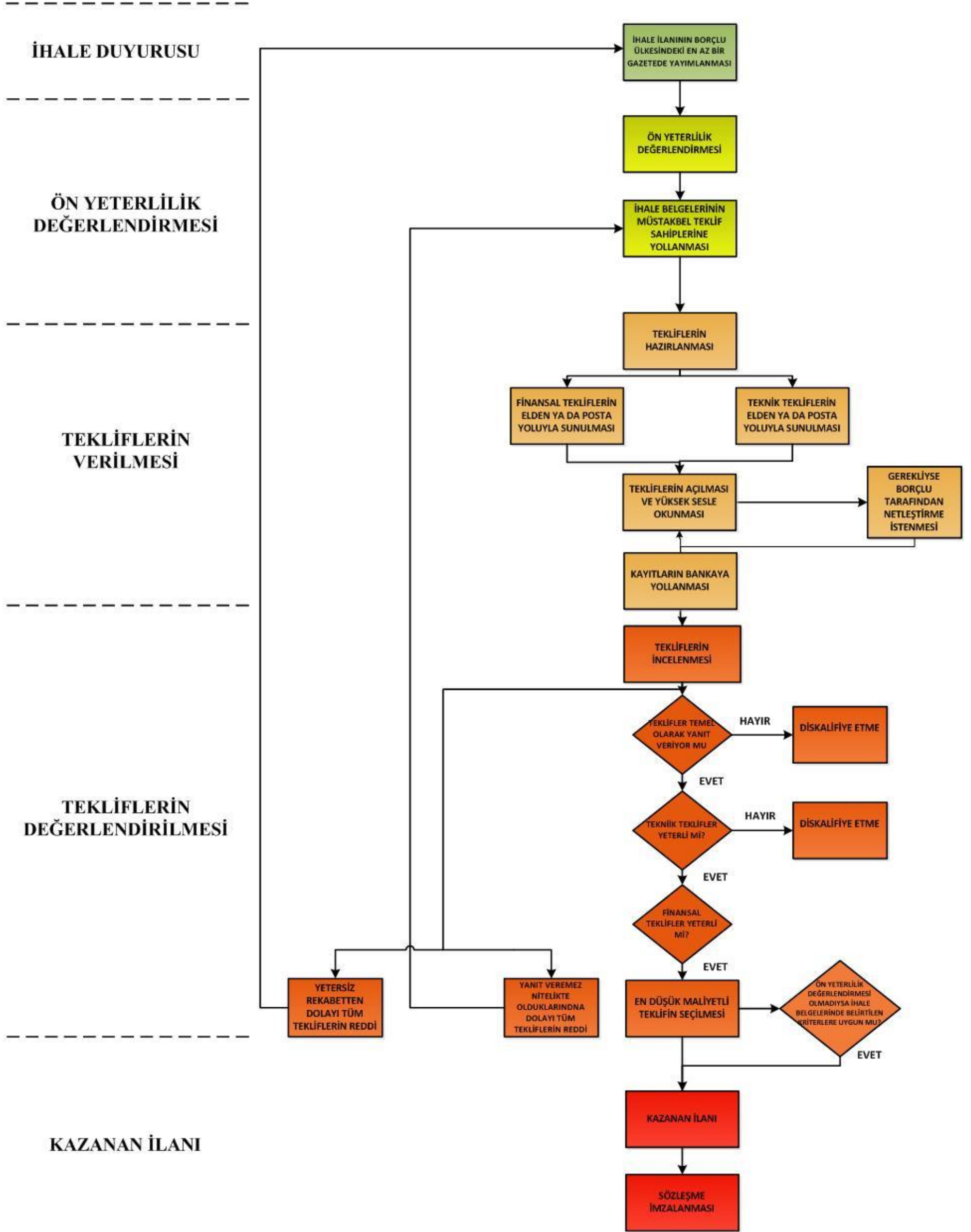

Şekil A.1: Dünya Bankası Uluslararası Rekabete Açık İhale Süreci

ULUSLAR ARASI REKABETE AÇIK İHALE

Şekil A.2: Avrupa Birliği Uluslararası Rekabete Açık İhale Süreci

Şekil A.3: JBIC Uluslararası Rekabete Açık İhale Süreci

Çizelge B.1: Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Japon Uluslararası İşbirliği Kalkınma Bankası Uluslar arası Açık İhale Prosedürleri Karşılaştırması

İHALE SÜREÇLERİ	İHALE PROSEDÜRLERİ	DB ICB	AB ICB	JBIC ICB	KİK AÇIK İHALE
GENEL KURALLAR	İKİ AŞAMALI ICB	✓	X	✓	X
	DİL	İNGİLİZCE,FRANSIZCA,İSPANYAERİNDEN BİRİ, İHALE DUYURUSU	İNGİLİZCE	İNGİLİZCE	TÜRKÇE
	İHALEYE KATILABİLEN ÜLKELER	TÜM ÜLKELER	BELİRTİLEN ÜLKELER VE T	YÖNETMELİKTE BELİRTİLEN ÜLKELER	YÖNETMELİKTE BELİRTİLEN TEKNİK, FİNANSAL, İDARİ ÖZELLİKLERE SAHİP TÜM FİRMALAR İLGİLİ İDARE TARAFINDAN VE KANUN HÜKMÜNE GÖRE HAZIRLANIR
	ŞARTNAMELER	FIDIC HARMONIZED BOOHB GENEL ŞARTNAMESİ, FIDIC	FIDIC	FIDIC	X
İHALE DUYURUSU	GENEL ŞARTNAME	✓	✓	X	X
	TEDARİK PLANI	✓	✓	ALICI ÜLKESİNDEKİ EN AZ BİR RESMİ GAZETEDE	KAMU İHALE BÜLTENİ'NDE , ELEKTRONİK ORTAMDA, GAZETELER
	İHALE İLANI	İHALE İLANI VE DGMARKET WEB L OF THE EU, EUROPEANAI	EN AZ 90 GÜN	İŞİN BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE EN AZ 45 YA DA 90 GÜN	BELİRTİLMEMİŞ
	ÖN YETERLİLİK BİLDİRİMİ	✓	X	✓	X
ÖN YETERLİLİK DEĞERLENDİRMESİ	İSTEKLİLERİN FİNANSAL VE EKONOMİK KONTROLÜ	✓	X	✓	X
	İSTEKLİLERİN TEKNİK VE PROFESYONEL KAPASİTELERİNİN KONTROLÜ	✓	X	✓	X
	İSTEKLİLERİN İHALEYE KATILABİLME UYGUNLUKLARININ KONTROLÜ	✓	✓	✓	X
	YETERLİ İSTEKLİLERE İHALE BELGELERİNİN GÖNDERİLMESİ	✓	✓	✓	X
TEKLİFLERİN TESLİM EDİLMESİ	GEREKLİ İSE ALTERNATİF TEKLİFLER	✓	X	✓	✓
	GEREKLİ İSE TEKLİF ÖNCESİ GÖRÜŞME	✓	✓	✓	✓
	TEKLİFLERİN HAZIRLANMASI İÇİN SÜRE	EN AZ 6-12 HAFTA	EN AZ 90 GÜN	İŞİN BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE EN AZ 45 YA DA 90 GÜN	BELİRTİLMEMİŞ
	TEKLİFLERİN ELDEN YA DA POSTA YOLUYLA SUNULMASI	✓	✓	✓	✓
TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	GEÇİCİ TEMİNAT MEKTUBU	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	% 1-2	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	TEKLİF EDİLEN BEDELİN EN AZ %3'Ü
	TEKLİFLERİN AÇILIP KAYDEDİLMESİ	✓	✓	✓	✓
	GEREKLYSE BORÇLU TARAFINDAN NETLEŞTİRME İSTENMESİ	✓	✓	✓	✓
	OKUNAN KAYITLARIN TEKLİF SAHİPLERİNE VE KURUMA GÖNDERİLMESİ	✓	✓	✓	X
TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	TEKLİFLERİN TEMEL OLARAK YANIT VERİP VERMEDİKLERİNİN KONTROLÜ	✓	✓	✓	✓
	TEKLİF SAHİPLERİNİN İDARİ DEĞERLENDİRME GRIDI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ	X	✓	X	X
	TEKLİF SAHİPLERİNİN TEKNİK DEĞERLENDİRME GRIDI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ	X	✓	X	X
	TEKLİFLERİN FİNANSAL DEĞERLENDİRİLMESİ	✓	✓	✓	✓
TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE EVET/HAYIR FORMATLI ANKET KULLANIMI	X	✓	X	✓
	TEKLİFLERİN TEKNİK DEĞERLENDİRİLMESİ	✓	X	✓	X
	TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE PUANLAMA SİSTEMİ KULLANIMI	✓	X	✓	X
	MENŞEİ KURALI	UN ÜLKESİNDE ÜRETİLEN	BELİRTİLEN ÜLKELER VE T	YÖNETMELİKTE BELİRTİLEN ÜLKELER	BELİRTİLMEMİŞ
TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	ALTYÜKLENİCİ MİLLİYETİ	BELİRLENEN EŞİĞİN ALT	BELİRTİLEN ÜLKELER VE T	YÖNETMELİKTE BELİRTİLEN ÜLKELER	BELİRTİLMEMİŞ
	GEREKLYSE TEKLİF GEÇERLİLİK SÜRE UZATIMI TALEBİ	✓	✓	✓	✓
	TÜM TEKLİFLERİN REDDİ	✓	✓	✓	X
	YETERSİZ REKABETTEN TEKLİFLERİN REDDİ	✓	✓	✓	X
TEKLİFLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	YANIT VEREMEZ NİTELİKTE OLDUKLARINDAN TEKLİFLERİN REDDİ	✓	✓	✓	X
	SEÇİLEN TEKLİFİN MEVCUT BÜTÇEYİ AŞMASI DURUMUNDA REDDİ	✓	✓	X	X
	SEÇİLEN TEKLİFİN MEVCUT BÜTÇEYİ AŞMASI DURUMUNDA SORGULAMA	✓	✓	✓	X
	SEÇİLEN TEKLİFİN AŞIRI DÜŞÜK MİKTARDA OLMASI DURUMUNDA SORGULAMA	X	✓	✓	✓
SÖZLEŞMENİN İMZALANMASI	TEKLİF SAHİPLERİNİN SON YETERLİLİĞİ (ÖN YETERLİLİK YAPILMADIĞI DURUMDA)	✓	X	✓	X
	EKONOMİK AÇIDAN EN AVANTAJLI TEKLİFİN BELİRLENMESİ	✓	✓	✓	✓
	KAZANAN İSTEKLİYE BİLDİRİM GÖNDERİLMESİ	✓	✓	✓	✓
	KESİN TEMİNAT MEKTUBU	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	% 5-10	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	İHALE BEDELİNİ %6 Sİ KADAR
SÖZLEŞMENİN İMZALANMASI	TEKLİF GEÇERLİLİK SÜRESİ	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	% 5-10	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	İHALE BEDELİNİ %6 Sİ KADAR
	TEKLİF GEÇERLİLİK SÜRESİ	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	% 5-10	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	İHALE BEDELİNİ %6 Sİ KADAR
	TEKLİF GEÇERLİLİK SÜRESİ	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	% 5-10	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	İHALE BEDELİNİ %6 Sİ KADAR
	TEKLİF GEÇERLİLİK SÜRESİ	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	% 5-10	BELİRTİLEN MİKTAR KADAR	İHALE BEDELİNİ %6 Sİ KADAR
SÖZLEŞMENİN İMZALANMASI	TEKLİF GEÇERLİLİK SÜRESİ BOYUNCA İSTENEN STANDARTLARIN KARŞILANMASI	✓	✓	✓	✓
	İSTENİRSE SEÇİLMİYEN TEKLİF SAHİBİ TARAFINDAN SORU İSTEĞİ	✓	X	X	X
	SÖZLEŞMENİN/SÖZLEŞMELERİN KAZANAN İSTEKLİYE İMZALANMASI İÇİN GÖNDERİLMESİ	✓	✓	✓	✓
	SÖZLEŞMEYİ İMZALAMA SÜRESİ	SÖZLEŞMEYİ İMZALAMA SÜRESİ	SÖZLEŞMEYİ İMZALAMA SÜRESİ	SÖZLEŞMEYİ İMZALAMA SÜRESİ	SÖZLEŞMEYİ İMZALAMA SÜRESİ
SÖZLEŞMENİN İMZALANMASI	İMZALANAN SÖZLEŞMENİN/SÖZLEŞMELERİN İDAREYE GERİ GÖNDERİLMESİ	✓	✓	✓	✓
	İHALE SONUCU DUYURUSU	İHALE SONUCU DUYURUSU	İHALE SONUCU DUYURUSU	İHALE SONUCU DUYURUSU	İHALE SONUCU DUYURUSU
	YENİ İHALE AÇMA	✓	✓	✓	X
	TEKLİF ALINMASI	✓	✓	✓	X
İHALE İPTALİ DURUMUNDA	İHALEYİ KİMSEYE VERMEME	✓	✓	✓	✓
	İHALEYİ KİMSEYE VERMEME	✓	✓	✓	✓

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Hande Özçin KIRANT

Doğum Yeri ve Tarihi: Elazığ 1985

Lisans Üniversite : Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü